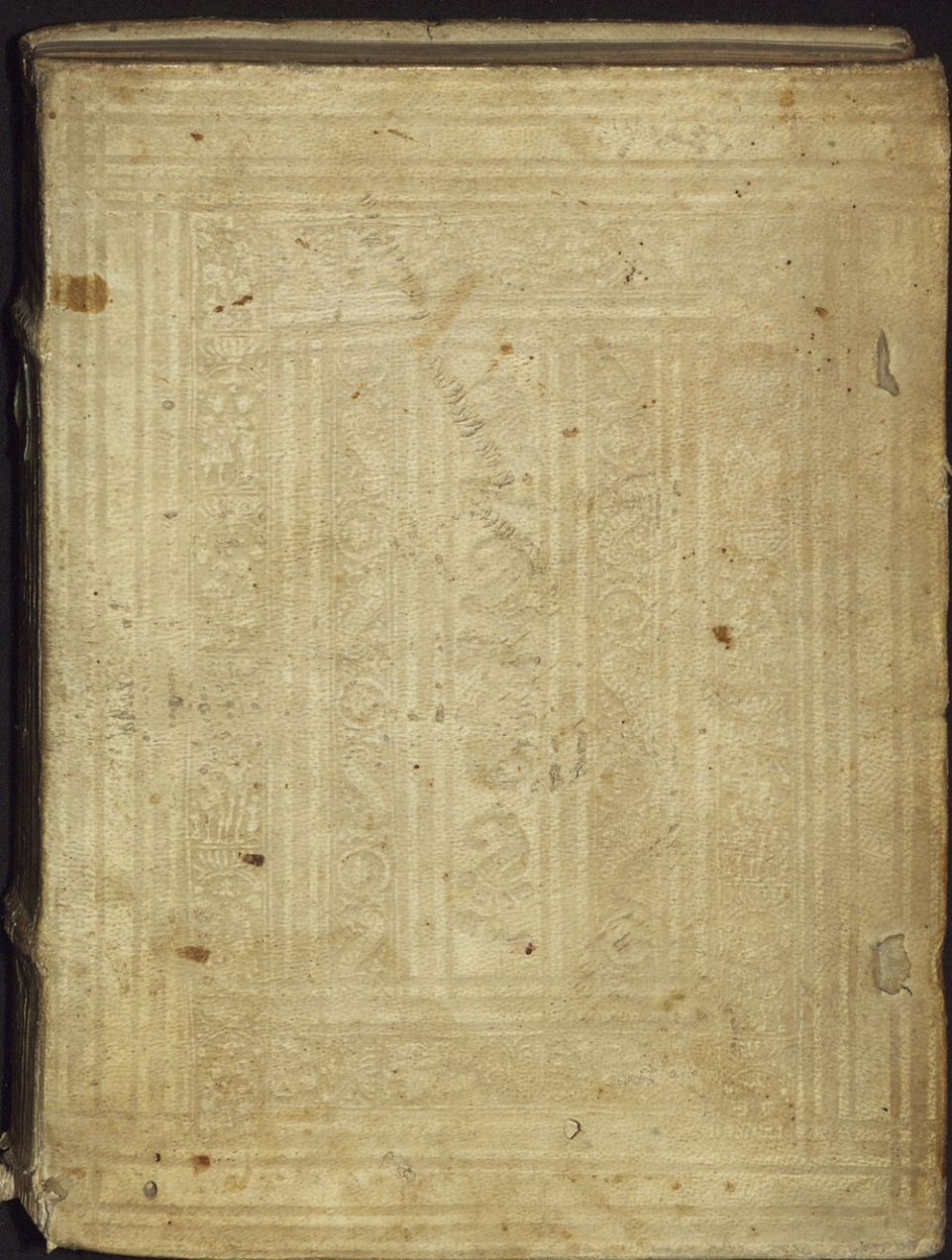

15056. 57. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

Dat heus cij inlt.

Gronckje

J S 77
Patent & Vines. ^{NR}
Wend

9920, 25, 28, 30

GA 30

❧ DIALOGI QVATVOR ❧
DE LIBRO, QVEM
STANISLAVS OSIVS, GERMA-
NO POLONVS, EPISCOPVS VARMIEN-
sis, proximo superiore anno, contra
Brentium & Vergerium
Colonix edidit.

DEQVE ALIIS DVOBVS EIVSDEM
*Osij libellis Dilingæ impressis, quorum alteri est titulus
de expresso uerbo Dei, alteri uerò, num
calicem Laicis. &c.*

AVTORE VERGERIO.

ANNO DOMINI M. D. LIX.
Mense Martio,

DEPT. OF AGRICULTURE

ANNO DOMINI 1717

030056545

ILLVSTRISSIMO

PRINCIPI ET DOMINO D.

ALBERTO BRANDEBURGENSI

Duci Prussiae, & Illustrissimo Principi

& Domino, D. Nicolao Radzi-

uillo, Duci Olichæ &

Nieues.

Estis auspicijs, vestraq; autoritate munitus et fretus. Illustrissimi Principes, antè biennium, primò in Prussiam, deindè in Lituaniam usq;, Postremò in maiorem & minorem Poloniam ingressus, quod me decebat feci. Quocunq; enim perrexì, tum voce, tum libellis conatus sum, pro virili, his qui nescirent, persuadere, Papatum esse meram imposturam, quare oportere ab eo sese extricare hominem, qui cupe- ret esse saluus, atq; adiungere puræ genuineq; doctrinæ, quam filius Dei attulisset ex sinu Patris. Quantum profice- rem, non potui statim intelligere, sed paucis antè mensibus, demum animaduerti, me, per Dei gratiam, profecisse nonni- hil. Prodiit enim furentissimus & venenatissimus Osij Epi- scopi Varmiensis liber, qui planum omnibus facit, meam il- lam peregrinationem quàm molestissimam fuisse Domino & Magistro suo Sathanæ, gratâ itaq; Domino & Magistro meo Iesu Christo filio Dei, quo nomine mihi gratulor, quòd vestro præsidio tectus potuerim aliquid. Pergite, amplissimi Principes, reliquos seruos Dei vestra autoritate iuuare, quò possint eadem ratione, qua ego, istos Osios & Sathanas ad indignationem & rabiem prouocare, quod est certissimum signum promotæ gloriæ Dei. Quod ad Osianum librum at- tinet, videor mihi posse affirmare, nullum hactenus contra

A ij coelestem,

E P I S T O L A

coelestem, quam profitemur, doctrinam scriptum fuisse, in quo tantum execrabilis maledicentia, tantum mendaciorum, tantum virulentia, & veneni, tantum denique blasphemiarum congestum fuerit, quantum in hoc vno. Reliqui Papistici propugnatores, prorsus nihil sunt in hoc genere, si cum isto Aposcopo conferantur. Habeat sibi hanc laudem, quam ille ducit maximam: est enim verè in reprobissimum sensum datus. Dicerem me mirari, eum nullam habuisse rationem clarissimorum Regum & Principum, aliorumque statuum atque ordinum amplissimorum, qui nostram doctrinam passim complexi sunt. Sed quid Regum & Principum rationem haberet, qui neque Evangelij Sacrosancti, neque vnigeniti filij Dei rationem habuerit? Nam Diaboli verbum, ipsissimum Dei verbum, nominare non est veritus ferme decies, homo blasphemus, ut reliqua nunc taceam. His atrocissimis conuictis, quibus suas chartas petulantissime aspersit, cum omnino fuerit respondendum, & quidem citò, saltem pro infirmioribus sustentandis, ne de diuina doctrina renascente minus honorifice sentirent propter Olij, & similium importunissimas vociferationes, scripsi statim quatuor Dialogos, quibus, quanquam multas congefferim, tamen nec vicissimam partem blasphemiarum eius patefeci atque perstrinxi, quos ideo in lucem mitto, ut interea legantur, dum reliqua, quae in hoc genere adorno, compareant. Spero autem prope diem comparitura, & multò grauiora allatura, si Dominus voluerit. Vestris autem Illustrissimis excellentijs hoc, quicquid est laboris, inscribo atque commendo, ut vestra scilicet, quae maxima est, autoritate, Dialogi mei, pro defendenda gloria Dei, spargantur & promoueantur: Nam illorum promotio & defensio ad eos potissimum pertinet, qui, ut scriberentur, fuerunt origo & causa, hoc est, ad Cels. Vestras, quarum auspicijs & praesidio in vestras terras veni (ut dixi) istasque Paparum creaturas, & capitales filij Dei hostes ad tantam

tantam rabiem prouocauit. Valet, optimi Principes, deq̃
in lucem vindicanda ex densis tenebris, vbi iacebat sepulta,
doctrina D. N. Iesu Christi, dies noctesq̃ diligentius, quàm
vnquàm antea cogitate, cum videre possitis istos Osios.

& Osores lucis & veritatis, Sophistica, & præ-
stigijs hoc maximè laborare, vt eam
rursus tenebris inuol-
uant.

Tubingæ Calendis Martij, Anno,
M. D. LIX.

VERGERIVS.

A in ATHA,

DIALOGVS PRIMVS.
ATHANASIVS.
HILARIVS.

A TH. Audio prodijſſe ex proximis nundinis
Francfordianis librum , autore Stanislao O=
ſio, Epifcopo Varmienſi, contra Brentium ac Ver=
gerium, ſed neq; librum inuenire, neq; quemquam
conuenire poſſum, qui legerit, unde cuiuſmodi ſit
intelligam. HIL. Ego legi, & fortaiſſis poſſum præ=
ſtare id, quod uiſ. A TH A. Tu ne obſecro? HIL.
Ego. A TH. Quàm libenter audio, oro , ne pigeat
dicere, qualis tibi uideatur. HIL. Faciam libenter:
Incipiam autem à dictione, utpote à re minoris mo=
menti, quæ mihi videtur erudita. A TH A. Fucum
verborum nihil moror, quale hominis iudicium in
rebus ipsis: HIL. Deprauatum, neq; hoc dico, quia
ſit Papiſta, & quidem ex craſſioribus & pertinatio=
ribus, ſed quia reuerà in ſua ipſius uia huiuſmodi eſt,
Zelo præterea amariffimo in omnem noſtram re=
ligionem, atq; in omnes noſtrates, & maledicentia
prorſus incomparabili A TH. Valde inuitus ho=
rum hominum libros ſoleo legere. Videtur ne tibi
Theologus: HIL. Quis ſit neſcio, certè non appa=
ret linguas nouiſſe, atq; in ipsis Bibliorum fontibus
uerſatum. Sed duntaxat in Patrib. utcunq; atq; etiã
in Scholaſticis non nihil, Nam uideo illum citare Io.
Scotum, Thomam de Aquino, Gabrielem Biel, &
id

id genus, Videtur mihi in summa corruptam illam
Papistarum Philosophiam (ipsi Theologiam no-
minant) sequutus potius quàm sincerā Theologi-
am. A TH. Isti solent esse purioris doctrinæ hostes
acerrimi. Sed quid tandem agit, de qua materia?
HIL. Diuisum est volumen in quinque Libros, in
primo recenset ab origine nostri temporis Hæreses
(ut ipse uocat) A TH. Quorsum? HIL A. Vt dif-
famet nostram doctrinam, huc enim spectat, potissi-
mum in auribus Serenissimi Poloniae Regis, cui li-
brum inscribit, Scio te vidisse librum Friderici Sta-
phyli, quem pro dignitate excepit Iacobus And.
Fabri, pastor Gœppingensis, & ante Fabrum, Phi-
lippus Melanthon, paucioribus quidem, quàm Fa-
ber, sed aliquibus in locis aliquantò durius, dum
eum appellat sceleratum Sycophantam, ut reliqua
taceam. A TH. Vidi, magna uis stomachi, & dolo-
ris fuerit oportet, quæ Melanthoni, tam placido &
mansueto ingenio homini expresserit tam dura uer-
ba. HIL. An nescis Staphylum fuisse Vvitterber-
gensis scholæ, & Philippi ipsius alumnum? profes-
sum nostram doctrinam palam, & nunc repudiasse
turpissimèq; negasse, quin & sophistico scripto ad-
modum uirulenter agnitam veritatem impugnasse,
an non iusta tibi uidetur causa, quam obrem Philip-
pus in istum Mammoluchum scribendo, exueret il-
lam semper lenitatem? A TH A. Non nego. HIL.
Sed cum multa animaduernerim in istius Staphyli
Topicis

DIALOGVS PRIMVS.

Topicis, Metaphisicis & Antilogijs sine iudicio ef-
 futita, ita, ut magis, magisque denudet, patefaciatque
 pudenda sui Papatus, id in primis vidi esse huius-
 modi, cum ait in octauo Topico, Scholasticam The-
 ologiam esse custodem Ecclesiæ, sicut Canes ouium:
 A T H, Præclaram uerò custodem. H I L. Sed di-
 stinguamus de Ecclesiâ, Papisticę quidem appositif-
 simam custodem dixerimus inanem & rixosam illā
 corruptam (ut paulo antè dixi) Philosophiam,
 Nam cum totus Papatus carnalis quædam res sit,
 consuta ex fraudibus & mendacijs, nulli Canes, nul-
 li Staphyli (nam se ipsum & reliquos Scholasticos
 Staphylus met appellat Canes) nulli in summa cu-
 stodes poterāt illi adhiberi decentiores, quàm Scho-
 lastici, & Sophisticæ rixæ, quę ueluti præstigijs qui-
 busdam homines dementarent, atque in errore conti-
 nerent, A nostra uerò, hoc est, à Christi Ecclesiâ, face-
 scat procul ista custos carnalis & Staphyliana: quia
 custodem habemus Deum patrem & vnigenitum
 eius filium, qui Spiritu sancto & verbo suo nos cu-
 stodit, ne per Sophisticam decipiamur, & ab Euan-
 gelio ad Traditiones, à certitudine salutis ad Dubi-
 tationē, denique à Christo ad Antichristum abripia-
 mur. A T H. Est ne tanta, & tam procax conuician-
 di libido in Osio, quanta in Staphylo? H I L. Multo
 maior. Osius enim plenis buccis sæpissimè crepat,
 nostram doctrinam esse Diaboli verbum, Sathanis-
 mum quendam, A T H. Diaboli ne verbum? Satha-
 nismum

nissimum ne? **HIL.** Maximè, & nos, qui eam profitemur Sathanistas, ut ulciscatur, quia illos uocamus Papistas. Aliquando etiam ioculariter & scurriliter ait, **Mart.** Luterum esse nostrum Deum, & nos amplecti quintum quoddam Euangelium, quod sæpissimè inculcat, Placet enim sibi hoc nomine homo (ut videri vult) facetus, **ATHA.** Imò isti Osores quintum quoddam Euangelium amplectuntur ipsi, quod uerè, & propriè possumus dicere. Nam præter ea, quæ sunt à quatuor Euangelistis, literis mandata, habent in pretio & delitijs, nescio quas imaginarias Traditiones, quas aiunt per manus traditas ad se uenisse, affirmantq; pari pietatis affectu & reuerentia suscipiendas, & colendas, atq; ipsum scriptum Euangelium. **HIL.** Agnosco ista verba, quæ sunt in Decretis **XI. Dist. Cap. Ecclesiasticarum**, deinde repetita in sessione tertia Conciliabuli Tridentini, nimirum. pari reuerentia et pietatis affectu. Sed animaduerto Osores non consentire, hac in re, cum suis Papistis. Cum enim reliqui Papistæ dicant, quod pari eodemq; affectu, reuerentiaq; debeant suscipi Traditiones non scriptæ, atq; ipsum scriptum Euangelium, Osores inquit, Primum locum obtinere scriptum Euangelium, proximum Traditiones. **ATH.** Hoc audet dicere? **HIL.** Audet, **ATHA.** Haud profecto bonam gratiã inibit apud suos Romanenses, Nesciuit, opinor, eiectionem fuisse Tridento à Conciliaribus Patribus, seu Laruis Episcopum

B Clugiensem,

DI A L O G V S   P R I M V S

Clugienſem aut Foſſæ Clodiae, quòd dixiſſet ſibi nò placere illa verba, P A R I reuerentia, & pietatis affectu: H I L. Videor mihi obſeruafſe quædam alia loca, ſed valde pauca, in quibus à reliquis Epiſcopis & Patribus Oſius videtur diſſentire. A T H. Dic vnum locum aut alterum, ſi in promptu habes. H I L. Puto me habere. Adduxerat Brentius ex Cap. 17. Deutronom. hæc verba: Et docuerint te iuxtà legem eius: quibus clare euincit iudicem cogi, ut intrà limites legis Domini, iudicet iuxtà legem, non iuxtà proprium arbitrium. At Oſius, cum uideret nullum eſſe tergiverſationi locum, inuenit hoc effugium, ut diceret ea verba nec in translatione ſeptuaginta, nec in interpretatione Caldaica, neq; in Hæbreo reperi, negat ergò ueterem translationem diſertiffime contrà decretum tertię ſeſſionis Concilij Tridentini, quo iubetur, ne quis veterem, aut vulgatam verſionem in diſputationibus, aut expoſitionibus audeat reſcère. A T H. Eſt aliquid, quod Oſius ſummus alioquin Paparum adulator (ut abs te audio) eam verſionem, hoc eſt, Papæ decretum repudiare fuerit auſus. H I L. Audi aliud, haud fermè inuenias, noſtro tempore, Papiſtam, qui cum in aliquo ſcripto meminerit Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ, non addat R O M A N Æ, certè Inquiſitores, qui ſunt in Italia, cum exigunt à reis fidei confeſſionem, qui respondeant, ſe credere, unā ſanctam Catholicam & Apoſtolicā Eccleſiam non ſolent eſſe contenti eo respon-

so, quippè quod ambiguum esse existiment, At isto ambiguo semper vtitur Osius. Cum enim sæpissimè iactitet unam sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam (quam nos reuerenter amplectimur & audimus, quicquid Osius blatteret) nunquam addit ROMANAM. ATH. Papæ & Papistæ con-
 niuebunt, dum in reliquis tuendis, sit benè pertinax, nec tantillum concedat, neq; in leuiculis quidem. HIL A. Affirmo neminem hac ætate ex omnibus his, qui contrà nos scripserunt fuisse, qui cum isto in hoc genere conferri possit: nihil enim est durius, nihil pertinacius Oσιο, vt sol Euangelij undiq; erumpens videatur illi perstrinxisse aciem oculorum, imo prorsus excecasse hominem & indurasse: ATH. Nondum dixisti argumentum reliquorum librorum. HIL A. Scribit contrà Prolegumena Brentij. ATHANAS. Contra quæ scripsit Asotus? HIL AR. Contrà ea ipsa, quia animaduertit Asotum nihil potuisse contrà Brentium. ATHA. Osius fecit iniuriam Asoto, nam nemo non iudicabit, sic rem se habere, ut tu dicis, & verum est, Asotum, ipsiusmet Osiij iudicio, nihil profecisse contrà Brentium scribendo. HIL AR. Habes ergò de isto Libro quod voluisti. ATHA. Nondum omnia, plura aueo scire. Si contrà Brentium & Prolegumena scribit, cur in isto ludo admiscet Vergerium? HIL AR. Cum is ante biennium in Prussia esset, vocabatur à nonnullis Polonis

DIALOGVS PRIMVS

potentioribus Varschauiam , vbi comitia agebantur, quibus Nuntius Papæ Aloysius Lippomanus, Veronæ Episcopus intererat. Cum ergo audisset Vergerius , ab eodem Nuntio eiusq; satellitibus & clientibus quotidie magna insolentia iactari, omnē de causa religionis cognitionem, & dijudicationem ad Papam atq; eius Episcopos, iure diuino, pertinere, arripuit Prolegumena Brentij, vbi docetur, non ad Episcopos tantum, imo ne quidem ad eos Episcopos, qui sunt hostes piæ doctrinæ, sed etiam ad pios Reges & Principes seculares, adhibitis Ecclesiæ ministris, & alijs pijs ac eruditis viris, iure diuino eam cognitionem & dijudicationē pertinere, eumq; Librum Serenissimo Regi obtulit, una cum Epistola, qua dicebat, se uelle cum ipso Nuntio, eius Sacra Regia Maiestate iudice, ea de re conferre & discutere. A TH. Propterea ne Osus in illum inuehitur? HIL. Hanc ipsam ob causam, & superbissimè indignatur, ausum fuisse Vergerium ad pugnam prouocare Ecclesiæ Rom. Internuncium. A TH. Respondit ne, quod scias, Nuntius Vergerio? sunt ne congressi? HIL. Nihil minus, quamuis Vergerius urgeret, ut in disputationem descenderet, non descendit nec per se, neq; per alium, & nunc post biennium maledictis proscindunt hominem, & primum quidem, statim in titulo libri, aiunt Vergerium TEMERE fecisse. A TH. Fecisset temere, si Lippomanus internuncius in harenam descendens

victor

victor extitisset, temerè enim facit, qui, non metitis suis viribus, prouocat ad disputationem aliquem, à quo postea vincitur & conculcatur. HIL. Ita est, sed indignum facinus putat Osius, si Papæ Nuntius prouocetur, neq; habeatur ratio eius personæ, quàm sustinet. A T H. Indignum facinus putet, si ad crapulandum, ad ludendum, aut aliquid huiusmodi prouocetur, non si ad conferendum de Religione & ad veritatem indagandam, patefaciendamq; , Sed scio rem totam, isti Nuntij habent in mandatis ab eorum Papis, ne disputent ipsi, nec sinant vlla Colloquia de religione institui. Sed duntaxat, ut quos potuerint ex nostris ad supplicia rapiant, hæ sunt disputationes, hæ venationes istorum Luporum, quare qui illos ad indagandam, peramicam collationem, veritatem prouocant dicuntur ab illis temerè facere. HIL. Adde Lippomanum esse reuerà indoctum, & sine vlllo iudicio, & propterea abstinuisse à disputatione, non modo quia Papa mandarat. A T H. Noui ego ad vnguem quis ille sit, edidit ingentes aliquot tomos de S A N C T I S, in quibus tot ineptias, tot feces, tot blasphemias ex Voragine & alijs Lacunis consarcinauit, ut vix quippiam visum fuerit nostra ætate futilius & minori iudicio factum, decuisset illum, cum à Vergerio prouocaretur, nec tamen vellet publicè disceptare, uocare hominem ad se (Accessisset enim Vergerius) agere humanè, conferre etiam de articulo

DIALOGVS PRIMVS

controuerſo, ſi non plenè, tamen non nihil & potuiſſet ad hunc modum effugere, ne illi inureretur ſuperbiæ & imperitiæ nota, Sed cum neutrum fecerit, iure illi talia crimina impinguntur, ut uerè utroq; laborat. Quid deinde ait Oſius de Vergerio? HIL.

Valde exclamat, quòd librum Brenth AVREVM
 • appellarit, ſi ex auro eſt, inquit, ex Tolofano auro cõ-
 • ſtatus eſt, quòd in eo Brenthius ordinem omnem per-
 • uertat, Politiam, Pacem, & Tranquillitatem deſtru-
 at. ATH. Quia docet cognitionem & diſjudicationem rerum Eccleſiaſticarum, etiam ad pios Reges & Principes ſeculares pertinere, adhibitis Eccleſiæ miniſtris, alijsq; pijs & eruditis viris? HIL. Ita. ATH. Oſius iure queritur, nam iſto axiomate, quod plane verum eſt, D. Prelati & Mitrari exuuntur poteſtate & prærogatiua, quam iniuſtè tyranniceq; ſibi uſurparant, Faciunt verò, ut cœtus Latronum ſolent, qui cum diutius verſari in latrocinijs, ubi licuerit eis indulgere genio, tandem verò proditi, ut eorum alij crucibus affigantur, alij fuga ſibi conſulant, conquerruntur inter ſe, ſibi eſſe turbatam tranquillitatem & pacem. HIL. Sed audi quid de Vergerio ſubiungat, illum abnegaffe Chriſtianiſmum. ATHA. O inſignem Oſorem Chriſti Oſium, ſi hoc dicit, An eſt negare Chriſtianiſmum, ſi quis deferat ſentinas, tamq; horribiles & ſpurciſſimas Antichriſti idolomanias, prorripiat autem ſe ad filium Dei Ieſum Chriſtum, crucifixum, cuiusq; purā & ſynceram doctrinam

strinam amplectatur? Actum de isto Osio, non pu-
 tassem esse tam impium & tam blasphemum, Absit,
 ut comparem mihi tam venenatum Librum, Chri-
 stianismum ne abnegat, qui à Papis desciscit, ut
 coniungat se Christo? quis possit ferre tantam im-
 pietatem & impudentiam, præsertim in tanta, quæ
 vndiq; erumpit, Euangelij luce? videtur omnino
 ab ea excecatus (ut paulo ante dixisti) HIL A. Au-
 di pauca adhuc, quæ iste Aposcopus in Vergeri-
 um euomuit, Is cum in aliquo eius Libello euul-
 gasset arctissimam illam iurisiurandi formulam, qua
 Episcopi obstringunt se Rom. Episcopo, subiun-
 xit, se, quemadmodum alij quoq; Prælati, iuramen-
 tum Papæ præstitisse, Osius ergo indignabundus
 insurgit, & non solum in Præfatione, sed in Libro
 secundo rugit ac inquit, non te pudet gloriari, quod
 violaris iuramentum DE O præstitum. A TH A.
 Insanit & peruertit omnia suo furore, Tale enim
 iuramentum, quod Papæ ab Episcopis tyrannicè
 exigunt, non præstat DE O, sed SATHA-
 NÆ, à quo Antichristi didicerunt miseros Episco-
 pos tot laqueis inuoluere, totq; iuramentis obstrin-
 gere, puto esse quatuor eorum formulas, et postrema
 est grauissima omnium, Nam crescente potentia, &
 tyrannide Paparum, semper durior facta est Episco-
 porum conditio, & seruitus, ut nunc sit miserrima.
 Decuisset Osium, cum Episcopus sit, aut seruitutē ex-
 cutere, aut saltē nō insultare his, qui spiritu Dei incēsi-
 eam

DI A L O G V S   P R I M V S .

eam excusserunt, sed cum amet gloriam mundi, magis quam gloriam Dei, conculcat suum ordinem, & Papæ adulatur. HIL A. eodem in loco, vbi tale iuramentum exprobrat, passus est sibi excidere verbum satis imprudenter : Cum enim cupiat deformatum, & passim diffamatum Vergerium, oportuisset dicere, neminem in Polonia fuisse inuentum, qui voluerit Vergerij scripta legere, aut legisse cum tædio, & indignatione eos, qui legissent, aut saltem silentio hunc locum præterire. Verum longè aliud fecit, asfirmavit enim inueniri in Polonia, qui nō sine quadam animorum assensione Vergerij Libros legant. A T H. Video futilem esse Osium. HIL. Audies de illo insulsiora, sed sine vnum atq; alterum adhuc dicam, in quo nititur Vergerium deformare, iniquissimo animo fert, quod is ausus fuerit, Serenissimo Poloniae Regi Prolegumena Brentij, cum Epistola offerre, hic cælum terris immiscet, & omnia rugibus complet, Contaminatur enim, inquit, & polluitur hac ratione nomen tuæ Maiestatis, imo duobus in locis affirmat, se ista potissimum indignitate commotum, non potuisse a descriptione abstinere. A T H. Ineptit, nam & Carolo Quinto Cæsari, & Ferdinando Romanorum Regi, & Francisco Regi Gallorum, & Venetæ Reip. Principi, quin & ipsis Papis nostri Theologi sæpe suos Libros inscripserunt, nec tamen fuit ullus ex his, qui degunt apud tantos Principes, Episcopus, qui id quereretur: Nunc O=
suis

tius vult nouus Cato haberi. HIL. Imo ipsimet Se-
 renissimo Poloniae Regi, atq; etiam omnibus Pro-
 ceribus et ordinibus Regni simul, antè biennium, li-
 brum de forma ac ratione Ecclesiastici ministerij di-
 cauit insignis ille Roman. imposturarum insectator
 d. Lascus, qui egit de Papatu funditus subuertendo,
 Quis autè aut Episcoporum, aut aliorum Procerum
 Poloniae tantopere, eā ob causam, insaniuit, ut nunc
 insanit iste Osor omnium piorum? ATH. Suspicio-
 rum non ausum fuisse irritare D. Lascum. HIL A.
 Rem acutegisti, imo adducit alicubi eius authorita-
 tem pro se, & videtur quodammodo blandiri, nam
 uidet eum magno in pretio et existimatione, meritò,
 haberi inter suos, quorum potentiam timet Osius,
 Interea voluit conceptam rabiem euomere in pere-
 grinos, qui longè absunt à Sarmatia, Brentium &
 Vergerium. ATH. Memini me, summa cum vo-
 luptate, antè duos annos legisse Epistolam, qua ar-
 dens ille renascentis doctrinae Iesu Christi propug-
 nator Radziuilus summa (vt audio) apud Serenissi-
 mum Poloniae Regem autoritate & pietate Prin-
 ceptis, Papae Nuntium Lippomanum pro dignitate
 excepit, Quæro igitur an hunc quoq; Principem
 Osius maledictis, ob eam Epistolam, quæ fuerat per
 Poloniam à Vergerio sparsa, proscindat? HIL. Al-
 tissimum de Radziuilo silentium, quantum hactè-
 nus legi. ATH. Timet potentiores, & mundo ser-
 uit contra conscientiam. HIL. Audi aliud, nititur
 C falsi

falsi conuincere Vergerium, quòd in eadem, cuius superius, memini ad Serenissimum Regem Epistola scripserit, religionis constituendæ causa Varschauiensia Comitria fuisse indicta, non enim fuit opus, inquit Osius, ullis comitijs in ea causa: quandoquidem Religio recte est apud nos constituta. Quæsiui à Vergerio, quomodo hic sit responsurus, & in summa mihi satisfecit, satisfacietq; haud dubiè alijs quoque, Primum ait, Non solere Nuntios Paparum à Roma in Poloniam, imo in Lituaniam usq; euocari, nisi sit de Religione agendum. Vocatum autem fuisse Lippomanum Osius disertè fatetur in Præfatione, sed cum asserat à Proceribus Regni à Papa petitam fuisse eam Legationem, crediderim Osiò hac in re, sed vrgentibus Episcopis Polonicis, quorum causa agebatur, petitam, erat enim eorum Iurisdictio autoritate Regis, & Comitiorum suspensa, & propterea ipsi Episcopi Lippomanum multa pecunia onerarunt, ità, ut is à dono Regio sibi abstinendum putarit. Sed ad punctum, ait Osius, Comitria Varschauiensia non fuisse propter ulla Religionis negotia indicta. Tamen Papa sciuit futura illa comitia, nam in literis, quas Calendis Augusti 1556. ad Senatores Laicos dedit sic incipit. Cum certiores facti essemus, conuentum istum celebratum iri, Cur fuisset factus de illo conuentu certior, si nihil, quod ad Religionem attineret, fuisset tractandum? imo fuisset factum certiozem, quòd de Religione erat agendum declarant hæc verba, quæ sunt in eisdè literis:

debetis

debetis uestra autoritate perficere, ut Episcopi suam^e autoritatem, iurisdictionemq; suspensam recupe-^e rent, sua Ecclesijs & Sacerdotibus bona ab hæreti-^e cis ablata, suæ item Ecclesiæ Catholicis reddantur.^e Quare Vergerius non somniauit, cum scripserit, in illis Comitijs de Religione agendum fuisse, cum ipsemet Papa id scripserit, & Nuntius eius interfuerit, statimq; post finita Comitia, magnis itinerib. quod sentiret se omnium ordinum odia in se, sua importunitate, cōcitasse, ex Polonia profugerit: imo cum in ipsis Comitijs actum reuera fuerit de Religione, & statutum, ne quid innouaretur usq; ad alia Comitia, suspensa tamen maneret Episcoporum Iurisdic-^o tio.

ATH. Quid refert, siue ob eā, siue aliam ob causam Comitia fuerint indicta? HIL A. Osor putat plurimum interesse, multa q; de hoc nugatur. Cum enim existimet, omnia, quæ ad religionem attinent, recte esse apud Polonos cōstituta, neq; ulla emendatione indigere, censet Sereniss. Regi, & toti regno fieri iniuriam multo maximam, si quis scribat, ut scripsit Vergerius, Comitia religionis cōstituendæ aut corrigendæ gratia esse indicta.

ATH. Osus vanus homo est, & summa impietate (quantum ex his paucis eius verbis colligo) quod scilicet omnia putet recte in Polonia, quod ad Religionem attinet, constituta, ut nihil sit, quod corrigi oporteat: is videtur omnium Paparum, omnium Ratorum & Vnctorum deterimus, Papæ enim Rasi et Vncti non negant irrepsisse

C ij multos

DI A L O G V S   P R I M V S.

multos abusus, multasq; superstitiones, imo errores, quocq; in Ecclesiam, & quotidie nituntur nos lactare inani spe, quod velint vniuersale Concilium celebrare, Ecclesiamq; emendare. At iste Osor, in tanta (quod sæpe dico) Euangelij luce pronuntiat, in Ecclesijs Polonicis, quæ adhuc Papatum retinent, omnia esse rectè constituta. Quorsum ergo istius Scripta legeremus? cum ea neget, quæ sui Papæ, & Cardinales, & reliqui sui Episcopi, clarissimis verbis cōfitentur? Non est dubium, quin iste, qui nunc Papa est, cum Cardinalem ageret, unà cum nonnullis alijs Cardinalibus, & Episcopis libellum ediderit, cui titulum dedit, Consilium de emēdanda Ecclesia, Quare ex solo hoc titulo euincitur, Ecclesiam opus habere emendatione, Quid ergo delirat Osus? Cur aduersus suum idolum, & creatorem insurgit, negans in Ecclesia opus esse ulla correctione? Sed si ipsum postea libellum Papæ legas, Deum immortalem, quàm grauius & verè aliquibus in locis (utinam fecisset reuerà id, quod videbatur sentire) videas autorem dicere, Papas prurientes auribus coaceruare sibi, Magistros ad desideria sua, nō ut ab eis discant quod facere debeant, sed, ut eorum studio & calliditate inueniatur ratio, qua liceat id, quod libet, Adesse illis, perpetuò adulatores, qui doceant uoluntatem Paparum, qualiscunq; ea fuerit, debere esse pro regula, qua eius operationes dirigantur, è Papatu, tanquam ex equo Troiano irrupisse in Ecclesiam Dei grauissimos:

simos morbos & abusus, quibus ipsa ad desperatio-
nem usq; salutis laborat. Per Papas & Cardinales
nomē Christi blasphemari inter gentes: Deinde Le-
gati Concilij Tridentini, quid non dixere in hoc ge-
nere; inter alia, si verum fateri volumus, inquit,
aliter dicere non possumus, quin nobis conscīsi-
mus tantorum malorum, ad quæ corrigenda voca-
mur causam extitisse, deinde addunt, se deseruisse ue-
ros fontes doctrinę Christianę, suos Sacerdotes per-
dendis animis intentos esse, et multa in hanc senten-
tiam. **HIL A.** Osius hic responderet, neq; Papam,
neq; Cardinales & Legatos Cōcilij loquutos fuisse
de Ecclesijs Polonicis. **A T H A.** Profecto suspicor
eum esse tanta impudentia, ut dicturus sit, quicquid
de reliquis Ecclesijs sit, nostrę Polonicę nihil ha-
bent, quod corrigi oporteat, Sed si Romana est ma-
gistra (ut ipsi prædicant) Ecclesiarum, quomodo
possunt Polonicę discipulæ bonæ esse & emenda-
tæ, cum magistra sit pessima? **HIL A R.** Dixi tibi,
paulo antè, Osium omnes Papistas in hoc genere
superare, & tu quoq; rectè dixisti, eum tibi videri
omnium Paparum, omnium Rasorum & Vncto-
rum deterrimum, dicam autem paulo post quædam
de eo horribilia sanè, sed sine prius absolvam quid de
Vergerio. Ait se plures legisse illius libellos, falla-
cijs, & fraude refertos, Interea tamen nullam fraudē,
nullam fallaciam ostendit, multò minus confutat.
Verbi gratia, Vergerius scripsit libellum, cui titu-

DI A L O G V S P R I M V S

Ium dedit, de Gregorio Magno, quē ostendit uolu-
 iſſe cōmunire Purgatorium, interceſſionē Sancto-
 rum Mortuorum, & Monachatum ineptiſſimis &
 inſulſiſſimis quibuſdā fabulis, imo diabolicis (ut di-
 cam quod eſt) cū uideret ſe non poſſe è ſcripturis,
 Oſor reprehendit Verg. eo nomine, atq; ait (ut ſo-
 let) indignabundus, indignum facinus eſſe, quod
 auſus fuerit, aliquot cōuitorum plauſtris in Grego-
 rium inuehi. Sed interea, nihil omninò reſpondit ad
 rē, putat ſe ſatis feciſſe & cōſuſaſſe, quia ſua autoritate
 obiurgaret libelli autorem, & dixerit nescio quid de
 plauſtris conuitorum. At nō ſatis id eſſe quis nō ui-
 det? oportuit ſolidum aliquid aſſerre pro trium illo-
 rum articulorum, quibus totus Papatus nititur, de-
 ſenſione, ſi modo, quod potuiſſet aſſerri, habuit. Cer-
 tē ſcio neq; Oſium, neq; ullum alium eſſe, quanta-
 cunq; demum fuerit eruditione, eloquentia & auto-
 ritate, qui poſſit Gregorium in hiſ, de quib. à Ver-
 gerio accuſatur, defendere, aut excuſare, Cædō, qua
 unquā ratione poteſt defendi, aut excuſari is, qui aſ-
 ſimarit quinq; aut ſex nescio quos ab INFERNO,
 quē ad locum mortui detrufi fuerant, in uitā rediſſe,
 ut ſclerum ſuorum penitentiam agerent? Quin è
 COEL O quoq; rediſſe, quo mortui aſcenderant,
 nōnullos? At Gregorius, inter alia nugarum mōſtra
 hæc, quæ dixi, affirmauit. In eo præterea defendere
 Ro. Eccl. Oſius debuifſet, quod ea aſſeueret, Purga-
 torio igne, grauiā & enormia peccata purgari, cū
 Vergerius oſtenderit Gregorium ſcripſiſſe, Purga-
 torio

torio igne, purgari duntaxat leuicula & minuta;
 Nulla quidem peccata purgantur igne, sed duntaxat
 sanguine filij Dei, quæ sunt purganda. Sed cum Pa-
 patus à Verg. accusaretur, quòd contrà clarā & aper-
 tam sententiam Greg. cognomento Magni, in re
 haud parui momenti, cōtrarium statuerit, non satis-
 fecit Osius, cum tantum dixerit, Verg. esse impro-
 bum. ATH. Placet hoc audisse de Purgatorio, nem-
 pè quòd aliter Gregorius de eo, aliter moderni Pape
 statuunt, proderit aliquando id habere in promptu
 cōtrà Papistas, qui iactant, summam esse apud illos
 doctrinarum consensionem, cum sepissime sint ual-
 de inter se discordes & contrarij. HIL. Eckius in suis
 locis cōmunibus istam dissensionē perpulchrè con-
 ciliat. ATH. Conciliat ne? an est huiusmodi, quæ
 possit conciliari? HIL. Quomodo conciliet paucis
 dicam; Gregorius dicit, De quibusdam LEVIBVS
 culpis antè iudicium Purgatorium ignem creden-
 dum esse, deinde addit, pro peccatis minutis & le-
 uissimis esse purgatorium, quæ ignis facile consu-
 mat, sicut est assidue ociosus sermo, immoderatus ri-
 sus, uel peccatum curæ familiaris, Eckius uerò citādo
 hunc locum, truncat sua Machera uerba illa LEVI-
 BVS, MINVTIS, LEVISSIMIS, ne qua appare-
 at inter Gregorium & alios Papas dissonantia. AT.
 Hoc ne est conciliare? Mihi videtur corrumpere &
 falsum committere, qui ad hunc modum facit. HI-
 LARIVS. Sic isti solent; sed nolo facere iniuriam
 Eckij

DI A L O G V S   P R I M V S

Eckij manibus, puto enim illum non legisse Grego-
rium in fonte, non fuisse corruptorem, sed, aut Gra-
tianum, cum suum decretum compilarer, aut alium
post eum, Nam in Cap. qualis, Dist. 26. corrupta le-
guntur Gregorij uerba ad eum scilicet modum, quo
ab Eckio citantur, qui riuulum vidit, fontem (ut di-
xi) non vidit fortassis. HIL. Nostrum Osor idem
egit de alio Vergerij libello, cui Titulus Scholia in
litteras Papæ ad Senatores Laicos Regni Poloniæ,
et ad Ill. D. Tarnouium quod egit de eo, qui de Gre-
gorio Magno inscriptus est: nam duntaxat memi-
nit illius, atq; ait Vergerium vrgeri præcisione eius
regni (vt reuera vrgebat) à corpore Rom. Ecclesiæ,
hoc tantum Osus: verum de alijs articulis, qui sunt
in eo libello, satis quidem ponderosi, verbum pror-
sus nullum. Nam (inter alia) Vergerius ostendit de-
finitionem hæretici quæ est in C. Hæreticus & in c.
dixit 24. q. 3. per pulchrè quadrare in Papistas, qui
, temporalis commodi & maxime vanæ gloriæ, prin-
, cipatusq; sui tuendi gratia (sunt verba textus) falsas
, ac nouas opiniones gignunt & sequuntur. Osten-
dit etiam quàm enormiter Papa mētitus fuerit, cum
scripserit se velle vniuersale Concilium celebrare,
ET I A M S I B E L L A F V T V R A E S-
S E N T, sic enim reuera in Poloniam scripserat in
illis, quarum antea memini literis, datis calendis Au-
gusti 1556. quo nihil potuisset dici magis falsum,
magisue absurdum, & putidum. At bonus Osor ia-
ctat

Stat se, quòd omnes hos libros legerit, in quibus etiam leuicula quædam obiter uellicat, sed ad ea, quæ sunt grauiora non audet accedere, ueritus ne tanquam ad scopulos naufragium faceret, quod egit de eo potissimum libello, cuius suprà meminimus, in quo agitur de iuramentis, retegiturq; haud obscura coniuratio omnium ordinum, quæ erat aliquando & est etiamnum adhuc alicubi, pro Papa contra Iesum Christum filium Dei, Neq; parui momenti res est, Cùm enim isti Osores sæpe nobis obijciant, non modo Notarios, Iureconsultos, Sacrificulos, Monachos, Canonicos, Abbates, Præpositos, Episcopos, Archiepiscopos, Patriarchas, Primates, sed Duces, sed Reges, sed deniq; Cæsares, qui usq; adeò demittunt se Papis, ut ad suauandos eorum pedes & penè uestigia & puluerē prorruant, multum intererat scire, hoc fieri ab illis coactè & non spontè. Nam Papæ, inaudita tyrannide, cogunt eos, uelint nolint, iuramentis se astringere, quòd uelint mancipia eorum esse, In primis, ad id proderat illorum iuramentorum formulas in publicum proferre, ut omnes commonescerent Prælatos, quos Pape ad Concilia solent conuocare, solenne iuramentum præstitisse, quòd perpetuò contra omnem hominem (sunt uerba ex formula iuramenti) uelint Papatum defendere atq; conseruare. Osius, inquam, huius quoq; libelli diserè meminit, uerum ubi conuictijs debacchatus fuerit, & illud, quod paulò antè

D dix=

diximus effutiuit, nempe Vergerium uiolasse iurandum deo præstitum, mox fugit ac cōgressu, hoc ne est respondere & confutare? cur non ostendit aut Petrum reliquos Apostolos, aut ueteres Rom. Episcopos reliquos totius Christiani orbis Episcopos (ut de reliquis taceam) adegisse, ut iureiurando fidē obstringerent, quod uellent eorum uasalli & mancipia esse? A T. Futilis est, ut dixi: Nam aut dissimulare oportuit, aut si cōfiteri uolebat, se eum quoque libellum legisse, oportuit refellere & confutare quæ cōtraria suo Idolo uidebantur (siquidem potuisset) quod cum minus fecerit, non est dubium, quin cordati uiri iudicaturi sint, quod desperauerit, se posse cōfutare. H I. Quin animaduerti istum Apocopum, ad eundē modum contra Brētium egisse, recitat. n. eius modo uerba, modo sententiam, sæpissimē etiā peruersē et præpostere, quandoque truncatē, Rhetoricatē, ludificat sophistica, & prestigijs, postquam autem uno uerbo frigide respondit, atque ineptē & multo sepius callide & insidiosē, mox solet abire, ut canis in Ægipto, bibit & fugit, Sed audi quid postremò loco de Vergerio: Fuit (inquit) aliquando Vergerius in Christi corpore, quomodo sunt humores mali in humano corpore, qui cum euomunt, corpus releuatur, sic et iste, posteaquam exiuit, Christi corpus, Ecclesia, multum est releuata, gaudendum, ut sit exiuisse tale. Hic puto ad hunc modum responsurum Vergerium, si sui malus humor in corpore uestre Ecclesie, multo

multò deteriores humores (ut tuo modo de uiris doctissimis et pñs loquar) fuerunt in eodē corpore, tã multi ex omnibus partibus Europæ, qui suis scriptis uestras Idolomanias, nostra ætate, uiriliter oppugnāt: Nam ex his neminem esse palam est, qui nō fuerit aliquando in corpore uestre sinagoge, sed potenti manu Dei inde abscisi, fuere in Christo inserti, ut suauissimos fructus nunc ferāt. Quare uos uideritis, an gaudēdum uobis sit exiisse tales, et an corpus uestre Ecclesiæ fuerit ob illā ueluti uomitionē (ut tu dicis) releuatum, an uerò longè amplior facta fuerit ægritudo, ut iam sit lætalis. Verum quicqd iactites Osi, puto te aliter scribere, quàm sentias (ut sæpè alioqui soles) maluisses, n. ut sub tua Babylone māsisssemus oēs, aut si reuera lætaris, te esse omnium mortalium arrogantissimum, quis non uidet? Certè plurimi affirmant, & credibile est, Papas cum suo satellitio non lētari, sed discriuari animo, q̃ tam multi exierimus, ut nunq̃ desit uarijs artibus ambire, ut ad se redeamus, sed hinc licet æstimare, quanta sit tua rabies, quòd tibi ipsi minimè cōstes: hic enim dixisti gaudendum esse, quòd exierim, at alibi dicis, Pontificem incredibiles animi cruciatus perferre, dum secum reputat quid nos moliamur, addisq̃ nostrates hoc tēpore multò grauissimam seruitutē uobis Papisticis Episcopis effecisse. A T H. Oportebat mē dacē esse memorem, sed hic apparet, Osum nō fuisse memorē, qui dixerit gaudēdum esse exiuisse talem.

DIALOGVS PRIMVS.

HIL. Quòd si diceres Osi, alios esse, non Vergerium, propter quos Papa incredibiles animi cruciatus perfert, & alios esse, non Vergerium, qui hoc tempore seruitutem uestrorum Episcoporum multò grauissimam effecerint, responderem, imò, te duobus in locis disertissimis uerbis testatum reliquisse, quòd Vergerius fuerit tibi causa, quamobrem hanc molestiã & laborem scribendi nunc subieris. **ATH.** Ego, si Vergerij loco essem, nihil essem sollicitus quid de me garriret Osius, imò letarer, & in laude ponerem, quòd à tam magno Phariseo atq; hypocrita maledictis proscinderer. Sed cur putas hunc tam acerbè & uirulenter agere, ut præ rabie non uideat quid dicat, & sibi ipsi aduersetur? **HIL.** Ex innato odio Euangelij, cui Vergerius seruit, ut periculum faceret, an posset excutere è manibus serenissimi Regis & reliquorum Polonorum Vergerij libros, qui (ut ipsemet Osius fatetur) libenter leguntur, ut morem gereret Lippomano, à quo scit Vergerium, utpotè Christianum, hominem summo odio haberi, deniq; quia putauit se rem gratam facturum Domino Papæ, ab eo enim uenatur purpureum galerum, Aposcopus ambitiosus, et nunc Romæ est, eius uenationis gratia. **AT.** Fortassè nō ita acerbè perstringit Brentium. **HIL A.** Imò multò magis, sed propinat se nihilominus deridendum, Ait enim Brentium non aliundè constare, quàm ex felle, & idè summam esse in eo amarulentiam, præterea uocat illum

illum iocularem & leuissimum hominem, uocat petulantem & improbum, doctrinam eius plenam seditionis & rebellionis, scurram, mimum, asotum, satellitem Sathanæ, & quid non? A T H A. Hæc conuicia in Brentium iactantur ab hoste piæ doctrinæ, & (ut uno verbo omnia complectar) à Papista : Nam quod Brentius paulò liberius, præter suam consuetudinem, in Asotum inuehitur, excitationis fuit rei indignitate & aduersarij impietate, Bellum enim Brentio est, non cum amico ueræ Christi ecclesiæ, sed cum impudentissimo propugnatore Antichristi. Quæso autem te, unde isti Osio tanta arrogantia & licentia? ubi tantos spiritus concepit? H I L. Cardinalaturitani animus, quare decet eum arrogantiorē & truculentiorē esse. Adde, quod ante biennium, aut triennium Osius fuerit haud modico extimulatus à quoppiam ex nostris fratribus, ut non potuerit se continere, quin nunc, per occasionem huius libri, conceptā rabiem euomeret, & ulcisceretur suum dolorem. A T H. Quid? Scripsit ne aliquis aduersus illum? H I L. Scripsit. A T H. Quis nam? H I L. Hieronimus Mencilius pastor ad S. Nicol. Islebij, uir pius & eruditus, qui probè eum depexuit, nulla habita ipsius mitræ, aut episcopalis ordinis ratione, cum uocarit eum maledicentissimum impostorem, improbum, uanum, conuitiatorem, criminatorem, uirulentum, mendacem, uenenum, ad ueritatis prædicationem surdum, impu-

DIALOGVS PRIMVS.

dentem, Sycophātam, Nequissimum Dei hostem,
 Insidiosum, Astutum, Ambitosum, Garrulum, qui
 nihil habeat, præter inanem strepitum uerborum,
 Lupum immanem, PseudoEpiscopum, Tyrānum,
 suis in summa coloribus pinxit hominem, atq; id in
 sola aded dedicatoria, ad Illustrissimum Radziuil-
 lum, epistola, præfationeq;. Titulus libri est. Re-
 sponso ad calumnias Osi, in quibus tum Elbingē-
 ses, tum omnes alios, qui Augustanæ Confessionis
 doctrinam amplectuntur non solum schismatis, sed
 defectionis ab Ecclesia & Heræseos accusat. HIL.
 Cœpit ergo innotescere Ecclesijs noster Osius? ne-
 sciebam. A T H A. Cœpit quidem, uerum innote-
 scet magis atq; magis, non multo post, incedetq;
 clarioribus titulis atq; elogijs exornatus, aut certe
 in clarioribus locis. Verum dic mihi Hilari, quàm
 probas tu, ut nostri paulo seuerius aliquando exci-
 piant istos Osius? sunt enim qui non probent,
 quodad hunc modum arguantur, atq; increpen-
 tur. HIL A. Paulus aliter sentit, cum Tímothe-
 um monet, ut arguat, increpetq; eos, qui sanam do-
 ctrinam non sustinent, qui à ueritate aures auer-
 tunt, quantò ergo magis, si eam acerbissimè & tru-
 culentissimè insectentur, ut facit Osi? Deinde,
 si licet, ut cerè licet, excutere, aut extorquere gla-
 dium è manu furiosi, licet quoq; exuere omni exi-
 stimatione, conculcareq; tales Aposcopos cala-
 mo

mo furentes, Cur parceremus? cur non grauissimè obiurgaremus eum, quem uidemus tot horribilia mendacia, totq; criminationes iactare in ipsam Christi, atq; in filios Dei, nostros fratres, ut eos in odium atq; in inuidiam omnium adducat, principum præsertim, qui postea de nostris Ecclesijs durius statuere cogitent. Quare censeo non esse parcendum istis furiosis atq; blasphemis, imo uix habere cordi gloriam Dei eum, qui parcendum existimat, præsertim, cum prius fuerint moniti atq; obiurgati, nec tamen desistant, imo indies uehementius nos urgeât, ut facit præfractissimus Osius atq; incorrigibilis. Sed audi diligenter id, quod nunc dicam, quod me mirum in modum commouit, & tibi quoq; haud dubiè stomachum mouebit, statim initio operis (absolui enim quæ ad præfationem pertinent) sic orditur. Fuisse antè XL annos Christianum orbem in summa pace & consensione, ut dici de eo potuerit, quod in Genesi scriptum legimus, erat terra labij unius & sermo eorundem, quodq; scribitur in actis Apostolorum de his, qui primum in Christum credere cæperunt, multitudinis credentium erat cor unum, & anima una, omnes Christum vnanimiter professos fuisse, in hoc solo gloriatos & nullum potuisse sibi nomen dari gloriosius existimasse. A T H A N A S I V S, Bone D iij Deus.

DIALOGVS PRIMVS.

Deus, quidaudio, ità ne Osius ante XL annos in Papatu, omnes Christum fuisse professos? HIL A. Omnino ità, ne dubites, in prima adeò pagina, hoc principium dedit adueniens, Audi etiam quid subi-
 • ciat. Homines fuisse rectos, & simplices, qui non in
 • contentione sermonis, sed in simplicitate fidei reg-
 • num Dei esse crederent, nec aliud scirent Euange-
 • lium (audi Athanasi, audi) nisi quod à Christi spi-
 • ritu profectum, de Christo, per Christi discipulos,
 • scriptum esset. A T H. Dicerem hominem delira-
 re, sed uocabulum delirij mihi non uidetur sufficere
 ad exprimendam rei indignitatem & absurditatem,
 Vix in summa credidissem, inter eos, qui uolunt pro
 doctis haberi, esse aliquem tanta leuitate & uanitate,
 nisi forte sit astutia & malitia, qua uoluerit serenissi-
 mo Regi imponere, deinde etiam alijs, qui paulò in-
 cautius legissent, ut uerò ab his, quæ adduxisti, po-
 stremis uerbis incipiam, Falsissimum est, ità, ut falsi-
 us nihil unquam scriptum, auditum, aut cogitatum
 fuerit, quòd scilicet ante XL annos homines nul-
 lum aliud Euangelium sciuerint, nisi quod à Christi
 spiritu profectum, de Christo, per Christi discipulos
 fuisset scriptum: Nam tale Euangelium iacebat om-
 nino neglectum, neq; in scholis, neq; in Ecclesijs,
 multo minus in priuatis ædibus sonabat, Quid di-
 co iacuisse neglectum? Conculcatum erat contume-
 liose Paparum & suarum creaturarum pedibus, ob-
 rutumq; magnis ceu montibus traditionum & nu-
 garum

garum humanarum superstitionum, Idolomaniarum & blasphemiarum, Quid aliud, nisi hoc, querunt nostri, totos hosce XL annos? cur tantum in scholis, tantum in Ecclesijs uiuis uocibus & scriptis laborant? imo cur plurimi passi sunt, sibi sanguinem & uitam eripi, nisi quia non potuerunt sibi temperare, quin Papas grauissime accusarent, quod uiderent eos proiecisce ex Ecclesijs & conculcasse pedibus (ut dixi) Illud Euangelium, quod à Christi spiritu profectum, de Christo, per Christi discipulos scriptum est: H I L. Quid si iste Osor ueritatis fortè sibi persuaderet (ut vulgus Papistarum solet) quod Christus suo ore instituerit mandataq; seruanda ea prorsus omnia, quæ in Paparum templis hodiè cernuntur atq; audiuntur? A T H. Non est tam rudis, aut cæcus, qui si Euangelia in manum sumpserit, non uideat, quanta fuerit grauitas, quanta maiestas Ecclesiæ à filio Dei institutæ, et uicissim, eum, qui sit in Papistarum templis cultum & agendi modum, esse inanem fucum, & tenuem quandam umbram religionis, omnia autem à Christo instituta, fuisse inuersa & corrupta ridiculis additionibus falsisq; inrerpretationibus, non ergo sibi persuadet quod tu putas, sed haud dubiè malus Osor, prudens & sciens, uoluit imponere (ut prius dixi) Serenissimo Regi suo & quibuscunq; posset, atq; illud lectorum animis instillare, quod Papisticæ Ecclesiæ non aliud seruent Euangelium, quàm quod à Chri-

E sti spi-

DI A L O G U S P R I M U S.

sti Spiritu profectum, de Christo, per Christi discipulos scriptum fuit, & quòd nos simus hi, qui tale Euāgelium detestemur, uelimusq; obtrudere quintum, nescio quod, Euangelium. At nos reuerà suscipimus & reuerenter exosculamur istam propositionem, diuinam prorsus, (libenter eam repeto, quia summopere mihi placet) Non esse scilicet audiendum ullum Euangelium, nisi quod à Christi Spiritu profectum, de Christo, per discipulos Christi scriptum est, imo nullo alio telo contra Papistas utimur, quàm hoc, & nullo alio, quàm hoc, maior uastitas facta est in toto Papatu. At iste malus Osor præclarum istud axioma pro se nunc arripit ineptè & impudenter, aut subdole & maliciose potius. **H I L A.** Sed aliud in his, quæ recitauì, uerbis annotauì, ait antè XL annos fuisse homines simplices, qui non in contentione sermonis, sed in simplicitate fidei regnum esse Dei crederent. Ego nihil dubito, quin **O**mnis sit sententia, prorsus nihil referre, si homines ignorent, quid Christus reuerà, & quid Apostoli docuerint, prorsusq; nesciant reddere eorum fidei rationem, sed satis esse, si responderint, se credere uera esse omnia, quæ à sacrificulis indices iubentur, nec sint solliciti, nec quærant amplius, ubi hoc dixerint, quicquid illi iubeant, siuè rectum, siuè prauum: Nam tales erant, qui ab Osio laudantur, & antè XL annos uixerunt, non e milibus, neq; decē millibus unum inuenisses, qui potuisset.

tuisset ullam prorsus suæ fidei rationem reddere, hanc noster Osor simplicitatem fidei uocat, hanc laudat, hanc cupit reuocatam: Nam, in talibus tenebris, tyrannis commodius ab Rasis & unctis exercetur, Cum autē uerbo FIDELI utatur, nō est dubium, quin intelligat historicam fidem, non uiuam illam, non Spiritum Dei & Aram, qua salui sumus: Nam hanc ignorat animalis Osus. Sed aliud audi, iste ait, fuisse ante XL annos summam pacem & consensionem in omnibus Paparum Ecclesijs, itā, ut impudentissimē illas audeat cum Apostolorum Ecclesia conferre, quo nihil potest dici, excogitari ue magis ridiculum & blasphemum: Nam consensio inter eos nunquam fuit minor, quā florente Papatu: Nunquā enim magis rixati digladiatiq; sunt monachi, in tam uarijs sectis disiecti, certē non paucioribus centum, & alij quidam Theologastri, in omnibus templis & in omnibus scholis, in quibus nihil audisses præter quæstiunculas & nugamenta sophistica, quibus ueram Theologiam sedissimē inuoluerant atq; discerpserant, Quid multis? usq; adeo inualuerat ista pestis, ut in eo, cuius superius meminimus de emendanda Ecclesia libello, actum fuerit de ea, ex ipso Papatu, in quo erat nata & regnabat, ut etiānum regnat, tollenda, atq; ut prorsus uetarentur ab Episcopis rixosæ disputationes de rebus theologicis. Vellemus quidem eas nunquam fuisse literis mandatas: quia sunt, procul dubio, ho-

DI A L O G V S P R I M V S.

stes capitales doctrinæ filij Dei, sed tamen, quando-
quidem sunt scriptæ, lætamur extare tales libros,
quibus conuinci & confundi possint isti Osores,
quos minimè pudet spargere, Ecclesias, quæ fuerunt
ante XL annos, fuisse similes Ecclesiæ Apostolo-
rum, sumamq; in illis fuisse consensionem. A T H.
Reuera qui legisset librum Osi, neq; fuisset saltem
mediocriter, in his materijs exercitatus, haud diffi-
culter potuisset seduci, & putare Romanam Ecclesi-
am habere bonam causam, nos uerò pessimam, hanc
laudem Osi tribuamus, ita est à Sathana edoctus
HIL. Non est dubium, quibusdam enim uerbo-
rum præstigijs, ita solet aliquando lectorum oculis
fumum offundere, ut uix possint discernere uerum
ab apparente, saltem infirmiores A T H. Ante om-
nia optarim, ut quicumq; is demum siue Brentius,
siue Vergerius, siue alius fuerit, qui prouintiam re-
spondendi isti uenenato libro suscepit, diligenter
curet, ut benè diluat quod isti Osores & Staphyli
tanta lætitia & exultatione nobis exprobrant, de
quibusdam dissensionibus, quæ sint inter nostrates,
quod uideo nullo negotio posse fieri, Certè si prop-
terea nostra doctrina non est dicenda uera & genu-
ina filij Dei doctrina, quia nos, in hoc renascentis E-
uangelijs initio, statim post tam densas tenebras &
tam magnas difficultates, sumus adhuc in aliquo ar-
ticulo dissentientes, neq; ea, quam profitebantur A-
postoli genuina filij Dei doctrina erit dicenda: Nam

eo tempore quoq; extiterunt, etiam inter ipsosmet
 Apostolos, dissensiones & altercationes, nimirum
 inter Paulum & Barnabam, inter Petrum & Pau-
 lum, atq; inter alios quoq; , ut opus fuerit Concili-
 um congregare, statim in illa primitiua, tanta diuini
 Spiritus luce referta, quanta nulla unquam Ecclesia
 fuit. **HIL.** Dicam tibi Athanasi similitudinem, qua
 soleo uti, si quando incido in Papistas, qui me, prop-
 ter nostrorum dissensiones, diuexēt (ut solent, cum
 aliud uix habeant, quod nobis obijciant) & audiam
 quid tu sentias. Quispiam succidit ingentem syl-
 uam radices extirpauit, terram subegit aratro sapi-
 us & bene comminuit, mox optimum semen in ea
 proiecit, quod enatum est foeliciter, creuit & ematu-
 ruit, uerum quid? una cum frumento enata est Zi-
 zania (ut sit, præsertim si fuerint noualia) quæ po-
 test quidem euelli & à frumento segregari, sed stu-
 dio & labore opus est. Nunc quæro an laudandus
 sit, qui bonos agros illic, ubi erat sylua, magnis labo-
 ribus & erumnis, fecerit, bonumq; frumentum se-
 minarit, an uero uituperandus: quia uidetur fuisse
 origo & causa, ut Zizania enata fuerit, quam tamen
 omni studio curat a frumento segregare & seorsum
 absumere? **ATH.** Est facilis responsio. Nam quis
 non uidet, summè esse laudandum qui hoc fecerit?
HILA. Ergo sumus laude, non uituperatione di-
 gni, cum superstitionum, idolomaniarum & blas-
 phemiarum, quæ in nostris Ecclesijs creuerat syl-
 uam,

DIALOGVS PRIMVS.

nam, adiuti à Deo & patre D. N. Iesu Christi, securi
 uerbi sui, succiderimus, extirpauerimusq; purum
 autem Euangelium ibidem seminauerimus. Quòd
 si aliquæ malæ doctrinæ, in peruersis quorundam
 mentibus, interea enatæ sunt, non sumus uitupe=
 randi. Quæ, malum, est ista calumnia? quasi, ut istæ
 nascerentur de industria laborauerimus quod non
 pudet malignos Olios & Staphylos nobis expro=
 brare ac non potius laborauerimus, ut illustraretur
 gloria Dei, quam etiam ob causam dies noctesq;
 cogitamus, qua ratione possimus illas malas doctri=
 nas & uere Zizania euellere, nec desperamus suc=
 cessurum id nobis, scimus Dominum uelle, ut euel=
 lantur propediem. A T H. Faciunt luculentam in=
 iuriam Euangelio Filij Dei, non solum nobis isti,
 qui aiunt sectas, aut hæreses à nobis esse profectas.
 HIL. Atquæ hæc est perpetua Osi Cantilena, nun=
 quàm ab hac desistit, ut neq; Staphylus. A T H. Vis
 dicam undè sint sectæ & hæreses? à Papa & à suis
 clientibus satellitibusq; Nam, cum is sua tyrannide
 impediat, ne autoritate principum & magistratus
 possit fieri ubiq; Ecclesiarum, ad normam Euange=
 lij reformatio, populi autem interea esuriant bonum
 uerbum Dei, multi incidunt in clancularios præce=
 ptores, a quibus malam (proh dolor) doctrinam
 hauriunt: Nam uidere licet eas prouintias, ubi au=
 toritate principis & magistratus, est constituta re=
 ligio

ligio, hic haud fermè inuenias sectarios, aut per paucos & eos ualde occultos inuenias, in ditionibus uerò papisticis, haud dubiè plures, Cum enim non habeant publica autoritate Ecclesiam constitutam, pariunt sibi sectas in angulis, maximo nostro cum dolore, ut nemo sit, qui se illis magis obijciat, quàm nos. Sed (ut tu dixisti) speramus fore, ut Pater cœlestis sit, per Spiritum sanctum, indicaturus rationem atq; uiam, qua possint tolli, atq; vnà dissensiones componi, Sciat autem Osius hoc multò citius futurum, quàm ipse uellet: Nam ipse in primis, pro suo amarissimo in renascentes Ecclesias Christi zelo, palam lætatur atq; exultat, quòd sectas & dissensiones alicubi videat. Potuimus, per Dei gratiam, quod omnium maximum, difficillimum, atq; impossibile videbatur, hoc est, auellere nos & extricare a tyrannide & unguibus Paparum. Quare nihil metuendum, quin, per eandem gratiam, possimus deinceps quæ minora sunt conficere, iacta sunt enim bona fundamenta, imo bona pars fabricæ est superædificata, principium autem (si modò principium tantum habemus) plus esse, quàm dimidium totius, omnes norunt. **HILARIVS.** Redeo ad pauca illa verba, quæ ex initio Osiiani libri recitavi, Obserua obsecro, quam pudendum & quam

DI A L O G V S P R I M V S

quàm enorme mendacium hic quoq; effutiat, Ait. n.
 , quòd ante XL annos omnes unanimiter Christum
 , profitebantur & in solo Christo gloriabantur, quo
 , nomine nullum sibi dari posse nomē gloriosius exi-
 stimabant. A T H. Vt nihil istos pudet tam falsa
 spargere, quàm fidelis putandus erit Osor, in reli-
 quis rebus recitandis, si hic in tam aperto mendatio
 depræhenditur. H I L. Vtinam id fuisset, quod re-
 citat, ante scilicet X L annos, omnes unanimiter
 Christum fuisse professos, omnes in solo Christo
 gloriatos, quo nomine nullum sibi posse dari no-
 men gloriosius existimasse, Hoc si fuisset, Ecclesia
 Christi staret meliore loco, & nos tot labores non
 exantlaremus, non tantæ inuidiæ, tanto odio, &
 tantis periculis capita nostra obijceremus, ut Chri-
 stus, qui fuerat obliuioni cum ea doctrina, quam at-
 tulit e sinu patris traditus, in memoriam, & ueluti
 postliminio, reuocaretur. Diximus supra, istum O-
 sorem esse deterio rem Papis, deterio rem Cardinali-
 bus & reliquis hominibus sui ordinis, atq; ita est
 profecto, illi enim uerecundius uidentur hanc cau-
 sam agere, & non usq; adeo omnem pudorem fron-
 temq; abieciisse, certè iustificantur ab isto non nihil,
 illi enim in eo, quem diximus de emendanda Ecclē-
 sia libello sic aiunt. Te uero speramus electum (a-
 , gunt cum Paulo iij. ut nomen Christi iam O B L I-
 , T V M à gentibus & à nobis Clericis restituas in
 , cordibus & in operibus nostris, ægritudines sanes,
 oues

oues Christi in unum ouile reducas, amoueasq; à
 nobis iram Dei, & ultionem eam, quam meremur
 iam paratam, iam ceruicibus nostris imminentem.
 Papa ergo cum delectis quibusdam Cardinalibus
 & Episcopis, disertissimis uerbis atq; ingenuè fate-
 tur, sibi imminere ultionem Dei, propterea quòd
 Christum obliuioni tradiderit, neq; in operibus,
 neq; in cordibus illum amplius haberet. Legati
 etià Concilij Tridentini, quorum duo fuerunt Pa-
 pæ, Montanus & Cruceius (tu quoq; eorum paulò
 antiè meministi) ad hunc modum sunt contestati.
 Merito de nobis dicitur quod Propheta, in persona
 Dei, ueterem populum accusat dicens, Duo mala
 fecit populus hic, dereliquerunt fontem aquæ uiuæ,
 & foderunt sibi cisternas non ualentes continere a-
 quas. Deinde subdunt: Sacerdotes contempserunt
 legem meam & polluerunt sanctuaria mea, inter sa-
 crum & prophanum non habuerunt distantiam.
 Principes in medio, quasi lupi rapientes prædam,
 ad effundendum sanguinem, ad perdēdas animas,
 ad auare sectanda lucra. Hæc ille, quæ utinam
 ad illa solum tempora pertinerent, ac non nostri
 quoq; temporis imaginem referrent. Hactenus Le-
 gati in eorum admonitione, quæ palam extat in
 tertio conciliorum tomo, & uolui hic aliquantò
 fusius, quàm tu feceris, eorum uerba recitare,
 cùm maximè ad rem faciant. Quem uerò appellant
 fontem aquæ uiuæ, nisi Christum, qui seipsum eo
 F nomine

DI A L O G U S P R I M U S .

nomine appellauit? quas cisternas dissipatas appellat, quæ non possunt continere aquam, nisi abusus, superstitiones & Traditiones humanas, quæ non conueniunt cum uerbo Dei? Quare ingenuè saltem retegunt sua vulnera, licet minimè sanauerint, ac ne ullam quidem unquam medicinam fecerint, At Osus reclamatur, non est ira, inquit, uos enim dicitis Christi nomē esse uobis oblitum, quem etiam deserueritis uosq; contempsisse & polluisse eius doctrinam & legem, conuersos autem ad ea, quæ minimè possunt cum illius doctrina consistere. At falsum dicitis: Nam Christum constantissimè retinetis, in solo Christo gloriāmini, ut optimi Christiani sitis. A T H. Omnino magna est Osij impudentia, quam crediderim ipsismet Papis & Cardinalibus, utpotè non usq; adèò imprudentibus & rabiosis, nauseam allaturam. H I L. Quam uerò id falsum, quòd, antè XL annos, omnes fuerint in solo Christo gloriatos? Nam eò uentum erat, ut Christus non fuerit agnitus (ut dici solet) inter alios sanctos, imò nullus fuit sanctulus, qui non pluri fieret, quàm Christus; Nam Christus nunquam asciscebatur pro patrono, aut tutelari Deo oppidorum et ciuitatum, Christo rarissimè dicabantur templa, aut altaria, sed sancti erant tutelares, sanctis dicabantur templa & altaria, & non modò his sanctis, quorum uita & mores fuissent comperti, sed sanctis nescio quibus fictitijs, quos nemo potuit dicere

cere, quid fecerint, aut ubi terrarum uixerint. In his ergo gloriabantur antiè XL annos homines, non in Christo, ut mentitur Ofor. Alia consimili impostura utitur, ubi Serenissimum Regem suum monet, ut cunctos populos sibi subiectos in ea religione uersari iubeat, quam Petrus Apostolus tradidit Romanis, quasi nos ab huius diuini Apostoli doctrina & religione abhorreamus. A T H. Atqui ego puto, si inclyta Polonia deberet in ea religione, aut doctrina uersari, quam Petrus Apostolus tradidit Romanis, eam in nulla fortè religione uersaturam: Nam Petrus Apostolus nullam fortassis tradidit Romanis, cum (iuxta quorundam sententiam) Romę nunquam fuerit. At obserua uerbum TRADIDIT, cum enim unica illa epistola, quam scripsit Petrus (altera enim nō putatur eius esse, nec tamen eam rejicimus) pauca omnino religionis capita complexus fuerit, isti Osores poeticè fingunt, Petrum, ut etiam alios Apostolos, multa constituisse, quę ab ipsis Apostolis, non fuerunt literis mandata, atq; has esse, quas Traditiones appellant, ego superius dixi esse Quintum eorum Euangelium, sed, nos una cum Euangelio, quod à Spiritu Christi profectum, de Christo, per discipulos Christi, scriptum est reuerenter suscipimus eam, quę uerè est Petri doctrinam, in eius scriptis comprehensam, ut semper magis atq; magis in ea opinione confirmet, quod iste Ofor non aliud in animo habuerit, quàm,

DIALOGVS PRIMVS

ut Sereniss. Regem deciperet abduceretq; quàm longissimè ipsius animum à nostratibus, ac propterea dixisse, suos Papas, nullum aliud Euangelium amplecti, quàm quod à spiritu Christi profectum, de Christo, per discipulos Christi, scriptum sit, & nunc addidisse, Regem debere imperare, ne quis aliam doctrinam doceat, præter eam, quam Petrus Apostolus docuit, quasi nos aliud Euangelium uelimus, quàm quod à spiritu Christi profectum (quod sæpe libenter repeto) de Christo, per discipulos Christi, scriptum est, & aliam, quàm Petri doctrinam. **HIL.** obseruaui alium item locum, in quo **O-**for idem agit nititurq; Serenissimo Regi persuadere, nos minimè acquiescere Petri doctrinæ, Sed longè dissentire ab eo, quod Petrus, imo etiam ab eo, quod Paulus docuit **A T H.** O mendacissimum Osium, si hoc dicit. **HIL.** Videamus num dicat, Recitat hæc uerba Hieronymi. Quisquis es, assertor nouorum dogmatum, quæso te, ut parcas Romanis auribus, parcas fidei, quæ Apostolico ore laudata est. Cur post quadringentos annos docere nos niteris, quod antea nesciuimus? Cur profers in medium, quod Petrus & Paulus edere noluerunt? Vsq; ad hunc diem sine ista doctrina mundus Christianus fuit. Illam senex tenebo fidem, in qua puer natus sum. Quis autem non uidet reprehendi hic à Hieronymo assertorem quendam nouorum dogmatum, quæ neq; Petrus, neq; Paulus agnouerant, unde:

unde necesse est, ea fuisse æthnica, aut ex eo genere, quod Christus apud Iudeos suo sanguine induxit atq; obliteravit, atq; idcirco dixisse Hieronymum, se velle in senectute tenere eam doctrinam, in qua natus fuisset: quia statim ab incunabulis eam hauserat, quam Christus & eius Apostoli docuerāt, nondum scilicet ita conspurcatam & corruptam, ut nunc est. Sed, audi quid deinde Osius, & quā miserè torqueat verba Hieronymi. Quid tibi videtur Brenti? An non eiusdem verbis rectē nos uti contrā vos possemus? Cur post mille quadringentos annos docere nos conanimi, quod antea nesciuimus? Cur proferis in medium, quod neq; Petrus, neq; Paulus, neq; quisquam legitimus eorum successor edere voluit? Vsq; ad hunc diem, sinē ista doctrina vestra, mundus Christianus fuit, illam adulti fidem tenebimus, in qua pueri nati sumus, Sine Athanasi, ut ista verba discutiā, Primum ait, cur post mille quadringentos annos docere nos conanimi quod antea nesciuimus? Sic solet vulgus in Papatu (ut suprā attigi) putat enim filium Dei D. N. Iesum Christum ea omnia instituisse, quæ nunc in papisticis Ecclesijs audiuntur & videntur, nos autem nouam quandā & nunquam prius auditam doctrinam concinnare, atq; hinc est quod toto pectore abhorret a nobis, Osius ergo nititur hunc crassum vulgi errorem obtrudere (si posset) Serenissimo Poloniæ Regi. Atq; illud in primis olfacio, hic velle suam papisticam

DIALOGVS PRIMVS.

Missam dexterè insinuare, quasi ea antè mille quadringentos, aut quingentos annos fuerit, statim in primitiua Ecclesia, ad eam formam, qua nunc cernitur, instituta: Nam & alibi obseruauì, eum ad hunc modum scripsisse. Nos quidem neq; moribus, neq; cæremonijs alijs utimur, quoties tremendum Deo sacrificium offerimus, quàm quibus usi sunt sancti Patres nostri, iam indè à mille quingentis annis, Quamuis enim successu temporis accesserit precum nonnihil, & pleraq; ad decorem addita sint, & ad excitandos homines ad deuotionem, de re tamen ipsa nihil est mutatum. A TH. Proh, quot & quàm grauiamendacia uideo, in his tam paucis uerbis, Quis enim iam nescit, nō fuisse in usu Patribus nostris iam millibus quingentis annis, istas missarum nundinationes, ut neq; multiplices atq; ineptas istas cæremonas, quib. nunc utuntur in Papatu sacrificuli misificantes, sed successu temporis fuisse sine iudicio, nō modò sine spiritu Dei consarcinatas: extant boni libelli hac de re Valentini Fani, atq; aliorum, ibi quærat qui uelit et inueniet quo tēpore, & à quibus Papis, fuerint factæ illæ tam multæ tamq; blasphemæ accessiones, Deinde, quod Osius ait, nihil esse mutatum ex prima institutione cœnæ dominicæ, ita falsum est, ut nihil possit esse falsius: Nam retinent quidem Papistæ pauca illa uerba, quib. Christus in cœna usus est, sed præposterè intellecta sed præposterè pronunciata, sed contrà mentem & sensum

sum Christi, sexcētis modis, detorta atq; usurpata, ut si Apostoli reuiuiscerent, essent haud dubie, magna cum indignatione, exclamaturi, Qualis hæc larua? quale monstrum? quantæ & quàm horrendæ hic idolomania atq; blasphemie in unum aceruum congestæ? HIL, Sinamus, ut, qui Osius respondēdi prouinciam sumpserit, hanc partem, quæ ad missam attinet, exagitet, si uidebitur, Sequar ego in expendendis uerbis, quæ ex ipso recitaram.

Cur profers in medium quod neq; Petrus, neq; Paulus, neq; quisquam legitimus eorum successor edere uoluit? Osius ad uerba Hieronymi hic addidit de suo, neq; quisquam legitimus eorum successor, ut designaret Papas & Episcopos, sed nos istorum, si doctrinam Petri & Pauli conculcant, ut certe conculcant horribiliter et sæpissimè, nullam prorsus rationem habendam censemus, habeant carnales Papistæ quantam uoluerint, quod uero diuini Apostoli Petrus & Paulus docuerunt, id reuerenter suscipimus & reueremur, ut turpissimè mentiatur Ofor, qui fecus de nobis spargit, Sequitur adhuc, usq; ad hunc diem sinè ista doctrina uestra mundus Christianus fuit. Nomine duntaxat Christianus & titulo tenus aliquandiu fuit, non re ipsa: quia genuinam Christi doctrinam mundus proiecerat, & pro ea, merum Pharisaismum & Papismum susceperat, Postremò concludit Osius: Illam adulti fidem tenebimus, in qua pueri educati sumus.

Tenete

DIALOGVS PRIMVS.

Tenete uestro magno malo quicumq̃ sentitis cum Osio, nati estis in fœdissimis tenebris, odistis solem à Deo missum Euangelij, & ne uobis elucescat oculos aueritis, quin affirmatis, illum tenebras esse, & Sathanismum, quocircà dignissimi estis, qui mox ruatis præcipites in ignem æternum, qui paratus est Osio & sequacibus eius, nisi crediderint Euangelio & pœnitentiam egerint. A T H. Quàm imprudens est illud quoq̃, quod moneat consenescedum in ea fide, in qua quis natus est. Est perpetua uox crassiorum papistarum, & non aliud Hebrei, non aliud Turcæ solent adducere. Sed quod ad Hieronymi, quæ recitasti, uerba attinet, ego Osio ad hunc modum responderem. Cum nos reprehendamus præsentem & eum, qui ante aliquot annos fuit, statum Ecclesiæ, quæ Romæ est, quanta est isthæc tua ineptia Osi, qui uicissim obijcis auctoritatem Hieronymi, quod a puritate doctrinæ eã Ecclesiam laudarit, quæ ante mille & amplius annos Romæ fuit: quasi uerò ea fuerit consimilis isti Romanæ, quæ nunc est, plena superstitionibus, plena idolomanis crassissimis fædissimisq̃, postea inuectis, quas si Hieronymus posset uidere, nō dubitamus, quin multo acrius uos esset excepturus, quàm nos faciamus. H I L. Animaduerti hoc esse Osio peculiare, sæpissime ad hunc modum ineptit, adducit enim alicubi Cypriani auctoritatem, qui, millibus ducentis ab hinc annis, scripserit, solam esse Romanam Ecclesi-

am,

am, ad quam nunquam accessum habuit perfidia. Vnde Osius sic uidetur ratiocinari. Ergo nec postea ulla falsa doctrina ad Rom. Ecclesiam accessum habuit, Quid uero stultius, quam ad hunc modum colligere? Quocirca dicam ego de Cypriano, quod tu nunc de Hieronymo dixisti, si Cyprianus posset intueri statum Ecclesiæ, quæ nunc Romæ est & fuit ante multos annos, Deum immortalem, quam excandesceret, quam acueret stilum aduersus eam, & peculiariter contra Osiū, Non te pudet (diceret) abuti meis uerbis ad conciliandam auctoritatem isti Rom. Ecclesiæ, quæ tam turpiter degenerauit, ut nihil minus sit, quam Apostolica. Volo alium adhuc locum addere, in quo Osius idem repetit atq; iterum strenuissimè mentitur, nos scilicet in religione, quam Petrus docuit, minimè uersari, imo nihil esse apud nos ea execrabilius. A TH. Iesu, utitur ne tam duro uerbo ait ne EXECRARI nos Petri Apostoli doctrinam? HIL. Ait, audi modo. Cum Papistæ Catholicam doctrinam & religionem reuera proiecerint conculcarintq; nomen saltem Catholicorum nituntur mordicus retinere. Quare Asotus adduxerat .i. cunctos, cod. de summa Trinitate, in qua Theodosius Imperator, cum eo tempore coortæ fuissent contentiones de Triade, iubet suos subditos agnoscere eam fidem & doctrinam, quam Petrus Apostolus docuit, & quam sequuntur Damasus Romæ, & Petrus Alexandria Episcopus,

G scopus,

DIALOGVS PRIMVS.

scopus, quòd scilicet una sit Patris, Filij & Spiritus sancti, sub pari maiestate et sub pia Trinitate Deitas, Deinde addit Imperator, Hanc legem sequentes
 • Christianorum Catholicorum nomē iubemus amplecti, reliquos dementes, uesanosq; iudicantes
 • hæretici dogmatis infamiam sustinere. A T H. Quid? uult fortassis Asotus, aut Osus nos auctoritate huius legis inter hæreticos proijcere, & re- censere? H I L. Maximè, an non nosti? A T H. Indoctissimè, iniustissimè: Nos enim secundum
 • Apostolicam disciplinam, euangelicamq; doctrinā Patris, Filij & Spiritus sancti unā Deitatem sub
 • pari maiestate & sub pia Trinitate credimus (sunt uerba legis) quemadmodum Damasus Episcopus Romanus, & Petrus Alexandrinus Episcopus crediderunt, in hoc, ab illis minimè dissentimus. Non ergo possumus esse Theodosio Imperatori hæretici, cum eos demum Hæreticos esse pronunciet, qui secus de Trinitate sentiunt, quàm illi duo Episcopi senserint. H I L. Rectè, audi Brentium, qui idem respondit quod tu, sed cogor eius uerba recitare, quòd melius queas absurdam Osij responsionem intelligere. Non uidet præ animi sui impotentia, quid pro-
 • se, quid contra se dicat. Primum enim Petrus Apo-
 • stolus ueram & rectam docuit religionem, ac Da-
 • masus. Romanus & Petrus Alexandrinus rectam
 • fidem de Triade (de hac enim tum præcipuè ageba-
 • tur) sequuti sunt. Nos autem nunc loquimur de Pontifi-

Pontificibus & Episcopis, qui docent & sequuntur
impiam religionem: et tantum abest, ut verā de pie-
tate doctrinam agnoscant: ut etiam eam ferro, ig-
ne, laqueis persequantur, vult ne Asotus, ut etiam
tales sequamur magistros & sacerdotes? Det no-
bis Petros Apostolos, det nobis Damasos Ro-
manos, & Petros Alexandrinos, qui veram &
sinceram Apostoli Petri doctrinam sequantur, &
habebit pios principes, non auditores tantum, sed
etiam adiutores. A T H A. Recte Brentius: nam,
quicquid in alijs articulis Damasus & Petrus A-
lexandrinus senserit (sat scimus in plerisque alijs
male sensisse) de Trinitate recte sensit. At quid
hic Osius? H I L. Quid nugatus fuerit de Da-
maso & de Petro Alexandrino, haud dubie di-
cturus est vel Brentius vel Vergerius, cum Osius
responderit: nam quædam valde calumniosa &
inepta, magna quadam insolentia & iactatione,
concessit. Et tandem inquit, si credis Damasum
recte sensisse, cur ergo Papatum impugnas Bren-
ti? cur missam? cur consecrationem virginum?
cur erectionem altaris? cur vñctionem sacratio-
nemque? cur Ecclesiæ dedicationem? cur Chrisma-
tis confectionem? nam omnia hæc Damasus de-
fendit. A T H A. Atqui non video Brentium di-
xisse, quod Damaso per omnia subscribat. H I L A.
Nihil minus, sed tantum dixit, eum de Triade re-
cte sensisse. Sed veterator osius mirè cauillatur,

DI A L O G V S P R I M V S.

hoc præcipue in loco. At de his sinam, vt alijs suo tempore, nunc ego tantum de Petro Apostolo pergam dicere, En Osij verba: Docetis, quãdoquidem Christus pro peccatis nostris semel satisfecit, nulla deinceps opus esse satisfactione, atquã non ita Petrus Alexandrinus, nõ ita, quem ille Ducem sequutus est Petrus Apostolus: Christus, inquit, passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius. Vide quã ridiculè & stultè Osius velit probare, nos debere pro peccatis satisfacere, quia, inquit, Petrus dixit, Christum cum passus fuerit pro nobis, reliquisse nobis exemplum, vt nos quoq; pro nostris peccatis patiamur. A T H A. Proh quid audio, O egregium Theologum, Ergo esset nobis moriendum pro peccatis nostris, quia Christus pro peccatis nostris est mortuus. H I L A. Probè intelligis, sensus verò verborum Petri est, quòd sit nobis patienter ferendum, si, præter meritum, sumus aliqua iniuria affecti, idq; exẽplo Christi, qui cum conuiuijs incesseretur, non regessit conuiitia, cum malis afficeretur, non minabatur, sed rem iustè iudicaturò committebat. Vide præcedentia: nullum enim dubium esse potest, quin hic sit sensus. Cum verò nos reprehendat Osius., quòd doceamus, nulla esse opus satisfactione nostra, audi quid Petrus statim subiungat, & hunc quoq; reprehendat, si nos reprehendit. Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super patibulum, cuius uibice

vos.

vos estis sanati. An non hic locus iugulat Osiū,
 qui exigit nostras satisfactiones pro peccatis, quasi
 Christus non pertulerit peccata nostra in corpore
 suo, quasi frustra mortuus sit? A T H. Responderet,
 Christum peccata nostra pertulisse quidem in cor-
 pore suo, sed quo ad culpam tantum; quare reli-
 quum esse, ut nos patiamur quoque in nostro corpo-
 re, aut in nostro marsupio satisfaciamusque quo ad
 poenam. H I L. Eat in malam rem cum istis ineptiis
 et blasphemis, quas sol Euangelij ira patefecit et dis-
 iecit, ut pudeat de illis loqui: Nam essent nobis illae
 tam multae faeces euoluendae, quas de indulgentiis,
 deque Purgatorio Papistae somniarunt & congesse-
 runt, ut culinae & ventri consulerent. Audi quid
 adhuc Osius de Petro Apostolo, ut demonstret
 nos omnino eius doctrinam execrari, Exigit à no-
 bis, inquit, Euangelium fructus & opera digna poe-
 nitentiae; Dicit idem Petrus: Satagite, ut, per bona
 opera, certam vestram vocationem faciatis, vos, ex-
 clusis bonis operibus, fidē solam sufficere docetis.
 Est ne consentiens haec vestra doctrina Petri Apo-
 stoli doctrinae? A T H A. Vis, ut hic prior dicam.
 quid sentiam? H I L. Dic. A T H. Aut insignis im-
 postor, aut sacrarum literarum rudis iste sit oportet,
 aut forte vtruncque, H I L A. Vereor profecto, ne v-
 truncque sit. Possemus Osiō respondere, tria illa verba
 à se producta ex Petro, nempe, P E R B O N A O-
 P E R A, non reperiri in fonte graeco, licet in vul-

DIALOGVS PRIMVS.

gatis versionibus habeantur. A T. Scio non haberi, sed donemus hoc illi. H I. Recte sentis, donemus: nam qui præcedentia legerit in Petro, videt cum id omnino velle, vt rectè factis testemur nos Christianos esse. Nos quidem dicimus cum Apostolo, q̃ fide iustificemur, non operibus: hîc quidem, ad iustificationem scilicet cōsequendam, excludimus bona opera, cum hîc reuerà sola fides, qua gratiam apprehendimus, sufficiat. Sed quòd bona opera vbiq̃ respuamus & cōdemnemus, est insignis calumnia, vrgemus enim bona opera, docentes, ea esse testimonia, indices et fructus fidei, ex quibus filij Dei agnoscantur, & fieri non posse, vt non producat bona opera, qui verè sit iustificatus: quemadmodum fieri nō potest, vt ignis non illuminet, & nō calefaciat. Bona autem opera intelligimus, q̃ sunt nobis commendata & præcepta à Deo, nō quæ ab hominibus excogitata. Deniq̃ certum scimus, docente in scripturis Spiritu sancto, quòd nullis nostris operibus possimus pro peccatis satisfacere (absit tātus error) sed quòd Deus (pro sua inenarrabili clementia) affigens dilectū filium suum patibulo, voluerit ipsius sanguine, & morte sibi satisfieri. H I. Breuibz remotā complexus es. Pergit Osius atq̃ inquit, q̃ nos in quauis potius. q̃ in Petri religione versemur, & non esse quicq̃ apud nos ea execrabilius. A T. O impudentiā singularē. H I. Postea subiungit, q̃ ipsi Papistæ cum doctrina Petri per omnia cōsentiant, nos autem ex diametro cum ea pugnare, negare nō posse;

posse: Nam, si maximè, inquit, negare velitis, vel ipsi libri vestri vos mendacij conuincant, omni genere blasphemiarum referti, A T. Egregiū Osio, & dignissimū profecto, quem suus Antichristus mox ornet trib. aut quatuor mitris, totidēq; purpureis galceris, non modo uno, q; tam acriter et tanta virulentia genuinā Christi doctrinā studeat infectari, tamq; strenuè mētiri. H I. Aliquis posset totidem verbis Osio respondere, q; nihil sit apud Papistas Petri doctrina execrabilius, cum qua nos quidem per omnia cōsentire, illos autē ex diametro cū ea pugnare, negare nō posse. Nam si maximè negare velint, vel ipsi eorum libri eos mendacij cōuincant, omni genere blasphemiarum referti. A T. Pulcherrimè quadrāt in Papistas, Habes ne plura, q̄ in isto Osio notaueris? H I. An plura habeā? audies atq; obstupesces. His coloribus et hac arte rhetorica, quam audies, nititur Sereñis. Regem continere, ne à Papatu resiliat. Petricouia est nō longē à Cracouia oppidum, vbi Comitatus regni maiora solent haberi, antē trienniū cū haberentur, actum illic fuit, de suspendenda Episcoporum authoritate & iurisdictione, qui voluissent grassari in pios, anteq; vlla fieret cognitio: suspensa igitur fuit, vt ad huc meritō manet suspensa, manebitq; (vt speramus) perpetuū: atq; hoc illud est, q; tam malè habet Osium: ideo, veluti furoris cestro percussus, quærit vlcisci, saltem calamo pro se & collegis (quorum tamen nōnullos bonos esse, nec probare

DIALOGVS PRIMVS.

Osij factum sat scimus) si non potest igne atq; ferro:
 Post aliquot menses, aliquæ tum consiliariorum,
 tum priuatorum ædes, in eodem oppido, turbine
 disijcebantur, Hic ergò insurgit futilis Osius, atq;
 • inquit: Noli putare Rex fortuito hæc euenisse, Sed
 • scias hanc vocem quandam fuisse Dei, qui scilicet
 • minatur, se deinde immissurum multò grauiorem
 • tempestatem in vestra omnium capita, quàm mise=
 • rit in fastigia domorum, si viderit vos velle ab obe=
 • dientia Rom. Ecclesiæ discedere, adducitq; hic ex=
 • empla Chore, Dathan & Abiron. A T H. O ine=
 • ptum rhetorem, qui tam leuicula re sperauit, se pos=
 • se grauissimum Regem territare, quasi verò res sit
 • insueta & tam magni momenti, vt tempestates &
 • turbines aliquando disijciant domos, quæ ex lignis
 • construuntur, vt Petricouix sit, vbi non sunt alia,
 • q̃ lignea ædificia: An portet osum est, si talia tem=
 • pestatibus turbinibusq; disijciantur. Vix esset por=
 • tentosum, si marmorea fuissent. H I L. Audi aliam
 • rhetoricam Osij. Narrat Carolum Quintum Impe=
 • ratorem habuisse, antè paucos annos, perexiguas
 • copias, fuisse totius fere imperij præsidij destitu=
 • tum, Protestantes verò exercitum & numero lectis=
 • simorum militum, & omnibus rebus bello necessa=
 • rijs instructissimum contra Cæsarem collegisse, Se=
 • disse tunc Deum pro tribunali, & quasi lata senten=
 • tia pronunciasse, Carolum Q. Imperatorem suæ
 • doctrinæ propugnatorem esse, & victoriam incru=
 entam

entam illi concessisse. A T H. O animale *Osium*, qui ignorat Deum solere suos sub crucibus affligere, & nolle, ut ferro vincamus, non enim sunt carnalia arma militiæ nostræ. Deinde si isthæ argumentandi ratio valeret, Pōtīfices, Scribæ, & Phari- sœi adhuc possent gloriari, quod filium Dei superassent, cum illum omni contumeliarum genere affectum cruci potuerint affigere. A T H. Gloriatī quidem fuerunt eo nomine. Sed cum paulò post ex sepulchro Christus, de mundo, de morte & de inferno gloriosissimè triumphans surrexisset, omnis eorum gloriatio evanuit repentè, fuitq; in sum- mam infamiam conuersa. H I L. Videor mihi intel- ligere, quorsum hoc dixeris. Nam qui profligatus & uictus paucis antè annis uidebatur, nunc uincit Christus. A T H. Probè intelligis, id ipsum uolui dicere. H I L. Sed alium quoq; locum audi ex *Osio*, qui mihi nunc in mentem uenit, cum *Caroli Q.* in Hispania mortui meminerimus, Exultat libro ter- tio, quod nullum regnum magis sit ab Hæresibus (sic ipse loquitur) intactum, quàm Hispaniarum regnum, imò quod nec dici quidem audierit de no- stra doctrina. A T H. Infelix *Osius*, qui se tam multis mendacijs deridendum propinat, Nam pa- lam est, in Hispania quoq; Euangelium indies se exerere, ita, ut propter eius confessionem plurimi fuerint cōiecti in carcerem, plurimi igne consump- ti, & plurimi ex omnibus ordinibus profugerint,

H ut

DIALOGVS PRIMVS.

ut taceam de Nicodemis , qui sunt multò plures. Obsecro quid de regno Angliæ Osius? H I L. Obiter pauca , lætaturq; ad Papatum illud rediisse. A T H. Desinat ergò lætari , cum uno atq; eodem die, atq; eadem ægritudine, nimirum quartana, elata fuerit Maria Regina, & Reginaldus Polus Cardinalis, Papæ Legatus : successerit autem in regno Elizabeth, Mariæ germana soror, uirgo admirabilibus & prorsus diuinis uirtutibus ornata, inter quas illa est præcipua, quod renascentis Christi doctrinæ studiosissima est, ut nihil sit dubitandum, quin collapsas Ecclesias propediem sit instauratura, fremente Papa cum suis Osij. H I L. Sine , pergam de Osio, qui librum suum infarxit modo rhetoricis, & quidem ineptis (ut uidisti) quibusdam coloribus, modo deprauationibus, manifestisq; mendacijs, modo conuictijs & uirulentijs, cuiusmodi hæc una est ualde insignis. Nititur alicubi incendere Serenissimi Polonorum regis animum, ut sua Maiestas, quæ suapte natura clementissima est, mandet Vergerium trucidari, ubicunq; possit reperiri. A T H. Iesu, trucidari ne? H I L. Trucidari, audi locum. Cum Brentius affirmasset, ad Episcopos solos, eosq; piæ doctrinæ hostes, diuino iure minimè pertinere cognitionem ac dijudicationem doctrinæ Ecclesiasticæ (ut sæpè diximus) taxat aliquando (& merito) illorum corruptissimos mores & crassam imperitiā. Osius ergò Regem affatus, inquit, si hunc locum,

quo

quo Brentius nobis maledicit defendendum coram te, pientissime Rex, susciperet Vergerius, assereretq; nos minimè esse idoneos Ecclesiasticę doctrinę iudices, quem hic esset accusaturus alium præter te: cuius enim arbitrio, præterquam tuo & à Canonicis eliguntur & à Pontifice Rom. confirmantur Episcopi: cuius nisi tua culpa sit, ut Ecclesiasticę doctrinę nos idonei iudices esse non possimus? Quam ad rē uenit huc Vergerius, nisi ut tibi insultaret, ut populi contra te seditionem excitaret, quod tales Episcopos solitus sis creare. Et alibi inquit, Vult Vergerius, ut sibi quisq; sit Rex, ut sibi quisq; sit Episcopus, ut in sua quisq; causa sit iudex. Et subiūgit, Vult Vergerius, ut pereat tuum regnum, & tu scelus hoc ferendum IN TERRIS putabis, & nō AVFERENDVM potius curabis? AT. Video uenatissimum Osoris animum: hi sunt Episcopi: an nō saltem hoc in loco præ se fert spiritum & modestiam, qua dignissimus uideri possit, ut ad diiudicandas oēs Ecclesiasticę doctrinę causas, ueluti Apostolus aliquis, aut Angelus, etiā inuitus, solus accerferetur? Non ne pudet grauissimum seditionis crimē intentare homini innocenti? tamq; turpiter de eo mētiri, quod uelit, ut sibi quisq; sit Rex, & ut regnū pereat? Præterea, decet ne Episcopum instigare, ne sua Regia Maiestas sinat amplius uiuere seruum lesu Christi, sed curet trucidandum, ubicunq; demum sit: non enim dixit, ne pateretur eum in Polonia

H ij   uiuere,

DI A L O G V S P R I M V S.

viuere, sed, ut nusquam IN TERRIS pateretur
 viuere, & AVFERENDVM. O crudelem, o
 sanguinarium Osum: Nam quòd ait, non posse re=
 prehendi aliquorum Episcoporum imperitiā &
 vitam, nisi unā Rex, qui tales elegit, reprehendatur,
 falsum est: tanta enim solet esse hypocrisis, tanta im=
 portunitas, tantaq; astutia earum Harpyarum, qui
 opibus Episcopalibus inhiant, ut sēpē decipiant bo=
 nos Reges. Quid? quòd aliquando à Regibus eli=
 guntur nonnulli, qui non sunt usq; adeò mali, ue=
 rum ab illis pestilentibus cathedris & luxibus cor=
 rumpuntur non multò post, quod multis in locis
 vidimus contigisse? Quam hic culpam habeant
 Reges, si Episcopi in malos & impios viros eua=
 dunt? Reprehendet ne ipsos Reges, qui illos Epi=
 cureos reprehēderit? Sic reprehēdendus esset Chri=
 stus ipse filius Dei, quòd Iudā Ischariotem in Apo=
 stolū elegisset. Audialias calumnias Ofianas. ATH.
 Subsiste obsecro, nam video aduentantem F. Stellā,
 qui cum mihi negotium est grauissimum: neq; pos=
 sum differre, quin statim agā de eo. Quid si post ali=
 quot horas rursus conueniremus, aut etiam crastina
 die, eisdē de rebus collaturi? HIL. Quando uolue=
 ris redibo ad te. Mihi quidē multo cōmodius uide=
 tur, si crastina die: Nā interea uersarer in nostro O=
 sio, unde possem tibi afferre noua monstra tanq; ex
 Aphrica. AT. Placet, cras huc redibo, aurib. siriē=
 tib. HI. Sed certo scio, me allaturum aquā satis pu=
 tidā, tu uideris, an ea uolueris sitim explere.

Dialo=

31

DIALOGVS

SECVNDVS.

HIL. Adsum, ut condixi, & putidæ aquæ fero, plus satis: rectè factum, quod hoc tempus nostro colloquio interposuerimus, Nam interea totum me dedi lectioni Osianæ, ita, ut multò plura possim nunc recensere, quàm fecissem heri. **ATH.** Memini te heri incepisse dicere de virulentijis, deq; calumnijs Osianis. **HIL.** Ità est, pergam de his loqui. **Osus** inquit, Lutherum in sua Postilla dixisse, homines deteriores esse, quàm fuerint in Papatu, & alibi, decies eos esse Sodomitis peiores. Quare hîc insolētissimè se effert **Osus**, & triumphum agit, ad hunc modum uociferans: Audite irrefragabile testimonium Idoli vestri Islebiensis, audite vestrum Deum loquentem, huius enim verba nihil aliud sunt iudicio vestro, nisi verba Dei. **ATH.** Videtur mihi Dauum turbulentum agere in scæna, perge. **HIL.** Si mentiri potest Deus vester, mentiri potest hæc scribens de uobis Lutherus, qui nusquam scripsit verius, quàm vbi, quem fructum attulerit doctrina sua, planum fecit orbi uniuerso: qua fronte igitur audet **Afotus** iste **Brentius** nobis decies Sodomitis peiores obtrudere, qui sint Ecclesiasticæ doctrinæ iudices? **ATH.** Video insolentiam, sed vna video virulentiam & calumniam multò maio-

H iij rem

DIALOGVS SECVNDVS.

rem: Rectè enim Lutherus cōquestus est, homines postquam illuxit illis excellens & singulare Euangelij donum, postq̃ Pater cœlestis illis manifestauit dilectum filium suum, D.N. Iesum Christum, si adhuc hæreant in peccatis, multò deteriores esse, quàm cum essent in Papatu: Quia multò grauius peccat & deterior est, qui norit voluntatē Domini, & non facit eam, quàm qui non norit: si in Papatu, hoc est, in tenebris, ubi nescitur gratia & misericordia Dei & Christi, sed remissio peccatorum fertur accepta modo bullis nescio quib. modò alijs imposturis, homines malè viuant, est quidem reprehendendum, sed multò magis, si malè viuant, ubi Ecclesiæ sint ad normam Euangelij reformatæ, in quibus possunt à fidelibus ministris intelligere inextinctam illam charitatem Dei, qua dedit filium suum, cuius sanguine & morte peccata nostra abluerentur. H I L A. Sic sentio, libenterq̃ audiui, quòd me in dicenda sententia præueneris. Quocirca Osus excidit ex triumpho, parturiebat montes cum sua inepta exaggeratione, & natus est ridiculus mus. Ego adea, quæ tu dixisti, hoc addiderim. Cum Lutherus dixerit, suos auditores esse peiores illis, qui Sodomæ habitauerunt, allusit apertissimè ad locum Matthæi, ubi Christus inquit, & tu Capharnaum usq̃ ad cœlum exaltata, usq̃ ad inferos detraheris, quoniam si in Sodomis editæ fuissent

issent virtutes, quæ editæ sunt in te, mansissent usque in hodiernum diem. Idem voluit dicere, noster Lutherus, vos auditores mei auditis cotidie renatum, nostra ætate, Euangelium, hoc est, bonum nuntium de Filio Dei, qui pertulit peccata nostra in corpore suo, iamque est patefactus vobis homo ille perditus, qui se extollit supra id, quod dicit, Deus, aut numen, adeo, ut in templo Dei tamquam Deus sedeat, sese Deum esse ostendens, hoc est, Papa qui contra Christum docet, pecunia scilicet præstita, & nostris operibus peccata remitti: pro quo beneficio planè incomparabili, cum grati esse deberetis, poenitentiamque agere, nec tamen à vobis fiat, peiores estis habitatoribus Sodomæ, Quia, si apud eos tanta felicitas Euangelij & gratia, quanta est apud vos, fuisset patefacta, illi melius se gessissent quam vos. Sed aliud habeo, quod hic dicam, in quo turpissima cauillatio & calumnia Osiij patefiet. Hoc est Brentij Paradoxum, quod sæpe repetere opus est, cognitionem & diiudicationem causarum Ecclesiasticarum pertinere, non ad Episcopos tantum, imò ne quidem ad eos Episcopos, qui sunt veræ Ecclesiæ Dei hostes, sed ad Reges & Principes sæculares, adhibitis Ecclesiarum ministris, aliisque viris, qui sint pietate, eruditione, prudentiaque ornati. Cumque non dubium sit, quin multi sint huiusmodi (Deo gratia) inter nos, censuit

DIALOGVS SECVNDVS.

fuit Brentius hos omnes debere cum pijs Regibus & Principibus in Concilijs, tanquam iudices interesse. Osius uero petulantissimè obstrepens, Quae fronte inquit, (ut superius audisti) audet Asotus iste Brentius nobis decies Sodomitis peiores obtrudere, qui sint Ecclesiasticæ doctrinæ iudices? Quare quis non videt istum Sathanicum Osi-um, omnes Reges & Principes, qui Euangelio nomen dederunt, unà cum Ecclesiarum nostrarum Pastoribus, alijsq; doctis & pijs viris, isto horribili conuicio salutare, quod sint omnes decies Sodomitis peiores, ita ne Osi: & nostros tam atroci contumelia afficis: & testimonio Lutheri peruersè abuteris? Quasi Lutherus dixerit, omnes, quotquot sunt nostræ religionis Reges, Principes, Pastores, aliosq; viros doctos, decies esse Sodomitis peiores, neminemq; exceperit, & non potius increpauerit aliquot, qui fortè huiusmodi fuerant. Et cum addideris eodem in loco Osi hæc verbula: Habes ne quod possis contradicere? Dico me hoc habere, quod sis malus vir, insignis deprauator & calumniator, quodq; à Deo sit tibi grauissima poena expectanda, nisi resipueris. Sed adhuc tecum agam Osi, tu cum prius ausus fueris affirmare, Lutherum vesperi benè potum & hilarem, postridiè manè reperi-um esse in lecto mortuum (et hac quoq; in rementiris strenuè) cum illum nominaris Sacrilegum & Seditiosum, deniq; cum omni conuiciorum genere

re

re onerasses, & (quantum in te fuit) turpificasses, scurriliter addidisti eum esse nostrum Deum, neque te pudet hic quoque nostros Reges, Principes, & reliquos nostros ordines, tanta contumelia & iniuria afficere, quasi simus tam rudes, tam impij et blasphemij, ut habeamus coopertum flagitijs hominem pro Deo, uobis istud est peculiare & perpetuum, ut ex Cardinalium armento vobis adsciscatis vnum, quem instar Dei, imo prorsus pro vestro Deo colatis: hoc de vobis uerè dicemus, uos de nobis falsissimè, imo addo amplius, nos eatenus Lutherum audire, quatenus doceat ea, quæ verbo Dei, puriorisque veteris Ecclesiæ sensui & consensui sint conformia: quòd si possumus deprehendere, illum alia docere, reijcimus, et ipsemet in suis scriptis à nobis frequenter petit, ut, nisi consentanea verbo Dei doceat, reijciamus. Vos verò quid? mandet vestrum idolum Papa, & verè vester Deus, quicquid ab horribili eius impietate blasphemum, quicquid contra clarum & apertum verbum Dei potest excogitari, affirmatis eum omninò esse audiendum, fingitisque nō posse errare. Hoc igitur interest inter vos, & nos, quòd vos insignē aliquem Epicureum habere soletis pro Deo, è cuius placitis nec latum vnguem audetis discedere, Nos Patrem ipsum cœlestem, cum eius dilecto Filio, & Spiritu sancto pro Deo habemus, libenterque interea audimus & honoramus seruos Dei, qui præferunt nobis sacrarum literarum faces,

DIALOGVS SECVNDVS.

nosq; ad uerā earum intelligentiam excitant, quem-
admodum inter alios Lutherus fecit, tam salutare
Dei organum, quā tu es Sathanæ & Antichristi
mancipium atq; organum Osi. A TH. Videris mi-
hi habere Osiū antē oculos, imo cum eo congredi,
itā totum ad eum te conuertisse, & concitatē loqui
mihi uisus es. HIL. Boni consule, rapuerat me sum-
ma rei indignitas, cū uiderem istum hypocritam,
tanta arrogantia, tam atrocib. conuictijs, nostros in-
cessere. Sed cū me indē reuocaris, pergā in eo cur-
su, quem institueram, et dicam quemadmodum cō-
torqueat Caluini uerba, coneturq; persuadere, quod
pro Rom. Ecclesia faciant, cū tamē summē illi ad-
uersentur. Hæc sunt Osi. Quod si charitatem habe-
retis B renti, nuncq; ab Ecclesia uos diuideretis, cuius
si gremio conderemini, tum demum uerum scriptu-
rarū sensum assequeremini. De qua Ecclesia loqueris
Osi? tecum, n. uolo adhuc agere. Vbi nā est ista Ec-
clesia, in cuius gremio oporteat esse conditum, qui
uelit assequi uerum sensum scripturarum? Respōde-
bis, haud dubiē, te loqui de Papatu, deq; Rom. Eccle-
sia, affirmabisq; eum demum assequi uerum sensum
scripturarum, qui ab ista se nō præciderit. Hoc iacto
fundamento pergamus, & uideamus quid subiun-
gas. Nam rectē quidam ex uestris admonet (uestros
autē appello Sacramentarios quoq; cū ex uobis
eos prognatos esse cōstet) rectē igitur Calvinus ue-
ster admonet, & peculiariter notandum esse dicit,
quod

quod non est extra Ecclesiam sanæ intelligentiæ scripturarum lux. Nunc dic mihi Osi, putas ne Calvinum hîc de Papatu, deq; uestra Ecclesia intellexisse: quod scilicet, extra Romanam, non sit sanæ intelligentiæ scripturarum lux? Respōdebis, te minimè adducturum fuisse unius ex uestris hostibus uerba contra nos, nisi planè crederes, eum de Papatu, deq; Rom. Eccle. intellexisse. At, si hoc tibi persuades, asfirmo, te nec micam sanæ mētis habere, ut etiā communi sensu destitutus uidearis (regero. n. tibi in caput tuamet uerba, quę in quempiam ex nostris euomueras) Calvinus ne, de Papatu deq; uestra Rom. Ecclesia assereret, quod extra illā non sit sanæ intelligentiæ scripturarum lux? Scis quid de ea sentiat Calvinus? q̃ in ea, quam tu defendis presentem Rom. Ecclesiam, sit extincta sanæ intelligentiæ scripturarum lux, sintq; meræ tenebræ, & per consequens, summa et horribilis sacrarum rerum prophanatio et abominatio. ATH. Hic est magnus stupor atq; lapsus. H I. Videris mihi sentire Osum, errore, aut incogitantia ad hunc modum de Ecclesia & de Caluino scripsisse, at ego aliter sentio: Puto enim illum probè nouisse de qua Ecclesia Calvinus senserit, sed malitiosè & calumniosè locum recitasse, ut periculum faceret, si quem posset ex incautis, minus uentis lectorib. subuertere. H I. Facile in tuam sententiam uenerim: Nam est ualdè peculiare isti Sophiste,

DI A L O G V S   S E C V N D V S.

contorquere verba, & sensum deprauare: audi locum ita similem, ut lac lacti non sit magis simile.

Confessio Augustana prope finem habet locum, in quo de Iurisdictione Episcoporum agitur: recitabo verba, vt soleo. Porro, secundum Euangelium, seu (vt loquuntur) de iure diuino, nulla iurisdictionis competit Episcopis, ut Episcopis, hoc est, his quibus est commissum ministerium verbi & Sacramentorum, nisi remittere peccata. Item cognoscere doctrinam, & doctrinam ab Euangelio dissentientem reijcere, & impios, quorum nota est impietas, excludere à communione Ecclesiæ, sine vi humana, sed verbo. His necessario, & de iure diuino debent eis Ecclesiæ præstare obedientiam, iuxta illud: Qui vos audit me audit. Clarissimis verbis, vt vides, hic agitur de Episcopo, veræ & genuinæ Euangelij doctrinæ addicto. Episcopos autem, qui huiusmodi sint, Brentius, & vnà cum eo omnes Ecclesiæ reformatæ libentissimè sument in Iudices, imo nullos alios volunt, nisi huiusmodi: hi ipsi sunt, de quibus Brentius intelligit, cum ait, pios Principes, adhibitis sibi Ecclesiarum PASTORIBVS, debere causam de doctrina religionis cognoscere. Verum quid Osius? quemadmodum superius deprauauit solum Caluini, nunc sensum Confessionis Augustanæ contorquet & deprauat, conaturque persuadere, quòd illa omnem huiusmodi cognitionem & dijudicationem reiecerit, in Episcopos

scopos Papisticos, qui sunt hostes veræ doctrinæ. A T H. Manifestissima deprauatio: Nam non est dubium, quin Augustana Confessio intellexerit de prijs Episcopis & Pastoribus, quid enim illi cum Papisticis: cur illis præscripsisset, quale eorum munus esset futurum: H I L. Neq; etiam dubium est, quin Brentius semper dixerit, tales Episcopos, tales Pastores debere cognoscere de religione: non reijcit ergo (vt supra diximus) à talibus iudicijs, nisi impios & hostes. At vide, quanta arrogantia insultet Osius, cum nititur insinuare, quod Confessio Augustana admiserit omnes indifferenter Episcopos Papisticos pro cœlestis doctrinæ iudicibus. Quanta (inquit) per Deum immortalem, est vis veritatis, vt etiam per hostium veritatis iugulum nonnunquam erumpat: A T H. Fucus & artificium veteratorium, ad captandos animos imperitorum. H I L. Quid mirum autem, si hominum verba audeat in alios sensus detorquere, cum Spiritus diuini verba corrumpere ausus fuerit: A T H. Corruptum ne: H I L. Corruptum: Nam cum omnino eius sententiæ sit, quod nemo possit ex vllis notis cognoscere, qui nam sint ex Electis, adducens illum Pauli locum: nouit Dominus qui sunt sui, addidit verbum, solus: Nam solus Dominus, inquit, nouit qui sunt sui. Deinde cum Petrus scripserit, quædam esse in Epistolis Pauli obscura, Osius locum recitans, conuertit quædam in multa. Multa,

I iij inquit

DIALOGVS SECVNDVS.

inquit, Petrus dicit esse in Pauli Epistolis obscura.
 A T H. Horrendum, quanta sollicitudine, & quàm
 pertinaciter isti contendunt, omnem scripturam,
 non modo quædam loca in Paulo, esse obscuram
 & difficilem, ut territent, opinor, homines, ne ad
 eius lectionem accedant. H I L. Atq; etiam, ut ab il-
 lis interpretationem petamus, Sed petant carnales
 & hypocrite: nos (per Dei gratiam) alios habemus,
 vnde petamus. Aliam audi insignem deprauatio-
 nem, cum Brentius (quod sæpissimè cogor repetere)
 scripserit, cognitionem & dñudicationem de
 doctrina religionis, pertinere etiam ad pios Reges
 & Principes sæculares, adhibitis Ecclesiæ ministris,
 alijsq; pñs & eruditis viris. Osius, videns, hunc,
 quem Brentius describit, esse honestissimum cor-
 tum, & prorsus dignum, ad quem de causis, ad reli-
 gionem pertinentibus, referatur, nihil respondet ad
 rem, sed detorquet sensum Brentij, & ita cum eo a-
 git, quasi dixerit Brentius, omnes, sine discrimine,
 quotquot voluerint Concilijs interesse, atq; inter
 iudices sedere, esse admittendos, etiam quemuis ex
 fece vulgi. A T H. Scio nihil minus Brentium sen-
 tire, quàm hoc, Bone Deus, imo tã mihi absurdum
 videtur, vt vix credam ab Osio obiectum fuisse.

H I L A R. Non credis? faciam vt credas. En tibi
 , ipsissima Osij verba. Et quod non modo Catholi-
 , ci, verum ne hæretici quidem, quamlibet sæui non-
 , nulli Tyranni, quin etiam ne graues quidem Chri-
 stianæ

stianæ fidei persequutores, Imperatores ethnici, fas,
esse sibi putauerunt, ut inter Episcopos de causa fi-
dei cognoscerent, id tu Brenti fas esse contendis? nō,
modo Regibus aut Principibus, verum etiā cuius,
de fece vulgi, Audis? **CVVIVIS DE FECE
VVLGIA TH.** Proh pudor. **HIL.** Quid illum
puderet? hoc ter, aut quater repetit, perfrectissima
fronte, nominans sutores, sarctores, zonarios & ba-
iulos, quos ait Brentium velle, vt in Concilijs unā
cum Episcopis sententiā dicant, Sed cum Brentius
disertissimē dixerit, adhibitis Ecclesiæ ministris, **A-
LIISQVE PIIS ETERVDITIS VIRIS**
an hic queat intelligi fex vulgi, baiuli & sarctores,
iudicet qui nō sit deprauato atq; impio, quēadmodū
est Osius, iudicio. In summa, putat omnia sibi licere,
quia cum stupidis hæreticis (ut putat) negotium
habeat. **A TH.** Sed non intelligo, quid sibi velit in
his verbis, quæ recitasti, quod scilicet Brentius faci-
at, quod nō modo Catholici, verum ne heretici qui-
dē, quāmlibet sæui tyranni, quin etiā ne graues qui-
dem fidei persequutores, Imperatores ethnici, fas si-
bi esse putarunt. **HIL.** Dicā quid sibi velit, & uide-
bis quā fortibus cornibus pugnet ista fera. Tu
scis Athanasi, in ditionibus tyranni Turcarum li-
cere misificare, (vt licet etiam nostram doctrinam
profiteri) Si fortē illic, inter sacrificulos, aliqua de
Missā, aut alio huiusmodi articulo oriretur con-
tentio, Sacrificuli autem ad Tyrannum confu-
gerent, qui inter eos iudicaret, at Tyrannus re-
sponderet,

DI A L O G V S S E C V N D V S.

sponderet, id non esse sui muneris, inferes ne propterea, tyrannum habere Sacrificulos pro sacrosanctis diuinisq; hominibus, quorum religionem & iurisdictionem nollet violatam? A T H. Nihil minus, Turca non tolerat Sacrificulos, vt velit esse inter eos, vbi agitur de doctrina religionis, iudex, sed sinit, ut rem suam agant, cum uerò responder, nō esse sui muneris de eorum religione iudicare, eā nec laudat nec vituperat. H I. Recte, Verum quia Aurelianus Imperator Christianę fidei persequutor, Catholicis Episcopis, qui ad se confugerant, respondit, nolle inter illos & Paulum Samosatenum hæreticū iudicare, Osius, quasi iudicio et autoritate Aureliani Imperatoris, quod ita pronunciarit, in hac causa uicerit, exultat, et triumphum agit, insultans Brentio, quem ait superioris & huius ætatis hæreticos, quin & ipsos Ethnicos peruersitate superare, Audi uerba quæ statim sequuntur post illa, cuius de fece vulgi.

Quæ est hæc animi tui impotentia? quod est illud, tam ardens Apostolicę sedis & Catholicorum Episcoporum odium? ut & superioris, & huius ætatis nostræ hæreticos, quin & ipsos Ethnicos peruersitate superare coneris, dum modo odio tuo plusquā Variniano satisfacias? Putat autem admirator tuus, ille Vergerius, quod peruerse docetur à te, id se pientissimo Regi & Domino meo probare posse? Errat Brenti, & quidem toto cœlo, quod aiunt, errat, Nescit fortasse, quàm sanctis parentibus, auis, proauis

proauis & paternis & maternis prognatus sit, quamq; semper abhorruerit, & nunc etiã abhorreat ab hoc vestro Satanismo. **ATHA.** Deum immortalem, quàm furit & debacchatur, ego regererem illi in caput eadem verba. Quæ est hæc animi tui impotentia **Osi?** Quod est istud tam ardens Euangelij & verę Christianę doctrine odium, ut & superioris & huius nostræ ætatis hypocritas & impios homines, quin & ipsos Turcas peruersitate superare coneris, dum modò odio tuo plusquàm Vatiniano satisfacias? Sed dic mihi **Hilari**, Quid de Philippo Melanthonē videtur tibi sentire **Osius?** venit nunc in mentem, quia video Brentium eius ferè collegam horribiliter proscindi. **HIL.** Quid? in Brentium & Vergerium audiſti multa magna & grauiã conuitia fuisse iactata, quanquàm nec decimam tibi eorum partem retulerim, sed tamen vnicum conuictum, quod in Melanthonem iactauit, mihi videtur longè maximum conuictorum omnium, quæ tum in Brentium & Vergerium, tum in reliquos nostrates eructauerit. **ATH.** Grauiſſimum conuictum sit oportet, quod nã illud est, et tamen nouimus omnes, Philippum Melanthonē esse permagnum ornamentum nostrarum Ecclesiarum, & delitias lumenq; politicorum studiorum. **HIL.** Ità est. **ATH.** Quid ergo ait ista rabula de Philippo? **HIL.** Dicã uno verbo. **Osius** mentitur, Philippum, pro sua virili, perficere conatum fuisse, ut Papatus instauraretur.

K

tur.

DIALOGVS SECVNDVS

tur, Quid potuisset dici, aut excogitari de tali et tanto viro magis contumeliosum? A T H. Posses ne mihi indicare ipsamet Osi verba? HIL. Possum, en tibi ea, pregnantiora, quàm putasses; Nunc verò nihil erat Flacce (alloquitur Illyricum, de quo modo dixerat, quòd Christum alium non nouit, pràter eum, qui natus est Islebñ, sic enim Osius loquitur)

- quòd immemor officij, tam acerbè tamq̃ contume-
- liose, benè de te merentem Præceptorem tuum acci-
- peres, quòd is, cùm necessarium esse videret, ordi-
- nem ac disciplinam in Ecclesia, quæ per Lutherum
- vtraq̃ sublata fuere, pro virili sua, perficere conatus
- est, vtpedetentim eò reditus fieret, vndè facta est di-
- scelsio. Pium fuit hoc institutum hominis minimè
- mali, cui violentæ mutationes istæ, per Lutherum,
- factæ, nunquam placuerunt, cuius tyrannide, se tan-
- dem aliquandò liberatum esse nō moleste ferre uisus
- est, cùm scribēs ad Carlouitium, se deformiter ei ser-

uiuisse fateatur, An nō diserte dicit, Philippum, pro uirili sua, perficere conatum fuisse, ut ad Papatum rediretur? A T H. dicit quidē, sed strenuissimè (ut tu dixisti) mentitur, more suo, sed sine, habet Philippus innumerabiles discipulos, summa in eum beniuolentia & charitate, ut non vulgari eruditione & eloquentia, hos ergò decebit, etiam tacente Philippo, Osi pro dignitate excipere, illiusq̃ impudēs os retundere, quod non dubitò facturos, eò magis, quòd in isto tam magno maledictorum aceruo, reperient, se ipsos quoq̃ nominatim perstrictos, &

petulantissimè, extrà propositum, provocatos: Osi-
 us enim ad hunc modum. Somnia sunt Philippi
 vestri Melanthonis, & ea diuini quiddam habere
 credunt eius discipuli. Quàm obrem illi non nobis
 ea obijcias, A T H. Sed quorsum hæc Osius: H I L.
 Dicam, Recitarat verba Brentij, qui verissimè dixe-
 rat. Episcopos Papisticos non conuenire in Conci-
 lijs, in nomine Christi: Nam hoc unum præcipuè a-
 gunt, ut consulant dignitati, opibus & gloriæ, ex
 traditionib. non scriptis, et ex S O M N I I S mona-
 chorum: quare Osius ad eum, quem dixi modum,
 respondet, S O M N I A Philippi sunt uestri Me-
 lanthonis &c, A T H. Nihil potuit frigidius, nihil
 ineptius, ut prorsus extrà propositum (ut dixisti)
 ista uipera (ex abundantia cordis) uideatur uoluisse
 bonum Philippum, unà cum suis auditorib. mor-
 dere, H I. Verum cum sibi, eo dicto, ualde placuisset,
 iterū id repetit, quatuor paginis interiectis. Cum, n.
 dixisset Brētius, principes nō debere agnoscere que-
 uis sacrificulorum & monachorū S O M N I A pro
 oraculis spiritus sancti, Osius rursus occinit suā in-
 eptam cantilenā, atq; inquit: De somnijs, Brēti cum
 Philippi discipulis agas, qui somnia sui præceptoris
 diuini quiddā habere iactāt, nos nō alio loco somnia
 habemus, quàm quo debēt haberi somnia, siue mo-
 nachorū sint, siue Philippi, siue cuiuscunq; tandē al-
 terius. A T. Video insulsam Osiij cauillationē, dissi-
 mulauit, n. se intelligere, q̃ Brentius uoluerit taxare
 Papistas, qui reuerà patiuntur sibi obtrudi nugas

DIALOGVS SECVNDVS.

ecuculatorum pro diuinis oraculis, Quæso te Hilari, solet ne iste, ad hunc modum, reliqua argumenta & fundamenta Brentij confutare atq; conuellere?

HIL. Fermè ad eundem: cauillis enim & rimis nescio quibus conatur elabi. Vis proferam ad huc vnum atq; alterum ferè huiusmodi locum? **A T H.** Proffer, audiam. **HIL.** Brentius ait, Paulum, deinde etiam Canones descripsisse, quales debeant esse Episcopi, re autem ipsa, nos videre maximam partem Episcoporum, qui hisce temporibus suprema loca in Ecclesijs occupant, haud quaquam respondere his conditionibus, quas Apostolus & Canones exigunt. Quare non posse dici, quòd talium prælatorum conuentus sit legitimum Concilium. **A T H.**

Rectè Brentius: Nam sat nouimus, qualibus Cur-
tisanis Papæ solent dare administrandos, aut deglu-
bendos vorandosq; potius Episcopatus, talibus ne
(præsertim solis, quod sibi belli homines audent
vendicare) permittemus, vt de doctrina religionis
deq; salute animarum nostrarum cognoscant? à ta-
libus ne in re tanti momenti pendebimus? **HIL A.**
Hic locus magni momenti est: Nam Papistæ solent
nobis obijcere, quòd in veteribus concilijs soli Epi-
scopi de doctrina religionis cognoscere & dijudi-
care solebant, ergo, hoc quoq; tempore, inquit,
soli Episcopi debent de eadem doctrina cognoscere
& dijudicare, & videtur hoc, prima facie, esse ali-
quid, & quod posset infirmiores irretire, sed (si rem
expen-

expendas) nihil est reuera: Nam veteres Episcopi non à Papis, sed à ministris Ecclesiæ et à populo eligebantur, quod magis notorium est, quàm quod oporteat nunc probari, Atque hi, conditionibus, quas Apostolus & canones exigebant, magna ex parte, respondebant, aut certe non erant aulici, seu Curtisani, antè omnia nondum in Ecclesiam Dei tam horribiles prophanationes irruerant, atque inundauerant, neque Episcopi erant tam arctis iuramentorum vinculis Papis obligati, tantaque tyrannide oppressi, ut nunc sunt. Cum ergo essent celebranda concilia, hi accedebant, et nulla habita Paparum, aut cuiusque alterius ratione, quod sentiebant, quod didicerant, in illis temporibus, quæ fuerunt aliquando satis infœlicia & tenebrosa, liberè pronuntiabant. Quare si velit Papa, ut mos antiquus obseruetur, solique Episcopi in Concilijs sententiam dicant, ut fortassis olim fiebat, reddat Ecclesijs antiquum morem, permittat, quam sibi per tyrannidem usurpauit, Episcoporum electionem ciuitatibus, liberetque eos tam turpi seruitute, qua coguntur iureiurando promittere, quod velint contra omnem hominem, quicquid Papa voluerit, defendere, et tunc crediderim, nostrates non recusaturos, ut tales Episcopi sint Ecclesiasticæ doctrinæ iudices. HIL. Est locus non parui ponderis, ut dixisti, sed hic dicerent Papistæ, si putas veteres Episcopos non usque adè malos & sacrarum literarum rudes fuisse, ut sunt nostri tempo-

C. nulla
dist. 62.

DI A L O G V S S E C V N D V S.

ris Episcopi, cur ergò recusas parere Concilijs, in quib. illi neq; indocti neq; mali interfuerunt? A T. Non recuso parere, vbi video non esse deuiatum à verbo Dei, sed vbi deuiatum fuerit, non possum parere, prohibeor enim à uerbo Dei. H I L. Dicerēt, non esse credibile, si fuerint boni & docti viri, quod deuiarint à norma verbi Dei. A T H. Et tamen apparet eos deuiasse aliquando, quemadmodum fecerunt etiam ex patribus multi extra concilia, vt fuerunt homines, & an reuerà deuiauerint, in hoc deum petimus legitimam cognitionem: cuncq; legitimam dicimus, nihil minus intelligimus, quàm vt ea per tale Concilium fiat, in quo electi à Papis, iurati Papis, dependentes à Papis Episcopi, & quidem soli, omnibus reliquis exclusis, sententiam dicant. H I L. Nihil quicquàm potest in summa iustus peti, & nullo modo isti possunt dici idonei, in tam graui causa, iudices, vt stultissimè sint facturi, maximamq; ac incomparabilem iniuriam filio Dei atq; eius Ecclesiæ, qui in talia Concilia, in tales iudices, consentire vnquam voluerint, absit à nobis tanta impietas, vt spōsam Christi istis impuris Mitratibus prostituamus. A T H. Sed quid respondit Osius ad id, quod ex Brentio recitasti, maximam scilicet partem Episcoporum, nostri temporis, non respondere his conditionibus, quas Apostoli et Canones exigunt. H I L. Sophisticatur, audi eius verba, Si non alios Episcopos dari tibi iudices, vis, quàm quales descri-

describit Paulus, qui sint irreprehensibiles, etiam Petrus Apostolus talis iudex non erit, ut contra eum excipere non possis, scribit, n. Paulus, quod in facie illi restiterit: quia reprehensibilis erat. Agnoscis cauillationem? A T H. Quid ni agnoscerem, cum tam clara et tam crassa sit? Apostolus primum inquit, oportere Episcopum irreprehensibilem esse, deinde commemorans, quibus demum laudibus oporteat eum esse ornatum, ait, debere esse vnius vxoris maritum, vigilantem, sobrium, modestum, hospitalem, A P T V M A D D O C E N D V M, iustum, alie-

num a contentionibus, atque ab auaritia. Quocirca Brentius verissime dixit, maximam partem Episcoporum nostri temporis non respondere his conditionibus: ego vero addo, eos his conditionibus esse prorsus et ex diametro contrarios: Quis, n. non uidet, quam turpi & obscena vita, quanta desidia & somnolentia in grege pascendo, quam diffluant luxu, quanta superbia et arrogantia, quam nulla in pauperes charitate, quanta imperitia, praesertim sacrarum literarum, quam iniusti & crudeles, quam contentiosi & litigiosi, quam denique auari sint plerique, & longe maxima pars eorum Episcoporum, qui creantur a Papis? Hoc Brentius quaeritur, hos negat esse, ut negamus omnes, idoneos coelestis doctrinae iudices. Verum cum Osius animaduerneret, se reuera nihil habere, quod hic posset ingenuè atque solide respondere, rimulam inuenit, qua aegre elaberetur, & aliquid respondisse visus

DI A L O G V S S E C V N D V S.

visus esset. Nam omnibus boni Episcopi conditionibus, quæ ab Apostolo describuntur, dissimulatis, vnicum duntaxat verbum arripit, atq; , vt audisti, cauillatur, inquiens. Si non alios dari tibi vis iudices, quàm quales describit Paulus, qui sint irreprehensibiles, etiam Petrus Apostolus talis non erit.

HIL. Probè intelligis argutiolam & fugam Osi.

A T H. Sed posset illi ad hunc modum responderi, Nempè Petrum, cum fuisset à Paulo obiurgatus, nō fuisse pertinacem, sed abieciſſe errorem, ità, ut cum in Concilio federet, non fuerit reprehensibilis, sed idoneus iudex, Quare, si Osiани Episcopi, Petri exemplo, desierint esse pertinaces, et errores abiecerint, desistemus dicere, quòd idonei iudices non sint.

HIL. Non displicet. Audi alium locum, qui statim sequitur. Brentius inquit, Quò nos in tanto dissidio vertemus, quem tandem iudicem, quod iudicium agnoscemus? A T H. Qua de re loquitur: HIL.

De iudicibus Concilij. A T H. Nullus est reuera in tota hac causa grauior & difficilior articulus, ità, ut nulla prorsus mihi videatur esse huius conciliandi spes: Nam neq; nos permittemus vnquam papisticis Episcopis, de cœlesti doctrina, deq; salute animarum nostrarum cognitionem & dijudicationem, non si millies moriendum sit, neq; vicissim papistici Episcopi vnquam permittent, vt, vel vnus, ex nostris Theologis unà cum illis in Concilio, ut iudex sedere possit. HIL. Non est dubium. Cum ergo

Brentius

Brentius tantam & tam grauem viderit in hoc articulo diffensionem, atq; difficultatem, audi quid subiunxerit. Breuissimis & perspicuè respondebo: eum agnoscemus iudicem, quem in Symbolo Apostolorum iam inde ab incunabilis, & paterna atq; auita traditione (vt & nos aliquid traditionibus demus) didicimus iudicem viuorum & mortuorum. A T H. Piè & sapientè Brentius: Nam quò in tam ardua & desperata causa recurreret, nisi ad filium Dei, qui eam tandem definiat, quandoquidem inter homines de ratione & forma istius iudicij minimè potest conuenire? H I L. Ego idem sentio, non potuisse magis sapienter & piè responderi. Sed audi quid hic Osius, A T H. Iesu, audebit ne reprehendere? H I L A. Et quidem acerrimè & virulentissimè, audi modo. Quid autem optarint aliud omnes Parricidæ, Sicarij, Venefici, Fures, Latrones, & quotquot sunt criminis alicuius rei capitalis, quàm, ut nullus esset in terris iudex alius, præter eum, quem profitemur è cœlo uenturum iudicẽ viuorum et mortuorum, ut illis interea liceret, in quorum uis fortunas et capita liberè grassari? A T H. Atquì Brentius non dicit, se optare, ut nullus sit huius causæ in terris iudex, quin potius semper ad piorum iudicia prouocat atq; suspirat, sed cum uideat nō posse inter nos de iudicib. conuenire, commendo (inquit) causam filio Dei, iudici uiuorum & mortuorum, cui, n. alijs commendaret? H I. Osius, more suo,
L deprauat

DIALOGVS SECVNDVS.

deprauat sensum Brentij, fingitq; eum dicere, quòd
 nunq; illi, nec somnianti quidem in mentem uenit.
 Sed arrige aures Athanasi, hîc hîc audies modestiam
 Episcopalem & prorsus Osianam: Postquàm enim
 enumerauit Parricidas, Sicarios, Veneficos, Fures,
 » Latrones, subiungit, Atquî multis modis uos istis
 » estis sceleratiores. ATH. Proh deûm atq; hominem
 » fidem. HIL. Pergit Osius. Qui non in corpora, ue=
 » rum in animas piorû grassamini. ATH. Verè hoc
 saltem dicit, nos non grassari in uitam hominum,
 vt Papistæ faciunt: Nullus enim ex illis fuit vn=
 quàm, propter doctrinam religionis, combustus,
 suspensus, capite truncatus, aut aquis merfus apud
 nos, cùm illi interea plus quàm centum nostrorum
 fratrum millium, ob confessionem piæ doctrinæ,
 tyrannicè & crudelissimè, hisce XL. annis per
 carnifices interfecerint. Quòd verò ad alterum at=
 tinet, nempè vbi Osius dicit, nos grassari in ani=
 mas piorum, Dei & piorum iudicio æstimandum
 relinquimus, vtra pars in animas piorum grasset=
 tur, Papistæ ne, qui tam crassas idolomanias &
 blasphemias inuexerant, an nos, qui, vt eas, verbo
 Dei tollamus, capita nostra martyrio obñcere non
 dubitamus, HIL A. Audi quid subiungat A=
 » poscopus. Sed quorsum tandem res Brentio re=
 » dît? de principum officio scribere cùm institue=
 » rit, ac propriam eorum munus esse docere, de do=
 » ctrina religionis iudicare, nunc & eorum & mor=
 talium.

talium omnium iudicium excludit, neq; putat do-
 ctrinæ suæ quenquàm idoneum esse iudicem, præ-
 ter solum Christum. A T H A. O infœlicem O-
 sium, qui tam turpiter locauit ingenium & cala-
 mum Antichristo & Sathanæ, atq; ab illis edoctus
 impudentissimè calumniatur mentiturq; : Nam
 Brentium ardentibus votis, ad piorum iudicia
 suspirare iam diximus. H I L A. Pergit Osius,
 sed verè dictum est illud, quòd omnis, qui ma-
 lè agit odit lucem. A T H A. Subsiste obsecro,
 vt istum mitratum calumniatorem conuincamus,
 Brentius, ut causam nostram tueretur, anno
 M. D. L I. ad Concilium Tridentinum ac-
 cessit, Quid ergo vllulat Osius, eum odisse lu-
 cem? Oderunt Papistæ, qui reuerà non possunt
 ferre cognitionem: tametsi enim Concilium ia-
 ctitent, tamen nihil minus habent in animo, quàm
 liberum & Christianum Concilium peragere, per-
 ge. H I L A. Si te bonam habere causam Bren-
 ti confideres, legitimum Ecclesiæ iudicium non
 defugeres. A T H A. At hoc caput est, quòd
 quale sit legitimum iudicium, disputamus, De
 hoc conueniat inter nos, & statim Brentius ade-
 rit atq; alij vnà cum eo, perge. H I L A R I V S.
 Quoniam uerò tibi conscius es impiæ doctrinæ,
 sacrilegæq; separationis tuæ. A T H A. Subs-
 ste, quæso, tam falsò hoc de Brentio dicit Osius,
 L   ñ   quàm

DI A L O G V S S E C V N D V S.

quàm possumus nos verè de Papa, deq̃ suo satellitio dicere totidem ferè verbis. Quoniam tibi conscius es impiæ doctrinæ, sacrilegæq̃ tuæ à uera Prophetarum, Christi, & Apostolorum doctrina separationis & rebellionis, ideò à legitima doctorum & piorum virorum cognitione, toto pectore, abhorres, vellesq̃ nobis tuos Curtisanos, tuasq̃ Laruas coniuratas pro iudicibus obtrudere: perge.

• HIL. Præstabilius tibi videtur, ut sit Anarchia quædam inter Christianos, nec sit quispiam, qui uel cognoscat de sacrilegijs vestris, vel conuictos debitis pœnis afficiat, quò sic omnia uobis impunè licere queant.

• A TH. Virulentissima & venenatissima sunt hæc verba, omniumq̃ Regum, Principum & Statuum, qui se nostræ causæ adiunxerunt, honorè rectà petunt: Nam non obscure dicit, omnia impunè in eorum ditionibus licere, neminemq̃ esse, qui sit sollicitus, ne impia doctrina spargatur, & conuictos debitis pœnis afficiat, cum longè aliter res se habeat: Nam Clarissimi Reges, Principes & liberæ Ciuitates, qui, proiecto Papatu, Ecclesias ad Euangelij normam reformarunt, summa diligentia cauent, ne in eorum ditionibus quicquàm doceatur, quod sit ab eorum confessionibus, & præscripto, quod verbum Dei habet pro fundamento, alienum, eos verò, qui aliena ab eo spargere ausos fuisse deprehensi fuerint, debitis pœnis afficiunt. In summa, qui causam hanc non haberet perspectam, Si Osium audiret,

audiret, omnia impunè sub nostris Regibus, Principibus, alijsq; statibus imperij Evangelicis licere sibi persuaderet, & verè esse Anarchiam, hoc est, rebellionem licentiamq; multitudinis, quæ nulli obediat. Obsecro te, indica mihi (si quidem nosti) quænam sit istius maledicentissimi & mendacissimi hominis patria, certè non crediderim Germanum esse: Vix enim posset homo, patria Germanus, Germaniæ Principes, cum ipsa Germania, tam atrocibus conuitijs & maledictis proscindere. Est ne Hispanus fortassis? HIL. Cum primùm in librum incidissem degustassemq; , sanè suspicatus sum Hispanum esse, & ducere genus ab Osio illo, Episcopo Cordubensi, cuius magna fuit existimatio in Synodo Nicæna, ab hinc millibus ducentis annis, aut plus eo, præsertim cum nescio quis ineptus & malus vir (nomen puduit efferre) in præmonitione ad lectorem, non veritus fuerit hunc Osiu cum illo vetere Osio componere, imo præferre hunc illi (si Dijs placet) impium scilicet & turbulentum Missificatorem cum pio & solido viro. A THA. Cuias tandem est? HIL. Pater fuit è Marchionatu Badensi, ipse Cracouiæ natus, consanguineus est Christophori Osiij Iureconsulti. A TH. Noui hominem, bonum certè virum & doctum, nostræq; doctrinæ studiosum cum primis, ut maluerit è Camera Spirensi, ubi aliquandiu magna cum laude aduocatus fuit, abire, quam vel transuersum vnguem

DIALOGVS SECVNDVS

à genuina Christi doctrina, & nunc Vvormatiæ degit, augeat illi Dominus Spiritum & Fidem. **HIL.** Adhuc audi alia Ofiana conuitia, & calumnias inauditas intolerabilesq;, imo nunc primum admouebo manus ad grauiiores. Ait se posse recensere historiam de quodam, qui cum trium superstitum vxorum fuerit maritus, à nostris tamen magno cum plausu, excipiebatur, atq; in pretio habebatur, ob hoc solum, quòd Lutherana dogmata in vulgus spargeret. **A T H.** Turpissimum & planè Turcicum est, quis neget, maritum esse trium superstitum vxorum. Sed fortassis, quæ iste affirmat, non sunt vera, an non conuicimus eum mendacij sæpè? Sed fac esse vera, quærendum esset ab isto Ofiore, an credat in Papatu reperiri plurimos Cucullatos, tragicis facinoribus coopertos, qui tamen solent audiri magno cum plausu, & in pretio haberi, ob hoc solum, quòd mordicus Papatum defendant, & doctrinam filij Dei insectentur? scio ego, & sciunt omnes, qui inter Papistas versantur, innumerabiles esse huiusmodi, quibus per Papas omnia licent, dum strenuè se gerant in persequendis filijs Dei: quocircà minus malum fuerit audire maritum trium vxorum, qui Christi doctrinam promouere studuerit (si modo id uerum fuerit) quàm sceleratissimum aliquem Monachum, aut Episcopum, qui eam suis cõcionibus impediatur (ut solent) **HIL.** Deinde ait, in dirione Protestantium, fuisse ascitum in Pastorem Ecclesie, habitumq; præclarum & idoneum quempiam, qui fuerat

fuerat in schola carnificis, qui plures habuerat vxores, quarum vnam rapuerat, & vixisse nihilominus inter scorta, vxore etiam spectante. A T H. Demus hoc contigisse, quod tamē falsum puto, sed demus, & non in vno duntaxat, sed in quinque aut sex locis, quid inde consequitur? H I L. Putat inde consequi, quod nostra doctrina sit mala. A T H. O ineptum argumentatorem & imprudentem etiam, qui nos in hoc genere prouocat. Certē si ex ministrorum moribus & vita æstimanda fuerit doctrina, bona ne ea sit, an praua, cui inserviunt, omnium pessima & deterrima iudicabitur ea doctrina, quā Papæ cum suo satellitio profitetur: quia nec Hebræorum, nec Mahumetanorum religio habet, neque puto ullam vnamquam habuisse ministros, qui fuerint vita inquinatior & sceleratior. H I. Audi quid mox subiungat, se posse rece ntere carnificem functum esse apud nos officio pastoris. A T H. Hoc quoque falsum crediderim: sed, ut demus fuisse verum, sæpè in Papatu commendantur Ecclesiæ nō modò gregarijs illis sacrificulis & Monachis, sed his, qui videntur splendere sub mitris & purpureis galeris, quorum mores & ingenia si respicias, minus malū iudicaueris, si corporum carnifici commendentur. An non sunt pessimi carnifices animarum, qui pessimo exemplo pessimaque doctrina ad inferos (quantum in ipsis est) animas protrudunt, deinde etiam corporum pessimi carnifices? Nam si quando possunt sceleratos ungues. infigere in aliquem ex nostris fratribus,

hunc

DIALOGVS SECVNDVS.

hunc statim multis tormentis crudelissimè excarnificatum ad rogos & ad cruces rapiunt. **HIL A.** Sed quid hic dices **Athanasius**? Volo ipsoismet sibilos **Osianos** recitare, arrige aures: Sic autem iam est moribus receptum apud uestri Euangelij præcones, si mul vt duas, aut tres uxores habeant, vt iam pro crimine propemodum non habeatur, ac modò non in laude ponatur. **ATH.** O virulentiam & impudentiam singularem, quò magis progredimur, eò magis sentiuntur venenatissimi aflatus istius viperæ, aut basilisci. Præcones ne Euangelij, aut etiam alij, duas, aut tres vxores habent apud nos, & id in laude ponunt? Vnicum duntaxat nominet, qui duas simul habeat, calumniatorum omnium pessimus. Sacræ testantur literæ duabus præsertim notis, aut tesseris, Antichristum dignosci, ex mendatio scilicet atq; parricidio, **Osium** ergò insigne Antichristi membrum meritò dixerimus: Nam hic, vt alibi etiam, apparet, eum esse insigniter mendacem, Parricidam uerò ex eo, quòd nitatur **Serenissimi Polonorum** regis animum inflammare, ut mandet **Vergerium** trucidari, ubicunq; inueniri possit, siuè apud Illustrissimos Germaniæ Principes, siuè alibi, dummodo tollatur è vita. **HIL.** Nec fuit contentus tam manifestum & tam turpè de duabus, aut tribus vxoribus mendacium semel effutiuisse, idem enim repetit alicubi, & posteaquàm mentitus est nostros esse **Sardanapalos**, **Epicureos**, **Atheos**, & multis

multis in summa partibus deteriores, quàm sint
 Prælati Papistici, quid potest horribilius dici? pro=
 rumpit in hæc verba: Quorum plerique sunt tam in=
 exhausta libidine, vt ne coniunx quidem illis una
 sufficiat. A TH. Si non essem christianus, dicerem,
 ut te quidem omnes Dñ, Deq; superi, inferi (vt est
 apud Comicum) perdant Osi, sed cum christianus
 sim (Deo gratiæ) dicam, Deus det tibi sanio rem
 mentem Osi. HIL. Sed audi hunc quoq; locum,
 qui ad idem pertinet: Quis non facile perspiciat
 quæ sit honesta matrona, quæ contrà sit mulier a=
 dultera, & impudens meretrix? Hanc nimirum esse
 vos, apud quos N VLLVS EST LEGI=
 TIMVS THORVS, sed vagi sunt concubi=
 tus. A TH. De quibus loquitur? HIL. De nostra=
 tibus, quos disertissimè appellat semen adulteræ.
 A TH. Iesu, quantum audet iste hypocrita. HIL.
 Qui respicit præcedentia, videtur quidem voluisse
 dicere, nos habere incertam atq; illegitimam do=
 ctrinam & Ecclesiam (cùm tamen penes illos exi=
 stat notha & adulterina doctrina atq; Ecclesia, Non
 autem penes nos) Sed talibus verbis maluit vti,
 quæ tum id, tum aliud quoq; obiter denotarent,
 non esse scilicet (suo iudicio deprauatissimo) legi=
 timum thorum, saltem eorum, qui uncti aliquando
 & bestię caractere insigniti fuissent, quasi his, iure
 diuino, non liceat matrimonium contrahere, Ta=
 met si aliud quoq; fortassis designat grauius, quod=
 M què

DIALOGVS SECVNDVS

quæ latius patet, quantum ego olfacio. **ATHA.**
 Quid? **HIL.** Dicam, iste præfractus Osor videtur
 mihi sentire, matrimonium eorum, qui vera fide nõ
 sunt illustrati, pollutum atq; impurum, ac pro scor-
 tatione uel adulterio habendum esse: quare cum
 putet nos minimè esse uera fide illustratos, imo pla-
 nè hæreticos, consequi, quod nostra matrimonia
 non sint legitima. **ATH.** Atqui hoc fuit vnum ex
 dogmatis Anabaptistarum regis, Ioānis illius Lei-
 densis, perditissimi nebulonis, imo cacodæmonis,
 cui etiam Lutherus acerrimè respondit. **HIL.** Fuit
 unum ex illius dogmatis, nunc verò à Varmienfi
 Cacodæmone vsurpatur. At nos, cum Christiani si-
 mus, decet modestius agere, non quidem, quò Osio
 parcendum sit: Nam meritò debet ab omnibus no-
 stris, ut mendacissimus conuiciator, & gloriæ Dei
 atq; doctrinæ rabiosus insectator exagitari concu-
 lcarique. Sed quia habenda est ratio bonarum familia-
 rum, quæ sunt in Papatu innumerabiles, quas, ta-
 met si carere, magna ex parte, vera fide & Dei cog-
 nitione videmus (utinam non carerent) non pro-
 pterea retorquere in illas Osianum argumētum de-
 cet. Absit: sed crediderim neminem mortalium, præ-
 ter vnum Osium, qui est profligata audacia, ausu-
 rum fuisse literis mandare, quòd nullum sit apud
 nos legitimum matrimonium. Sed quòd vagis sint
 concubitus, quòd perinde esse, ac si diceret, nostras
 vxores

vxores esse meretrices, nostros liberos spurios, quis non intelligit: H I L. Si senserit se vrgeri, hoc nomine, nō deerunt Sophistæ effugia atq; subtiles interpretationes suorum verborum. A T H. Scio, sed boni viri in re tanti momenti, nō ambigūe lequuntur, sed declinant à verbis, quibus vident, posse tot & tantas familias conspurcari atq; irritari, quot nostræ religioni nomen dederunt. H I. Sic res est; non caret maxima reprehensione, qui a talibus verbis non abstinet, ubi agitur de fama deq; honore, in re tã graui, atq; tam seria. Sed cum dixerim, isti Sophistæ non defutura effugia & cauillationes, ubi senserit, se, ob tam acerba in nos iactata conuitia, reprehendi atq; urgeri, audi quemadmodum suspicor illum defensurum id quod dixerit, sic iam moribus receptum esse apud nostri Euangelij præcones, simul ut duas, aut tres vxores habeant, ut iam pro crimine propemodum non habeatur, ac modo non in laude ponatur. A T H A. Deum immortalem, quomodo tam horribilem, tamq; falsam calumniam excusare unquam posset: H I L. Audi, Hæc sunt Sleidani verba ex libro decimo. Mox ille (loquitur de eo, cuius modo meminimus, Anabaptistarum rege) ternas ducit vxores, hoc exemplum alij quoq; sequuntur, ita quidem, ut etiam in laude ponetur, frequens matrimonij repetitio. Vides, ut verba quoq; eadē vsurpet Osius, quib. Sleidanus usus est.

M ij A T H.

DI A L O G V S S E C V N D V S.

A T H. Video, & sanè crediderim, hoc esse quod
 exagitat Osius. Sed quid nobis cum illa bellua Mo-
 nasteriensis; illam conuitijs impetat, quòd ternas ux-
 ores duxerit, aliosq; qui id exemplum dicuntur se-
 quuti, non nostros, qui non modo multis libris æ-
 ditis, verum etiam collata pecunia, collatis militi-
 bus, collatis tormentis, insectati sunt illam furiam à
 Diabolo excitatam, dum fuerit cum omnibus suis
 expugnata & grauissimis supplicijs affecta. H I L.
 Putat Osius, illum à uobis prognatum fuisse, prop-
 terea omnem illius immanitatem, omnesq; illius
 blasphemias nostris attribuit. A T H. Prognatus
 fuit à Diabolo, qui sperauit, se posse, illo abomina-
 bili partu, renascentem Euangelij doctrinam diffu-
 mare atq; extinguere. H I L. Sic solet Osius, Mun-
 cerum quoq; seditiosissimum illum, scòpè nobis ex-
 probrat, quem tamen nostri Principes diu, magna
 sollicitudine, insequuti, tandem capite mulctarunt,
 Ait in summa Osius, nos minimè debuisse à Papa-
 rum obedientia se subducere, & secessionem facere;
 quare nobis meritò imputari omnes seditiones,
 omnes sectas atq; hæreses, quæ postea natæ sunt,
 quid tu hic illi responderes? A T H. Responderem,
 Papas primùm non debuisse filij Dei doctrinam
 tam fædè tamq; horribiliter conspurcare atq; cor-
 rumpere, deindè non tanta immanitate tantaq; rabie
 resistere his, qui eam cupiunt purgatam, atq; in pri-
 stinum nitorem restitutam, quare ipsis Papis referri
 debe-

debere acceptas omnes turbas & calamitates, quæ postea natae sunt, vt non dubito, quin de omnibus illis sint apud Deum exactissimam rationem ipsi ipsi, maximo eorum malo, reddituri. Sed cum impudentissimus conuiciator Osius mentitus fuerit, MORIBVS esse receptum apud Euangelij PRÆCONES, vt binas, aut ternas vxores habeant, idq; in laude ducāt, quomodo docere posset, vllum vnquam, ex nostrarum Ecclesiarum ministris, exemplum illius nebulonis sequutum fuisse, binasq; aut ternas duxisse vxores? durauit enim Monasteriensis obsidio, paucis duntaxat mensibus, vrbe autem capta atq; illa fece rusticorum profligata, non erat amplius, qui binas, aut ternas duceret, Quid ergo Oso ait, moribus receptum esse, quasi tantum flagitium inde postea dimanarit ad nostros, sitq; adhuc in vsu? Deinde cur audet dicere præcones Euangelij hoc facere, cum nec Sleidanus, nec quispiam alius ullum verbum de concionatoribus, qui binas aut ternas duxerint? HIL. Non est dubium, quin Oso instigatus à Sathana, qui repurgatas ab Idolomanijs Ecclesias ferre non potest, voluerit eas, quasi polygamiam introduxerint, diffamare, à qua tamē, toto pectore, abhorremus. Sed referet præmium suae impietate suaeq; impudentia dignum: Nam prope diem erit contemptui atq; ludibrio toti Europæ, ac non multo post præceps ruet ad suum magistrum, Sed audi Athanasi, quanta sit istius impudentia, sta-

DI A L O G V S S E C V N D V S.

tim enim, ubi nos falsissima & diabolica illa calumnia de duabus, aut tribus uxoribus, oneravit, subiungit: Non possunt isti sibi temperare quin ex qua schola sint profecti planum omnibus faciant, & exemplo magistri sui, fannis, scommatis, dicterns, conuirs parū Christianis, libros suos infarciant. ATH. Sunt ne Osi uerba: HIL. Sunt, quę statim subiunguntur (ut dixi) postquam mentitus est de nostrorum tam inexhausta libidine, ut ne coniunx quidem illis una sufficiat, hanc enim iniquus homo non putat esse calumniam parum Christianam, ut neq; illam, quod nullum sit apud nos legitimum matrimonium, Sed non solum hæc, quę dixi, manifesta in nos mendacia effutiuit, sed alia multa quoq; Audi unum nunc insigne: Fecit se, in primo eius libro, Germanicarum Ecclesiarum censorem, arrogantissime, & omnia sursum & deorsum miscuit, quod illas toto terrarum orbe benè posset deformare & diffamare, nulla habita Regum & Principum, aut cuiusquam alterius ratione. Cum uerò Sacramentarios seu Zuinglianos multis probris & maledictis proscidisset, eosq; esse multò peiores Lutheranis affirmasset, imò usq; adeò immanes, ut soleant exhumare & patibulo affigere (in quo tamen mentitur) cadauera eorum, qui ad papisticam religionem depreheni sunt, cum nostram prius fuissent amplexi. Cuncq; prius dixisset, licet falsò quoq; (more suo)

suo) totam Augustam Vindelicorum esse Zuing-
lianam, quasi pro tribunali sedens, hæc uerba sub-
iungit. Palàm illud est, quod præter Saxonicas ci-
uitates, pauci admodum Lutheri receperunt E-
uangelium, omnes alijs, siuè apud Heluetios siuè in
GERMANIA aut Catholici sunt, aut SA-
CRAMENTARIIS. ATHA. Salue Osi-
cum tuo præfractissimo, hoc est, Episcopali & mi-
trato mendacio: Nam palàm est, nullam prorsus,
nullam esse, neq; Augustanam, neq; ullam aliam
Ecclesiam in tota Germania, quæ Sacramentaria sit,
ut appellant, aut Zuingliana, sed aliquot duntaxat
Heluetiorum ciuitates. HILA. Vis aliud profe-
ram, ex eadem penu Osiana, mendacium æque ma-
gnum, atq; hoc quod nunc audisti: atq; eiusdem
generis quoq; Accipe: Brentium seorsum à Phi-
lippo colligere, non obscure indicat, seorsum ab
eo conscripta Confessio & Patribus in Synodo
Tridentina oblata, quod in iustificationis articulo
non cum Augustana, sed cum Osiandrina confes-
sione sentire uidetur. ATH. Falsum est. HI. Falsis-
simum: Confessio enim Vvittenbergica, anteq̃
Concilio Tridentino offerretur, ad Saxonicas Ec-
clesias, per duos Theologos missa fuit, nempe Beur-
linum et Isenmanum, bonos uiros & apprimè do-
ctos, ut diligentissimè discuteretur, an hæc cum il-
larum ecclesiarum confessione per omnia conuenirèt.

Cum

DIALOGVS SECVNDVS.

Cum ergò Saxonici pastores pulchrè utraq; congruere animaduertissent, subscripserunt Vvirtenbergicæ, & vicissim nostri subscripserunt Saxonicæ. Sed cum utraq; omnibus obuia sit, legat qui velit, statimq; inueniet Osium esse mendacem, hoc est, Brentium, in confessione Synodo Tridentinæ oblata, non colligere, quo ad articulum Iustificationis, vt neq; in alio, seorsum à Philippo, sed prorsus idem docere, hominem scilicet iustificari, hoc est, Deo gratum & acceptum fieri, & peccatorum remissionem habere propter vnicam & solam obedientiam Domini nostri Iesu Christi, per solam fidem nobis applicantem, & hanc esse imputatam, siuè imputatiuam iusticiam, de qua Apostolus ad Romanos & ad Galatas disputat. A T H. Nisi sperarem Brentium & Vergerium, ad quos in primis ea cura atq; prouincia videtur pertinere, esse isti Osio responsuros, putarem consultum, vt nostrarum Ecclesiarum omnium nomine responderetur, ac Serenissimo Regi, totoq; eius regno doctrina & causa nostra probaretur, istumq; Apostolum grauiter accusantes, vrgeremus, ut de eo tanquam de mendacissimo calumniatore pœna exigeretur, Agitur enim hic de gloria Dei asserenda, & ab iniuria vindicanda, quo nullum potest esse negotium maius, & in quo magis deceat nos laborare, neq; vlllos labores, vlllos sumptus, vllaue pericula, aut quicquam aliud metueret, H I L. Verè tu quidem, sed quæ hætenus attigi,
sunt

sunt quidem non leuia. A T H A. Imo grauissima sunt, quid tu extenuas? H I L. Dixi nō leuia, si cum his conferantur, quæ nunc audies. A T. Ergo grauius adhuc nos insectatur? H I L. Audi modo, nulum non lapidem mouet, ut sui Regis animum quantum potest abalienet à nostra causâ: obijcit illi parentis, deinde omnium maiorum suorum exemplum auctoritatemq; deinde ait, illum, cum diadema Regium eius capiti imponeretur, tum Ecclesiæ Dei, tum Poloniæ regno obstrinxisse fidem iururando firmatam, quod nunquam esset destitutus tueri & colere summum Pontificem cum Ecclesia Romana, in primis autem iste, exosus Deo, omni studio conatur eius Regiæ Maiestati insinuare (hîc hîc audies rem indignissimam, atrocissimamq; iniuriam, qua nō dubitauit afficere Reges, Principes, Status, omnes in summa, qui puriorem doctrinam amplexi sumus) fore scilicet, vt propediem Christi-ani esse desinamus, futuros autem Arrianos & Macedonianos. A T H. Iesu. H I L. Reuocaturos scilicet horum furores ex inferis, sopitosq; illos ignes suscitaturos, ut non simus amplius dicturi, id, quod nunc dicimus, Christum esse Deum, sed negaturi proculdubio, huc enim tendere omnes nostros conatus, & nostra omnia studia, ut Christi et illius im-
 mensi beneficij gloriam obliuione sempiterna obseruamus (sunt eius verba) In summa videtur sentire
 re uisse nos incipere ab oppugnatione Roma-

DIALOGVS SECVNDVS

nae Ecclesiae, vt ea ratione sterneremus nobis ad
 Arrianismum commodiorem uiam. ATH. O ma-
 lum & pestilentem virum Osum. HIL. Quin ait
 disertè, Lutherum & Brentium ab Arrianorum sen-
 tentia non multum abhorrere. ATH. Audet hoc
 quocq; dicere? HIL. En tibi eius verba: Ab Arria-
 norum sententia se (de Brentio loquitur) non mul-
 tum abhorrere, sicut olim & Magister eius Luthe-
 rus non obscure præ se ferre videtur. ATH. Men-
 titur de utroq;. HIL. Sed id mirandum in isto phre-
 netico, quod statim ubi tam graue conuictum in
 Brentium eructauit, verba Brentij recitat, quæ sic
 habent, audi num prorsus phreneticetur, & disertè
 contra id, quod modo dixerat, adducat. Laudamus
 maiorum nostrorum studium, quod operam dede-
 rint, ut doctrina de vera & æterna diuinitate Chri-
 sti, pura & sincera ad posteros transmitteretur. De-
 inde inspiciat qui voluerit Confessionem ab ipso
 Brentio dictatam, in qua de Patre, de Filio, & Spi-
 ritu sancto, ad eum modum affirmat se sentire, ad
 quem Nicenum Concilium, Ephesinum primum,
 & Calcedonense statuit & definiuit. Certe qui ue-
 ram & æternam diuinitatem Christi confitetur, &
 Niceno, Ephesino primo, & Calcedonensi Conci-
 lio subscribit, nihil minus, quàm cum Arrianis cõ-
 sentit. ATH. Nõ est dubium. HIL. Alibi de Bren-
 tio ait. Audi Athanasi, audi arrogantissimum cen-
 sorẽ & petulantissimum (quod sæpè cogor dicere)
 conuiciatorem Osum, Sed & Diabolici ingenij tui
 (affatur

affatur Brentium) fallentē subtilitatē non tacebo, si-
 milē, quod scriptum non est, decernis Patri Filium
 prædicari, ut æqualē Christum Deum, quod scrip-
 tum est, taceas. ATH. Non video quid intersit inter
 similē & æqualē, cum ab eo potissimum homine in
 hac causa dicatur, qui decreta Conciliorum, de qui-
 bus dixi, grauissimis verbis se reuerenter suscipere
 profiteatur, semperq; professus fuerit. H I. Sed cum
 Brentio obijciat, quasi neget Christum esse æqualē
 Deo, audi, an reuera neget uel approbet, hæc sunt ex
 Prolegumenis pag. 69. Nec dubium est, quin cum
 Patres Nicæni Cōcilij definierunt Christum filium
 Dei **ÆQVALEM** esse Patri, essentia et maiestate,
 Christus fuerit in medio eorum: quia tunc sequuti
 sunt nō suas ipsorum opiniones, sed sententiā Spiri-
 tus sancti in sacra scriptura traditā et patefactā. Quid
 hīc poterit respōdere Osius, qui tanta impudentia et
 iactātia, literis mandare ausus est, Brentium esse dia-
 bolico ingenio, quod tacere voluerit Christum esse
 æqualē Deo, cum tamen appareat eum disertissimē
 laudasse eos, qui definierunt Christum esse æqualē
 Deo. ATH. Heus Osi, quis nā erit dicendus homo
 fallax & Diabolico ingenio, Brentiusne an tu? H I.
 Alium locum adducā, ubi frigidissimā malignissi-
 māq; Osi cauillationē videbis ferē eadē in re. Et in-
 uocāt solum patrē D. N. Iesu Christi. Quod est hoc
 nouum locutionis genus, inuocāt solū patrē? Quid
 si inuocent filiū? Quid si Spiritū sanctum inuocent?
 iā eos nō cōuenisse dices in nomine Christi? An nō

DIALOGVS SECVNDVS.

hoc paulò antè dixeras, quòd non conuenitur in nomine Christi: si cantetur Missa de Spiritu sancto, huius inuocationem excludi vis? Fortassis aliquid cum Serueto commune habes? A T H. Video calumniam: Nam cum Brentius dixerit, inuocandum solum Patrem D. N. Iesu Christi, ut excluderet sanctorum mortuorum (ut ego arbitror) inuocationem, quæ tam frequenter Papistis est in vsu, Osius malitiosè interpretatur, quasi Brentius nolit Filium & Spiritum sanctum inuocari. H I L. Quod dicis non improbo, sed potest confodi & iugulari Osius uerbis ipsius Christi, quæ à Io. 17. Capite recitantur, nempe his, vt cognoscant te SOL VM Deum uerum, & quem misisti Iesum Christum. Osius ergò, stultissime loquitur, cum ait, nouum esse locutionis genus, quod est vetustissimum. Verum hoc quoq; audi. Brentius meritò irrisit eos, qui initio Cōcilij canerent (ut dicunt) Missam de Spiritu sancto: Nam reuerà ridiculum est, ut in illa tam putida confarcinatione blasphemiarum, Missa nimirum, sumè exosa Patri, Filio & Spiritui sancto, Spiritus sanctus inuocetur. At cauillator Osius, ergò negas, inquit, inuocationem Spiritus sancti. A T H. Iesu, nunq̃ tantam futilitatem imperitiãq; tanta cum malignitate coniunctã vidi. H I. Audi & hoc, Vidi q̃ grandi & horribili conuitio iste modo nixus fuerit inspergere et cōspurare Reges, Principes, ordines et status, omnes in sumã, qui proiecto Patu,

patu, puriorē filij Dei doctrinā sectamur, quòd scilicet propediem negaturi simus Christum esse Deum, quod perinde est, ac si diceret, nos uelle Mahometanam impietatem, abnegato Christo, suscipere. Hic malignitatem atrocissimam & incomparabilem uides, futilitatem uerò in his audies, quæ statim subiungit: Quam etiam ob causam & Chris-
matis usum, & cruce signandi morem tot lædorijs & scommatis insectantur. A T H. Præclara uerò consequentia: negamus Chrisma & usum signandi cruce fuisse à Christo uel ab Apostolis institutum, ergò breuissimus Turcæ, aut Arriani, et Christum esse Deum negabimus, quis non stomachetur: usq; adeò ne existimat suum rancidum oleum, seu Chrisma, moremq; illum cruce signandi externum esse cum Christi diuinitate coniunctum, ut hanc protinus neget, quicunq; illa externa signa, ab hominibus superstitiosis inuecta, nō probauerit. A T H. Haud dubiè iste Osor uenatur sibi imperitorum & vulgi Papistici plausum, cum tanta acerbitate, quiritatur, quòd isthęc leuicula de suo Oleo, deq; signo crucis nostris scriptis reprehendamus. H I L. Hoc quidem uenatur, sed Papæ in primis gratiam: atq; una huc spectat, ut deformet & diffamet Lutherum, Melanthonem, Brentium, aliaq; organa, per quæ nobis Pater cœlestis, ut scripturas intelligamus, aperit sensum: Nam Brentio non modo id, quod nunc audisti, impudētissimè impingit, quòd

DI A L O G V S S E C V N D V S.

scilicet Arrianorum blasphemijs patrocinetur, sed aliud quoq; itidem falsissimè. A T H. Quid id est?

H I L. Quid de Eucharistia Brentius sentiat, nostis?

A T H. Noui, cum Luthero scilicet, vt Brentij scripta omnia testantur, non est dubium, neq; vnquam fuit. H I. Tamen Osius, vt eum accuset, leuitatis atq; incōstantiæ, affirmat illum nunc esse in Sacramentarium partes propensio-rem (vtor Osij verbis) et paulo post inquit: Sicut in alijs nonnullis ita & in hoc videris ab Augustana Confessione dissentire, quæ substantialiter in pane cōtineri Christi Corpus affirmat, si modo eo sensu prolata est de Eucharistia Confessio, quem in Apologia sua Philippus affert.

A T H. Si quis ab Osio quæreret, quæ nam sint illa nonnulla alia in quibus audet dicere, Brentiū a Confessione Augustana dissentire, quid nam responderet tuo iudicio? H I. Meum iudicium est, quod Osius ignoret quid dicat. Brentius enim a Cōfessione Augustana neq; in articulo de Eucharistia dissentit, neq; in alio (vt diximus) A T H. Mirum, istum nō metuisse proditurū alicundē hominem, qui de tam

crassis mendacijs, quibus suos libros scatere intelligo, eum cōuinceret. H I. Mirum quidem hoc est, sed illud equè mirum, aut fortassis magis, quod in tanta luce Euāgelij, adhuc audet mordicus retinere, acerrimeq; tueri quædā absurdissima et enormissima, quæ ipsimet Papistæ sciunt, defendi nullo modo posse. Ostendam enim istum laudare, & mordicus tueri

illas

illas tam multas gesticulationes, totumq; illum, veluti scænicum ornatum sacrificulorū, quo vtuntur missificantes, deinde baptismum, seu benedictionē Campanarū quoq; A T. Iesu. H I. Imo totum illud proluuium abyssumq; ineptiarū et blasphemiarum, quæ in libro, cui titulus Pontificale, continentur. A T. Serione loqueris: H I. Serio loquor atq; ingenuē, nō vtor calumnijs, ut Osius facit. Quid multis: an nō audisti heri vocem ipsius, qua dixit, se velle illam fidem ad cultum tenere, in qua natus est: Est aut, haud dubiē, natus, multo ante ortum solis Euangelici, in dēssimis tenebris. In summa, quod ad illum attinet, nec vsum quidem aquæ salitæ (ipsi benedictam nominant) sineret sibi extorqueri. Quid ergo nōnulli adhuc expectant Papatū Concilia, in quib. ipsimet Pape unā cum istis Oforibus, Aforis, Canisjs, Staphilis, Aujs, alijsq; huius farinæ hominibus futuri essent iudices: totum Papatū strenuissimē reintegraturi, nisi fortē ad pristinas Idolomanias aliqd essent addituri, vt sanē crediderim: A T. Vtinā totus Christianus orbis hæc intelligat: nam simul intelligeret, nullam vnquam, in tanta Euangelij luce, moderationem nullumq; pacis studium potuisse in istos induratos Osios penetrare, sed summam atq; in dies maiorem in illis esse insolentiā atq; pertinaciam, qua nec tantillum ex his, quæ ipsimet sciunt (vt dixi) defendi nullo modo posse, condonarent, vt Rempublicam Christianam grauissimis diffensionibus vsq; adeo exagitatam atq; concussam tandem

DI A L O G V S S E C V N D V S.

tandem aliquando pacificarent atq; instaurarent. Sed uaticinor fore, ut istis nunc idem eueniat, quod antè XL annos contigisse uidimus. Cum enim fere superbissimi homines nullo modo potuissent, ut uel abusus & nundinationes suarum indulgentiarum, uel potius imposturarum taxarentur, effecit admirabilis Dominus Deus noster, ut ea occasione tanta strages in papatum, per machinam uerbi sui, fuerit inflicta, quantam omnes uident: sic & deinceps fiet. Cum enim isti Osores absurdissima quæq; uelint mordicus retinere, cunq; audeant se iactare, quòd nec leuiculis quibusdam medijs, aut indifferen-
 tibus rebus pacem redimerent, idem Deus, qui opus cœpit, perficiet, lōgiusq; gloriam suam, quam hactenus fecerit, promouebit haud dubiè, H I L A. Mi Athanasi, cogor tecum agere, quemadmodum egisti mecum heri, & petere, ut boni consulas, quòd nequeam hodiè diutius tecum cōferre, abripit enim me negotium satis graue. A T H A. Quid ni boni consulam? Sed quando speras fore, ut rursus conueniamus? H I L. Cras mane (si Dominus uoluerit) & conueniam te in tuis ædibus, feramq; ipsum Osi librum, & reliqua audies, quæ annotaui aliquantò ineptiora & monstrosiora his, quæ audiisti.

A T H Expectabote, & prande-
 bis postea mecum. H I L A.

Non recuso.

Dialogus

DIALOGVS TER-
TIVS.

HIL. Salue Athanasi. **ATHA.** Tu quoq; salue Hilari, uideo te fascem librorum ferre sub ala, ut rusticus agnum. **HIL.** En tibi librum, de quo heri & nudius tertius tam multa. **ATH.** Satis grandem. **HIL.** En tibi alium eiusdem autoris, satis fœcundi. Nam tres vno partu edidit. Lege titulum. **ATH.** De expresso Dei verbo libellus valde utilis ac his temporibus necessarius, cum gratia & priuilegio Imp. **HIL.** Titulus, propter quem vadimonia deseri possint. **ATH.** Ità est, nisi sciremus esse Dilinge impressum. Id miror, ubi ait necessarius, nō additū fuisse ad **SALVTEM**: Nam puto Dilingensem Purpuratum omninò credere, hunc librum esse ad salutem necessarium, vt sunt fidei articuli, in Symbolis comprehensi. Vidisti in tu? quid ait tandem? **HIL.** Inspexi duntaxat aliquibus in locis, & fortassis ostendam tibi vnum atq; alterum: hoc autem in primis mihi videtur agere, ut, quantum possit, extenuet Dei verbum, & sacrae scripturae auctoritatem detrahat, vt non sit ex expresso Dei verbo, quo sentiunt se vrgeri & iugulari, iudicandum, sed ex Traditionibus, aut interpretationibus Paparum suarumue creaturarum. Visum est mihi veluti quoddam Epitome istius maioris voluminis. **AT.**

O

Sepona=

DIALOGVS TERTIVS

Seponamus obsecro : Nam videor mihi sentire tectrum odorem. HILAR. Lege istius minoris titulum. ATHA. De eo, num calicem Laicis, & vxores sacerdotibus permitti, ac diuina officia vulgari lingua peragi fas sit. HIL A. Hunc perlegi. ATHA. Quid tandem? HIL A. Nullo modo potest pati, ut calix Laico, vt vxor sacerdoti permittatur, atq; ut diuina officia (ut ipse vocat) vernacula lingua peragantur. ATHA. Ista pertinacia atq; arrogantia proderit gloriæ D. Dei nostri promouendæ, ne dubita. HIL A. Obstupesceres autem, si videres, quàm ineptis & frigidis, in primis quàm à uera pietate alienis argumentis vtatur. Prodit se quòd Euangelium summè oderit, ut uerè est illi odor mortis, ita conatur illud, quacunq; ratione potest (ut dixi) deprimere & extenuare, ut etiam coniecturis aliquando agat, quo destruat apertum Dei mandatum. ATHA. Coniecturis ne contra apertum Christi mandatum? obliterantur ne Christi mandata ullis coniecturis? HILAR. Sic ipse existimat, ait enim fortassis Ephesini Concilij auctoritate vsum vtriusq; speciei fuisse abrogatum, sed acta eius Concilij integra non extare, quibus hoc potuisset clarè euincere, sed tantum fragmentum, & assert, non reijciendas (ut ipse dicit) coniecturas, quibus doceat Ephesinum Concilium statuisse, pro-

sen-

sententia Papatus. **ATHA.** Licuisset ne Ephesi-
no, aut Calcedonensi, aut Niceno, aut cuius de-
mum Concilio abrogare mandatum Christi? **V=**
num velim scire, quid iste respondeat Gelasio,
cuius in magno (ut appellant) Decreto verba sunt
inserta, quæ habent: Aut integra Sacramenta per-
cipiant, aut ab integris arceantur? **HILAR.**
Sentit se valde urgeri a Gelasio, ut uideo, est enim
valde sollicitus, quomodo ab eo se explicet. **ATH.**
Quid ait tandem? **HILAR.** Multa, inter alia,
eos, qui ante nos cum Papistis de hoc articulo
contenderunt, Boemos in primis non fuisse vsos
Gelasijs autoritate, citrà autem dubitationem ullam
libenter fuisse vsuros, si vidissent Gelasium pro se
facere. **ATHA.** Ridiculum caput, ergò non li-
cebit nobis aduersus Papistas, ullis scripturis, ar-
gumentis, & autoritatibus vti, nisi illis ipsis præ-
cise, quibus vsi sunt alij ante nos? Vnde hausit
istud topicum? **HILARIVS.** Ex peruersita-
te sui cerebri, qua Gigantum more pugnat cum
Deo. Deinde ait, verba Gelasij ad solos Sacerdotes
pertinere, **ATHA.** Vnde illi constat, cum nul-
la sit apud Gelasium sacerdotum mentio? **HILA.**
Glossatorem, inquit, Thomam de Aquino, & Ar-
chidiaconum, explicantes ea verba, ab integris
arceantur, dixisse, ut aut ambo, panem scilicet &
vinum consecratum accipiant, aut abstineant à
O ñ celebra-

DIALOGVS TERTIVS.

celebratione missarum, vt neutrum conficiatur.
 A T H. Meræ nuge, En tibi Gelasij verba, quæ me-
 moriæ teneo, cum summè mihi placeant. Comperi-
 mus, quòd quidam sumpta tantummodò corporis
 portione, à calice sacrati cruoris abstineant, qui pro-
 cul dubio, quandoquidem nescio qua superstitione
 docentur astringi, aut integra Sacramenta perci-
 piant, aut ab integris arceantur, quia diuisio vnus
 eiusdemq; misterij, sine grandi sacrilegio non potest
 prouenire. Quid hic audis, quod possit ad sacerdo-
 tes, vel conficientes (vt aiunt) detorqueri? loquitur
 enim de laicis, procul dubio, qui sumpto pane seu
 corpore, abstinent à Vino, seu sanguine, vt in Pa-
 patu sit, A T H. Non est dubium, & ipsemet Osius
 tandem videtur agnoscere interpretationem, quam
 attulerat, esse alienam à verbis Gelasij, quare accurrit
 ad aliam anchoram, satis infirmam: Ait enim non
 reperiri integram eam Gelasij epistolam, vnde Gra-
 tianus ea verba produxit. A T H. Quis possit sinè
 nausea audire tam putida? Dicat mihi Osius, putat
 ne Gratianum sibi confinxisse istud epistolæ frag-
 mentum (si modò fragmentum est) & non potius
 ex integro descripsisse: H I L. Aliud eodem in loco
 annotaui æquè ridiculū, aut magis fortassis. Quan-
 do nihil ex ea Epistola habemus præter fragmen-
 tum istud, quod adfert Gratianus, quo alio sensu
 verba hæc accipi oportet, quam quo Gratianus eis
 vsus esse videtur? Porro quo sensu sit eis vsus, ex a-
 liquot

quot canonibus, qui præcesserunt in ea distinctio-
 ne, facile quiuis perspexerit, qui non de alijs, quam
 de sacrificantibus loqui videntur, Sunt Osiana ver-
 ba, in quibus primum falsum puto, quod in præce-
 dentibus canonibus, non de alijs, quam de sacrifi-
 cantibus loquatur: Nam de laicis quoq; mihi vide-
 tur loqui. Deinde an num absurdissimum illud est,
 quod ait, nos debere illius fragmenti verba eo sensu
 intelligere, quo à Gratiano sunt adducta? Quid si
 Gratianus aliquid malè intellexisset in alijs Patrum
 sententijs & scripturis diuinis, quas compilauit (vt
 solet malè intelligere, atq; errare, qua de re extant bo-
 ni libelli) cogerentur ne lectores sequi Gratiani in-
 scitiam, & non potius verum sensum verborum,
 quæ sunt adducta? A T H. Portentosum est, in tam
 paucis verbis & ferè in vno paragrapho apparere
 tot fēdos lapsus. Sed cū meminerit glossatoris hu-
 ius canonis, cur non produxit eiusmet verba? quæ
 scio huiusmodi esse, vt si Papistæ possent ea dispen-
 gere, aut suppressere, valde libenter facerent. A T.
 Quæ nam ea sunt? H I L. Omnino contra id, quod
 ipsi de Eucharistia sentiunt, sed ea nunc missa facia-
 mus, Audi quid eodem in loco Osius: vtinam, in-
 quit, apud istos Gelasij valeret autoritas, nulla nunc
 de speciebus Sacramenti esset altercatio; atq; vbi
 hoc dixit, & Gelasium magnum fuisse virum, & o-
 mnī laude dignum affirmauit (quod nos non dif-
 fitemur) producit verba, quibus Gelasius monet:

O iij) debere:

DI A L O G V S T E R T I V S.

debere inconuulsum firmumq; constare, quicquid
 Patres semel sanxerunt secundum scripturarum
 tramitem. Adducit ergo Osius disertè contra se
 & pro nobis: Nostrum enim est hoc axioma, ut
 manere debeat inconuulsum firmumq; quod Pa-
 tres & maiores nostri sanxerunt, S E C V N-
 D U M S C R I P T V R A R V M T R A-
 M I T E M, At Osi & reliqui Papistæ con-
 tendunt, debere inconuulsum manere, quod ma-
 iores nostri, etiamsi non secundum diuinas scrip-
 turas sanxissent: satis enim putant, si maiores no-
 stri aliquid sanxerint, hoc tantum spectant, hoc
 adorant, quicquid Christus Dei Filius sanxerit.
 A T H A. Dixisti mihi statim initio, istum esse iu-
 dicio prauo, & semper magis in ea opinione con-
 firmor. H I L A. Quæso te Athanasi sine me ad-
 huc expaciari in hoc campo, ut agnoscas, quàm sit
 pertinax iste Hypocrita. Animaduerto primum
 Carolum Quintum Cæsarem, deinde Paulum Pa-
 pam eius nominis iij. cum omnibus Cardinalibus,
 hoc est, cum tota Romana Ecclesia (ut ipsi interpre-
 rantur) deinde Aloysium Lippomanum, Vero-
 næ Episcopum, quem Osius suscipit & summis lau-
 dibus effert, Postremo ipsum Asotum Dominica-
 num, quē idem Osius ubiq; venerabilem & insignē
 virum prædicat, animaduerto inquam, omnes hos,
 quorum maxima & incomparabilis est apud O-
 sium autoritas, censuisse calicem laicis esse permit-
 tendum,

tendum, & tamen non commouetur Osius, vt cum illis consentiat, vsq; adeò est durus & solitarius, quin & fasciatus Papalibus præstigijs. A T H. Scio de Carolo Quinto, qui in libello, quem Intearim appellant, nò solum calicem laicis, sed ministris Ecclesiarum vxores, Cæsarea autoritate, permisit, de reliquis, quos nominasti, an ita senserint, me latet. H I L. Paulus iij. Anno virginæi partus M. D. XL VIII. Pridiè calendis Septembris, tres in Germaniam legatos misit, quibus mandatum, de consilio & assensu omnium Cardinalium (sic enim habetur in bulla) dedit, vt petentibus sibi permitti calicem, aut vsum vtriusq; speciei, non denegarent; ea bulla passim extat, impressa Basileæ, curante Vergerio, apud Oporinum. A T H A. Memini nunc istius legationis, hunc titulum iactabat, pro reductione multorum populorum Germanicæ nationis, & memini etiam, eam multos, magno cachinno, fuisse prosequutos, & nec mulierculam quidem fuisse inuentam, quæ voluerit ad Papatum reduci. H I. Ea ipsa Legatio est. A T H Sed vnde scis Lipomanum Veronæ Episcopum sentire, calicem laicis esse permittendum? ceriè in ea ad Illustrissimū Radziuillum, cuius suprà meminimus, Epistola aliter sentit. H I L. Quicquid in ea Epistola videatur sentire, is fuit vnus ex tribus legatis, qui bullam & mandata, de quibus dixi, per Germaniā circumferebat,

DI A L O G V S T E R T I V S.

bat, cedo, passus ne fuisset legationem ad se deferri, in qua contra suam ipsius conscientiam calicem laicis permitteret? non est credibile de viro, quem Osius tantopere admiratur. A T H A. Sed de Asoto quomodo docebis idem sentire? Nam de reliquis, quos nominasti, videris mihi belle docuisse. H I L. Cum libellus, de quo dixi, cui titulus I N T E R I M quem nonnulli sphingem, nonnulli chymeram appellant, monstrum cerre fuit horrendum, fuisset in comitijs Augustanis, anno M. D. XLVIII. lectus, non dico perlectus, sed cum pauca quaedam eius verba lecta fuissent (nota est historia, quā multi non libenter audiunt, cum recitatur, ne in memoriam hominum reuocetur, quo artificio penē oppressus aliquando fuerimus) is mansit aliquandiu penes Asotum, qui in plerisque locis eum inuertit, suo modo, atque corripit: cum verò non attigerit locum, in quo calix laicis concedebatur, ergo probavit quæ non expunxit: vt placet hoc genus collectionis? A T H. Quid ni placeret? Sed Osius patronus, seu curator Asoticus abs te primum quæreret, unde scias libellum fuisse corruptum? H I L. Responderem, à bonis & grauibus viris, quibus licuit eum legere, antequam ad Asoticos ungues peruenisset. A T H. Quid si deinde peteret, unde scias ab Asoto fuisse corruptum? H I L. Responderem, is fecit cui prodest, proderat monacho Asoto, ad aucupandam Paparum gratiam, si corrupisset, ergo is fecit. A T. Quid

Quid si Osius amplius urgeret peteretq̃, quomodo scias libellum in potestatem Asoti peruenisse? HIL. Quia propriè ad Asotum, qui tunc fuit à Confessionibus Caroli Quinti, pertinebat, eius Monstri curam habere, imo multi sunt in ea opinione, quòd Asotus libellum conflagrit, adiutus tamen ab illo præclaro triumuiratu, Flugo, Sidonio, & Islebio Agricola. Sed si plura adhuc Osius à me in hac causa peteret, ablegarem illum tum ad multos Principes, tum maximè Augustam Vindelicorum, ubi res gesta est, & quotquot sunt aliqua autoritate viri affirmabunt, verissima esse quæ dixi. Quin causam quoq̃ adducerent, quamobrem Carolus V. Asotum loco amouerit & proiecerit à se. A T H. Quam causam adducerent? HIL. Quòd Asotus perpetuò & importunissimè in auribus Cæsaris instillaret, & latera eius urgeret, eum saluum fieri nullo modo posse, nisi omnes Lutheranos gladio absumeret. A T H. Memini me idem à grauissimis uiris sæpè audiuisse, quanquàm alia quoq̃ causa affertur, quòd scilicet Carolus V. præsensisset Asotum effutiuisse nonnulla, quæ in Confessione ipsius Cæsaris audisset, & puto utranq̃ esse veram: sed digressi videmur à libro Osiano. HIL. Minimè gentium, omnia enim hæc pertinent ad detegendam incomparrabilem impietatē & pertinaciam Osi, qui nec Cæsaris, nec Papæ, nec Cardinalium, nec aliorum virorum, quos ille maximi facit, autoritate permouetur.

DIALOGVS TERTIVS

tur. At in quo demum articulo? Certe in eo, qui multo minus potest à Papistis defendi, quàm quivis alius ex controuersis. ATHA. Facit ad rem, non nego, ut facit etiam, quod de Asoto, quem Osus tantopere admiratur, attigimus: sed dic mihi Hilari, potes ne mihi indicare, quid iste de Concilijs scribat? HILAR. Possum, ait in summa, omnia esse sacrosanctissima, nos autem reiicere, quicquid illa statuerunt, audi eius verba. Quicquid à sanctis patribus traditum, quicquid Conciliorum autoritate, constitutum, quicquid incredibili totius orbis Christiani consensu, tot sæculis est receptum, id tanquam hominum cõmentum reiici voluistis. ATH. Falsa omnia, Proh Nefarium criminatorem Osum: Non enim reiicimus promiscuè quicquid Patres, quicquid Cõcilia, quicquid Christiani orbis cõsensus inuenerit, imo multa quæ sunt in Patribus reuerenter suscipimus, & multo sunt plura ea, quæ suscipimus, quàm quæ reiicimus, ut suscipimus etiã multa à Cõcilijs cõstituta, & à Christiani orbis consensu cõprobata. Sed duntaxat reiicimus, quicquid alienum à verbo Dei inuectum fuerit, siue à Patribus, siue à Concilijs, siue à toto terrarum orbe, siue ab Angelis, siue ab Apostolis fuisset inuectum, quòd ita nos diuinus Spiritus per Apostolum moneat, vbi inquit, Si Angelus è cœlo, aut nos, nosti reliqua. HIL. Iste omnino cõtrà. Cum enim Euangelium habeat, BITE EX HOC OMNES, homines autem nescio

nescio qui mitrati et laruati, sedentes in Conciliabulo Basiliensi & Constantiensi, effutiuerint hæc verba: Licet Christus instituerit sub vtraque specie, tamē hoc **NON OBSTANTE** (sic enim prorsus, disertè derogant mandato Christi) statuimus, ut cōtrarium fiat: Ecce, diuinus Spiritus monuit, neque Angelis, neque Apostolis Iesu Christi licere, contra mandatum Christi, quicquam statuere, sed anathema esse, qui secus statuisset, isti contra, feriunt enim anathemate, et in ignem conijciunt eum, qui Christi institutionem præfert ordinationi hominum, & quorum demum hominum carnalissimorum et crudelissimorum. Sint quidē quanta volueris sanctitate & virtute, nunquā licebit eis, nunquā à Christi institutione, vel latum vnguē, ullam ob causam, discedere: sed quales Patres, quales laruæ, in Conciliabulo Cōstantiensi fuerint, apparet ex multis quidem, sed præcipuè ex ea condemnatione, quā tulerunt in Ioannem Hussium & Hieronymum de Praga, quos ad se, sub fide publica (si Dñs placet) vocatos, in teterissimum carcerem ilico condiderunt, O venerabiles Patres: post annum verò, cum vidissent illos tenebris, squalore, inedia, & frigore benè fuisse maceratos, & excarnificatos, audierunt quidē pro se dicentes, sed tanta impatientia & indignitate audierunt, quanta testatū reliquit suis literis Poggius Florētinus, homo Papista, ne quis fortè putet è nostratibus eū fuisse, cū illos martyres Christi summope laudet, &

DI A L O G U S T E R T I V S.

durissimè cum illis actum fuisse demonstret, deinde flammis crudelissimè vtrunq; absumpserunt, ad hunc ne modum celebrantur Concilia? In istis ne præsidet Spiritus sanctus? Ista ne præfert Osius claro & aperto verbo Dei? Quod nam autem clarum & apertum dicendum erit, si hoc nõ erit, **BIBITE EX HOC OMNES?** & apertum esse fatetur.

• Decretum ipsum conciliare, in quo ita habetur (ut modo dixi) licet Christus instituerit sub **VTRAQUE** specie: sub utraq; inquit, Christum instituisse, imo fatentur quoq; in Primitiua Ecclesia fuisse vsum duplicis speciei, tamen hoc non obstante contrarium decreuimus. O elegantes homines: Cur autem contrarium decernitis? Quia, inquit Osius, institutio Christi, tacito quodam consensu totius Ecclesiæ Catholicæ, fuerat abrogata. **A T H.** Dicit hoc Osius: **HIL.** Audi num dicat, & quidem discretissimè: Ex quo tempore, Germaniæ pars, quæ nobis est vicinior, Christi recepit Euangelium, ex eo usus utriusq; speciei, tacito quodam consensu totius Ecclesiæ, fuisse videtur abrogatus. **A T H.** Miseret me hominis, qui cum legerit apud iureconsultos, leges ciuiles, tacito cõsensu omnium, per desuetudinẽ abrogari, idem putat potuisse fieri de institutionib. & præceptis Christi, o preposterum iudicij hominẽ. Quid potest magis blasphemum dici? Verbum enim Domini manet in æternum, non potest præscribi, non potest abrogari, nec tantillum mutari, neq; ab An-

gelis

f. de legibus, L. de quibus.

gelis quidem, aut ipsismet Christi Apostolis (ut modo diximus) cur ergo possit ab istis Osijs: HIL. Sed misereat te eorum Patrum quoque, qui in Concilio Constantiensi & Basiliensi fuerunt: Nam licet hi minime vtantur eisdem prorsus verbis, quibus vtitur Osius, quod scilicet, tacito quodam consensu hominum, possit abrogari mandatum Christi, tamen idē prorsus pronuntiant, en tibi verba. Cum huiusmodi consuetudo (de danda scilicet vna duntaxat specie) ab Ecclesia & sanctis Patribus rationabiliter introducta, & diutissime obseruata sit, habenda est pro lege. Et totidem verbis agunt Basilienses quoque, quid attinet recitare? A T H. Miseret me eorum quoque, sed magis Osijs, qui incidit in magnam lucē, & felicitatem scripturarum, & tamen usque adeo cecutit. Sed cum isti Patres Osiiani recipiant atque appellent rationabilem atque laudabilem eam consuetudinem, quæ fuerat inuecta contra tam apertum verbum Dei, ablego illos ad eorummet Canones, qui sunt in decretis, dist. 9. in omnibus enim illis continenter, & sunt decem numero, clarissimis verbis pronuntiatur, Non debere consuetudinem rationi & veritati præferri, Abolendam esse consuetudinem, quæ est veritati contraria, Dixisse Christum ego sum veritas, nequaquam ego sum consuetudo, Consuetudinem sine veritate errorem esse, veritatem ualere, inualescere, & in æternum uiuere, Christum solum audiendum, & non debere nos specta-

P. iij. requid.

DIALOGVS TERTIVS.

re quid aliquis antè nos faciendum putauerit , sed
 , quid primus, qui antè omnes est, Christus fecerit, &
 multa huiusmodi præclara , modò ab illis seruari-
 tur, In summa latissimum cāpum, in quo aduersus O-
 sium excurrat, habiturus est, qui prouintiā suscepit
 respondendi, in hoc præsertim articulo. Sed redeo
 ad id, quod modò interrogaram, obseruasti ne quo-
 modo is definiat concillum, cui credi oporteat? HIL.
 Antequam de hoc respondeā, quæso, sine me unum
 adhuc atq; alterum locum ex eodē Dialogo afferre.
 A T. Affer quicquid vis, audio. HIL. Osius est in
 numero supersticiosissimorum illorum hominum,
 qui nullo pacto ferre possunt, ut Biblia in uernacu-
 lam linguam uertantur. A TH. Bonum ingenium
 narras, & verè Episcopale. HIL. Multò minus, vt
 in templo, cū preces fiunt, aut officia (vt ipse vo-
 cat) diuina peraguntur , sonet vlla vox vernacula;
 satis enim esse putat , si verba diuinarum scriptura-
 rum aures nostras, licet obscura et non intellecta, fe-
 riant. A TH. Apostolus longè aliter sentit. i. Cor.
 14. cui oportet nos credere, Paulo ne, an isti Osio?
 HIL. Mirè cauillatur contrà locum Pauli , & de-
 mum dicit licuisse Ecclesiæ id, quod Paulus docuit,
 mutare. A THA. O ineptum, imo blasphemum
 hominem. HIL. Sed aliud audi etiam absurdum
 , atq; blasphemum, Si , inquit , creditum est à genti-
 bus , quod quædam carmina , quas præcantationes
 appellant, quibus istud artis est , insufurrantes, no-
 minibus

minibus quibusdam compellatis, quæ nec ipsi qui-
dem, qui inuocant, norunt, ex solo vocis sono uel
sopiantur serpentes, uel etiam de cauernis pertra-
hantur abstrusi. A T H A. Iesu, Iesu, quid audiam?
Ergo Osius vult, ut imitemur quod fecerunt Ethni-
ci, nō quod Paulus docuit, atq; ut per sonum sacra-
rum Scripturarum non intellectarum popellus in-
cantetur, ut incantantur serpentes? H I L A R.
Rem tenes, quare non recito reliqua, quæ hîc sub-
iungit Osius, sed alibi sic ait: Angeli assistentes in
conspectu Domini, & videntes faciem eius, liben-
ter & gratè accipiunt, si semper verba scripturæ,
& horum nominum appellationes veluti carmi-
na quædam & præcantationes ex nostro ore pro-
mamus. Et paucis interiectis: Si ergo vides, ô au-
ditor, aliquando legi scripturam in auribus tuis,
quam non intelligis, & sensus eius tibi videtur
obscurus, interim scias te hanc primam suscepisse
utilitatem, quòd solo auditu, velut præcantatio-
ne quadam, noxiarum virtutum, quæ te obsi-
dent, & quæ tibi insidiantur, virus depellitur,
& fugatur. Obserua tantum, ne efficiaris, sicut a-
spides surdæ, & obturantes aures suas, ne audi-
ant voces incantationis & veneficij. A T H A.
Iesu, Iesu, iterum exclamo, plenus magno stupore:
Nam video istum omninò putare, uerba diuina non
intellecta, in templo pronuntiari pro incantatione,
& pro

DIALOGVS TERTIVS.

& pro veneficio, an in eum vsum fuerunt nobis digito Dei descripta? **HIL.** Teget se autoritate Origenis, qui ad eundem modum videtur sentire, cuius etiam uerba recitauit. **ATH.** Quasi Origenes, in ea duntaxat re, scdissimè lapsus fuerit, an non nosti Hieronymum Origenis multos errores acriter infectatum fuisse? ergo solet sæpè & grauiter errare. **HIL.** Non est dubium, quin hîc quoq; errauerit, Sed Osius, ut est prauî iudicij, in eo potissimum Origenem sequitur, in quo errauit, Sed audi hæc quoq; Si non promendæ sunt, vel non audiendæ preces, nisi quas intelligas, quid ex eo consequetur aliud, quàm nullum fore in Ecclesia Dei Psalmorum vsum, quos David conscripsit? Quotum quemq; enim reperiēs, etiam ex doctioribus, qui sententiam eorum assequatur, quacunq; tandē lingua promantur? Hactenus Osor, qui magna contumelia afficit Spiritum sanctum, & Dauidem, cum dicat eum dedisse Ecclesiæ Psalmos, qui non intelligantur, sicut alibi vociferantur isti, sermonem diuinum esse ambiguum, velut Sphingos ænigmata. Nō diffitemur pleraq; in Psalmis esse, paulo obscuriora, sed multo maxima pars, si à doctis & pñs viris fuerit diligenter, in vernaculas linguas, conuersa, etiam à vulgo planè intelligi, & cum dulcissima consolatione & magno cum fructu legi & decantari videmus. **ATH.** Omnino ineptè & stultè raciocinatur Osius, si non promouendæ sunt vel
non

non audiendæ preces, nisi quas intelligas, nullus futurus est in Ecclesia Psalmorum vsus, quod pauci eos intelligant. Quorsum ergo putat esse à maioribus institutum, ut decantetur in Ecclesia res obscura & non intellecta? HIL. Quorsum? nonne audiisti modo, ut talibus præcantationibus, & ueneficijs populus præmuniatur à noxijs & veluti incantetur? A TH. Verè incantatur & dementatur ab istis nugis & præstigijs Osianis. HIL. Audi quæ sequuntur; Habemus, in linguam vernaculam conuersam orationem dominicam, quàm multos autem inueniri putas, qui vel tertium illius uerbum, saltem ad literam intelligant? certè ex imperita multitudinem vix centesimum quemq̃, vt interim de sensu taceam, Quis non videat Osum liuore & odio hîc latrare, ut diffamet usum vernaculæ linguæ in precibus? A TH. Vnica duntaxat ratione posset excusari, si quis videlicet diceret orationem Dominicam non fuisse diligenter & verbis perspicuis in linguam Polonicam conuersam, si enim fuerit rectè conuersa, falsissimum est, vt nec tertium verbum, saltem ad literam, intelligatur. HIL. Statim subiungit; Apud Russos, neq̃ græcæ, neq̃ latinæ linguæ in sacris vsus est. Nunquid autem, quæ pronunciat sacerdos è populo quiuis intelligit? pleraq̃ ne sacerdotes quidem ipsi, nemo tamen apud eos quiritur, officia diuina, lingua non intellecta decantari. Expende Osiaticum argumentum. Russi non queruntur

DIALOGVS TERTIVS

runtur officia diuina, lingua non intellecta, decantari, ergò male faciunt reliqui populi, qui cuperent ea decantari tali lingua, quæ posset ab ipsis intelligi. A T H. Hoc perinde est, ac si quis diceret, Varmien-
sis Episcopi Diocesani libenter versantur in illis tenebris, in quibus ab Osio continentur (exceptis tamen Elbingensibus, ut sunt boni viri) ergò reliqui Poloni non deberent desciscere (ut faciunt indies) à Papatu. Mirum certè istum Mitratum non pudere tam putida literis mandare, quo demum seculo: illustri certè Euangelij lumine, & pererudito: perge de vernacula lingua ex Osio, si quid habes. HIL A.
• Pergam. Narrat Sclauicam linguam plus etiam,
• quàm quartam Europæ partem cõplecti: Hac enim
• uti Bohemos & Morauos, & Cassubos, & Russos,
• & Moschos, & Suetios, Dalmatas, Boznenses,
• Croatas, Rascianos & Serbos. Hactenus uerè, nisi
quòd non omnes adhuc recenset populos, qui Sclauica lingua utuntur, Recensentur ferè omnes à Generoso Domino Sigismundo, summa prudentia & virtute Barone ab Herberstein, in commentarijs rerum Moschouitarum, Mox ait Osius, istas nationes uariare dialectis, Hoc quoq; uerè. Postremò
• inquit: Si voluerimus tam multas & varias translationes diuinarum scripturarum adornare, quæ
• omnibus istis nationibus satisfaciant, vix rectè prouideri poterit, quis enim præstabit, si sua quæq; gēs
• dialecto sacras preces, & lectiones versas habuerit,

buerit, ut nullus error in vertendo committatur? Hoc ineptè & calumniose, & à sentinis Ecchianis mutuatū (is enim simile nescio quid) neq̃ enim totidē versiones essent curandæ, quot sunt Sclauicæ linguæ nationes, cum sint tam multæ, & varient reuera dialectis, sed quemadmodum in Germania, in Italia, in Gallia, in Hispania fit, attemperandæ essent versiones, ea scilicet dialecto, quæ communior est, ut multis simul vna versio posset satisfacere, quod non esset valde difficile factu. Deindè quod Osius ait de periculo, ne quis error in uertendo committatur, ergò esse à versionibus abstinendum, prodit se, quòd timeat, ne populus Sclauicus, si legerit, aut audierit Biblia, intelligat se hætenus fuisse ab Rasis & Vnctis enormissimè deceptum. A T. Posset ne ferre, quod credas, Osius, vt Biblia in Sclauicam linguam verterentur, iuxta veterem & vulgatam versionem, quæ Papistis est in vsu, optima fide, ita, vt nullus error, ut ipse intelligit, committeretur? HIL. Nihil minus, audi quid dicat: Est vsu compertum, versiones istas literarum sanctarum in linguā gentis alicuius vernaculam, multum Ecclesiæ Dei incommodi attulisse. A T H. Debuerat dicere, Ecclesiæ Paparum, nā huic multum reuera incommodi attulerunt, vt vicissim plurimum cōmodi Ecclesiæ & glorie Iesu Christi. Sed cum neq̃ hoc possit ferre, quorsum attinebat dicere, non posse commodè fieri tot versiones, & metuendos errores, si fierent? HIL.

DI A L O G V S T E R T I V S.

Rem percepisti, hoc ipsum volebam dicere de Ofio, qui delirat nugaturq; extra causam, vt suus est mos, Sed audi reliqua, Eccius, in loco communi penultimo, garrit nescio quid de Hieronymo, ex cuius impetratione, Missæ fuerint Sclauica lingua celebratæ. Fabulam narrat, Nam longè post tempora Hieronymi, nimirum ante sexcentos duntaxat annos, tempore Methodij & Cyrulli, qui Morauiam ad fidem Christi adduxerant, captæ sunt Missæ Sclauorum lingua peragi. A TH. Quid tibi nunc cum isto inepto Eccio? cur adducis? HIL. Mane & videbis, Eccius itaq; post illam fabulam, sic ait: At gens huius linguæ dudum cessit suo priuilegio, & se latinæ conformat Ecclesiæ. A TH. Mihi videris negare: Nam capite abnuis? HIL. Sic est, nego constanter, Gens huius linguæ minimè cessit suo priuilegio (si modò id fuit priuilegium) & minimè se conformat latinæ Ecclesiæ. A TH. Certò nescis? Audistin tu Missas Sclauica lingua? HIL. Vergerius, primum habuit in Illyria, Modrusiæ scilicet, deinde patriæ suæ Episcopatum, qui est in Italia, nēpè citra Arsiam fluuium: Nam ibi nunc est Italiæ terminus, qui aliquandò fuit ad Rubiconē: à Vergerio itaq; sæpè audiui, quòd in vtraq; diocesi Iustitopolitana & Modrusiensi, Missæ alicubi latina, alicubi lingua Sclauica peragantur, ac non modò illic, sed in Carnia, in Carniola, in Croatia & alibi quocq; & est planè notorium, En tibi Eccij, quo O-

sius

sius tam sæpè vtitur duce & præceptore, in scribendo fidem: quales fraudes, qualia nugarum portenta fuisset nobis obtrusurus, si de terris nuper repertis, vel de Moschouitis eum verba facere contigisset, cum de istis scribens, quæ fiunt XV. ad summum, dierum ab hinc itinere, non in quopiam angulo, aut in tenebris, sed in ipsa ferè luce Italiæ, conatus fuerit lectoribus imponere, quò crederent, nusquã locorum esse vernaculæ linguæ in Ecclesia vsum.

A TH. Cum feceris mentionem Vergerij, quem audio antè triennium cæpisse curare, vt in linguam Sclauicam nouum Testamentum conuerteretur, quomodo successit labor? HIL. Probe, iam nouum Testamentum prodijt, iam Christus cum Sclauis quoq; loquitur, Testamēto accesserunt, etiam Sclauicè, aliquot Loci cōmunes, quin Postilla quoq; in nomine Domini, autore P. Trubero. Sed audiamus plius, quandoquidem ista versio seruiet duntaxat Carniæ & Carniolæ, & vicinis quibusdam prouintijs, Vergerius nunc est in opere, & curat uersionem vtriusq; Testamenti, quæ ita sit dialectis atque temperata, vt à reliquis quoq; nationibus Sclauicis intelligi possit, saltem à præcipuis, atq; in primis à Dalmatis. A TH. Quàm iniquo animo feret Papa cum suis Osijs, vt doctrina filij Dei genuina & pura, ad tam multas nationes propagetur. HIL. Non est dubium, quin iniquissimo animo laturus sit, sed cur nō succensuit Serenissimo Ferdinando Cæsari,

Q. iij. qui

DI A L O G U S   T E R T I U S .

qui ante triennium iussit, non mediocribus sump-
tibus, excudi nouum testamentum caracteribus &
lingua Syriaca, quod Episcopo Ephesino dono mi-
sit, vt suis Diocesanis, & vicinis Episcopis commu-
nicet: scis enim Syriacam linguam esse illic uernacu-
lam, atq; eam ipsam vernaculā, qua Iesus Christus,
qua eius mater & virgo, qua Apostoli & omnes re-
liqui illic utebantur A T H. Scio, sed multi pruden-
tes viri suspicabātur, ne quid monstri aleretur, præ-
sertim cum Io. Lucretius à Vidman editioni præ-
esset. H I L. Puto me scire rem totam, nam domi ha-
bui Mosen Meridingum, natione Syrum, qui è Ro-
ma fuerat Viennam accersitus, in hoc, vt editionem
curaret. A T H. Quid ille? quemnam dicebat scrip-
sisse lingua Syriaca nouum testamentum? H I L A.
Ignorare se aiebat autorem, sed codicem fuisse valde
vetustum, nec dissentire (saltem in re, quæ fuerit a-
licuius momenti) à Græcis & Latinis editionibus.
A T. Audiui tamen de nescio qua impostura, qua
vsus dicebatur ea in re Lucretius. H I L. Possum ti-
bi de ea quoq; Ab eodem enim Mose audiui, Ioan-
nem Lucretium, præter Euāgelium Syriaca lingua
scriptum, habuisse seorsum aliquot folia, etiam Sy-
riacè, sed quæ ipse Moses aperte videret fuisse non
multorum annorum, Lucretium tamē ea quoq; cu-
rasse excudi, vnā cum ipso Euangelio, testatumq;
fuisse in suis præfationibus, ea non multò post tem-
pora Apostolorum scripta fuisse. A T H A. Quid
nam

nam erat in illis folijs: **H I L.** Index, qualem solent
Papistæ affigere editionibus noui Testamenti, hoc
est, quod nam fragmentum Euangelij debeat legi in
die dedicationis templorum, in die mortuorum,
in festo virginis, & aliquorum sanctorum, nugæ in
summa. **A T.** Imo Sathanicæ imposturæ: Apostoli
nè sciderunt & comminuerunt Euangelium in fru-
stula & fragmenta? Apostoli ne aut de dedicatione
tēplorum, aut de die mortuorum vnquam cogita-
runt? **H I.** Sic censuit Lucretius, addiditq; quatuor
præfationes, benè Papisticas, in quibus de illo Indi-
ce, quasi fuerit non multo post tempora Apostolo-
rum scriptus, prolixè differuit: scio, qui habuerit in
animo contrario scripto se obijcere, sed cum Lucre-
tius, statim post eā editionē, diē suum obijisset, amico
meo nō visum fuit luctari cum laruis. **A T.** Haben-
da erat ratio viuentium, quos commones fieri, ut ab
impostura cauerent, fuissent profectò operæpreti-
um, vtinam adhuc scriberet. **H I.** Fiet fortassis. **A T.**
Si Osius in istum librum incidisset, haud dubiè vo-
luisset vti eius autoritate. **H I L.** Quid nī? cū alio-
rum quoq; librorum fictitiorum atq; apocripho-
rum autoritate niti soleat. Illud miror, neminem ex
Papisticis adulatoribus & propugnatoribus hactē-
nus extitisse, qui adduxerit illum Lucretianum Indi-
cem versum ex Syriaca lingua, vel pro Purgatorio,
vel pro Ecclesiarum dedicatione, vel aliquo huius-
modi articulo constabiliendo. **A T H A.** Fortassis

DI A L O G V S T E R T I V S.

eos puduit. **HIL A.** Non puduisset **Osum**, utpotè quem nihil pudet, si modo in librum incidisset. Nunc si uis, ad maiorem librum redeamus, sed tamen antequàm ad id responderem, quod de **Concilijs** petere institueras, vellem quod promisi exsolueret: promisi enim me locum ostensurum, ubi **Osius** & **vsu** nescio quarum vestium, quas sacras nominat, quib. scilicet vtuntur **Missificatores**, & multas eorum gesticationes, aliacq; ineptissima et blasphemata laudat & mordicus nititur retinere. **A T.** Vsq; adeò parum timet, quòd & missam & **Papatum** ab radicibus ipsis ruentē videat. **HI.** Timeat uerò, imo audacior & arrogantior est factus. Conqueritur ergo de **Caluino** quòd plura abrogarit, quàm **Lutherus**, en tibi verba: Fecit quod adhuc à **Luthero** & sectatoribus suis factum non fuit, ut & sacras uestes, cum res diuina fieret, & **luminarium vsu**, & **campanarum pulsum** prorsus reiiceret. **A T H.** Cur non addidit, **O rem indignam & detestandam**, aut aliquid huiusmodi, ut solet esse importunus exclamator, quanto autem verecundius & grauius fecisset, si in tanta luce **Euangelij**, istas nœnias dissimulasset. **HIL.** Aut saltem, si non alias effutiuiisset multò maiores, quales nunc perstringam, Nosti sacrificulum solere, ante altare, vti plurimis illis gesticationibus & consignationibus, præter multiplices illas vestes, quas noster **O** sor sacras appellat: quia fuerunt respersæ aliquot guttulis aquæ lustralis, aut

salsæ.

falsæ. Osius ergo, veluti in contemptum & contu-
 meliam patris cœlestis, qui, missa Euangelij aurora,
 laruam detraxit istis hypocritis, patefecitq; ridiculas
 ipsorum superstitiones atq; nugas, celebrandum si-
 bi putauit, pro re grauissima & sacrosancta, totum
 illum habitum atq; ornatum, totamq; illam iocula-
 rem actionem seu gesticulationem sacrificulorum,
 Ait enim Missificatorem esse ministrum reconci-
 liationis inter Deum & homines, quam non mo-
 dō verbis prædicat, verum etiam habitu, & actione
 repræsentat, ac, quemadmodum ea facta sunt in cru-
 ce, sub aspectum astantis populi subiicit, atq; omnia
 facit, vt fidei suæ commissus populus reconcilia-
 tionis in cruce factæ fructum consequi possit. A T.
 Vix putassem esse tam ineptum & tam leuem, qui
 ingereret nobis leuicula ista & putida, eo potissi-
 mum tempore, quo agitur de summa rerum, hoc
 est, de Rom. meretrice funditus perdenda, non mo-
 dō de cincinnis deq; fuce eius abolendo. Sed cum
 stultè dicat, sacrificulum suo habitu, suisq; gesticula-
 tionibus repræsentare Christum in cruce penden-
 tem, ideoq; ista esse instituta, vt populus reconcilia-
 tionis factæ fructum consequi possit, quotum
 quemq; reperiet Osius in populo, imo in grege ip-
 so sacrificulorum, qui intelligat illam mutam trage-
 diam? HIL. Ostendam tibi mox Achanasi locum,
 in quo iste noster ineptus adducit auctoritatem li-
 bri, cui titulus PONTIFICIALE. ATHA.
 R Monstro-

DIALOGVS TERTIVS

monstrosissimi illius Romani? HIL. Illius prorsus, ubi, tanquam ex Stygia palude, scatent foetidissimæ ineptiæ, atq; horribiles blasphemiæ. Quocirca miror non adduxisse hoc in loco nominatim alterius perridiculi blasphemici libri auctoritatem, cui titulus RATIONALE DIVINORVM officiorum, cum in eo reddatur ratio omnium istarum nugarum & næniarum, quas hypocritæ ad obruendam & sepeliendam piam doctrinam somniant, & Missæ inseruerunt: quanq; si non adduxit nominatim, apparet tamē ex ea sentina multa eū hausisse, & pro suis recitasse: Nā alibi quoq; hoc facit & secum disputat, cur sexta feria à delicatioribus cibis abstinendum esse iusserit Rom. Ecclesia, cur die dominica corpora largius reficienda. AT. O gravitatem Osianam. HI. Cur oleo crismatis admisceatur balsamum, & alia huiusmodi, nec tamē sentinæ meminit, vnde hausit. Sed ad mutā fabulā, scis, illius nostri historiā, esse sudē, in istorum oculis, potissimum quia nō raro histrionicas illas ineptias, modò ex professo, modò obiter atq; aliud agens bellè falseq; perstringit, vt fecit alicubi de ista muta fabula. AT. Novum illum locum, quo plurimum delector. Sæpè volūtingerere quibusdā hypocritis, quos ita vidi fure, vt penē discerpserint librum, cum viderent se illic graphicè atq; ad vivū depictos. Sine ego recitē. HIL. Recita obsecro. AT. Ingens autem erat hominum cōcursus, maximè iuuentutis, nā his omnibus novum erat spectaculum & inauditum, multos ibi

raso

raso vertice, nouo genere vestitus, cātare simul quæ
 nemo intelligat, cereos atq; lampades ardere in ipsa, &
 quod dicit, meridie, fumigationes atq; suffitus exci-
 tari thuribulis, Sacrificum altare cum ministris ad a-
 ram, pronuntiare omnia sermone peregrino, varijs
 vti geniculationibus atq; gestibus, inclinari strictis
 manibus, modo distēdere, modo reducere brachia,
 subinde sese conuertere, nunc esse clamosum, nunc
 magno silentio quædam demurmurare, suspicere in
 altum, esse pronum, consistere nō vno loco, nunc in
 dextrā nunc in leuam partem altaris cōmigrare, mi-
 care digitis, inhalare in calicē, eumq; tollere in sub-
 lime, postea reponere, certis locis nominare, nunc
 viuos, nunc mortuos, panē azymum frangere & in
 calicem imittere, pectus ferire pugno, suspirare, clau-
 sis oculis representare somnum, rursus expergisci,
 manducare partem vnā panis, alteram haurire cum
 vino totā, ne qua guttula remaneat, abluere manus,
 patellam deauratā auersum, extenso brachio, demon-
 strare populo, ad mouere eandem frōti atq; pectori,
 deosculari nunc imagunculam, materiæ vel metallo
 inclusam. Ista igitur iocularia & blasphema, quod
 peius est, audet in tanta Euangelij luce, noster Osius
 defēdere & celebrare (si Dñs placet) O iudicium, an
 putat hæc quoq; esse ex traditione Apostolorum?
 HIL. Sed audi, vt multo pluribus alio in loco agat
 de istis verè mutis fabulis. Ea quæ per chartam
 & atramentum Prophetæ scripserunt & Apostoli,

DIALOGVS TERTIVS.

, Ecclesia non modo, viua voce, suis tradit liberis, ve-
 , rum etiam dierum obseruatione, Signis, Simula-
 , chris, Habitu, Gestu siue actione sacerdotum, præ-
 , cipue Sacris operantium, ac vario rituum ac cære-
 , moniarum genere, quasi præmansum infantium o-
 , ri cibum inferere cupiens, p̄is omnibus quàm libet
 , imperitis inculcare conatur. A. T. H. Valde ergo ru-
 des Apostoli fuerint oportet, qui cum de prædican-
 do, per vniuersum orbem, Euangelio mandatum
 habuissent, nunquàm potuit illis in mentem veni-
 re de isto veluti præmanso imperitorum ore inse-
 rendo. Nunquam enim signis, nunquam simula-
 chris, nunquam vlllo speciali habitu, aut gesticula-
 tionibus (quemadmodum neq̃ vllis Missificatio-
 nibus) representarunt populis, quod in Prophetis
 legissent & à Christo didicissent. O Leuiculum O-
 sium, qui in tanta vndique erumpente (quod libet
 centies repetere) luce Euangelij, fretus nescio qui-
 bus verborum, illecebris atq̃ sophistica, adhuc spe-
 rat, se posse nobis persuadere, vt reuocemus vsum
 istarum næniarum. H. I. L. A. Dic blasphemiarum:
 Nam Spiritus sanctus disertè in scripturis condem-
 nat obseruationē dierum, imagines & statuas, quæ
 in templis ad cultum atq̃ ad adorationem prostent:
 & tamen Osius istam dierum obseruationem, etiam
 alio in loco, veluti sacrosanctam & valde vtilem Ec-
 clesijs celebrat, vt vsum etiam imaginum & statua-
 rum quoq̃. Audi eius verba. Quò tenacius infigi
 possit

possit mentibus mortaliū beneficium mortis Christi, deinde resurrectionis eius, Ecclesia statuere voluit, vt sexta feria abstinereamus à cibis delicatioribus, quasi compatibles Christo pro nobis passo & mortuo. A T H. Magna reuera parumq; dissimilis passioni Christi & nostra passio, si per totā septimanam, vno atq; altero prandio à carnibus abstineamus. Nihil potest dici insulsius. H I L. Audi reliqua, Deinde, vt die Dominica corpora largius reficereamus recrearemusq; , quia gauisi sunt discipuli viso Domino. A T H. Putat ne eos tunc largius refecisse & recreasse corpus delicatioribus ferculis? O iocularem hominem. Et cum dixerit sexta feria à cibis delicatioribus abstinendum esse, est quod valdè miremur, hominem alioqui supersticiosissimum nō disertè dixisse à carnibus abstinendum. Profecto haud placebit hoc Papis: Videtur enim sentire non habendum esse delectum ciborum, cū quis ieiunat, sed satis esse, si minus delicatis cibis vescatur. H I L. Quod verò ad statuas & imagines attinet, Osius adducit nescio cuius cōciliū decretum, in quo elegantes aliqui Patres ausi fuerunt pronuntiare, ex Traditione Apostolorum, esse habendas in templis imagines & statuas Christi & sanctorum, quæ ad cultum atq; adorationē prostant: Quin etiam templa eorum inuisenda & sepulchra & reliquias, ex quibus morborum sanationes emanant. A T. Proh Deum imortalem, hīc quoq; imo hīc potissimum

DI A L O G V S   T E R T I V S .

vtamur nostro dicto intercalari, in tanta luce Euangelij, post tot doctissimorum hominum elucubrationes atq; disputationes, adhuc audet iste tam futilia, & tam blasphemata ingerere. H I . Diceret trecentos & amplius Patres in concilio legitimo cōgregatos, hoc est, Spiritum Sanctum ipsummet ad eum modum affirmasse, q̃ scilicet Apostoli viua voce docuerint, imagines in templis ad cultum atq; adorationem collocandas esse, & templa & sepulchra et ossa & vestes sanctorum colendas: Ergo nō posse negari, quin sit verissimum. A T H . Responderem, summam et corpus ipsum doctrinæ Christianæ prorsus repugnare, & historias non Apochriphas, quæ de Apostolorum temporibus scriptæ ad nos peruenerunt, Quare decretum Concilij, quod recitat, nō fuisse Spiritus Sancti, sed carnalium hominum decretum: quia à doctrina Spiritus Sancti & à veritate dissentit. H I L . Diceret, concilium legitime congregatum non posse errare. A T H . Responderem non posse errare, si sequutum fuerit sensum Spiritus Sancti, sed cum possimus videre & palpare hoc, quod recitatum est, non fuisse sequutum diuini spiritus sensum, habeat sibi Osus & iactet sua concilia quantum voluerit, nos à talibus abhorremus, toto pectore. Sed quod ad imagines & statuas attinet, obseruasti ne, an Osus id quoq; approbet suo calculo, vt à Mitratis benedicantur, aut consecrentur, antequam in altaribus ad cultum & adorationem collocentur?

centur: HIL A. Nullibi hoc expressè, sed possem
irrefragabili argumento statim docere, quòd Osius
statuarum quoq; atq; imaginum C O N S E-
C R A T I O N E M suo calculo approbet.
A T H. In tanta luce Euangelij: HIL A. In tanta
luce Euangelij. A T H. Proba obsecro. HIL A. Ea
consecratio aut benedictio extat in libro illo puti-
dissimo, quem vocant P O N T I F I C A L E,
Osius hunc approbat, Ergò statuarum atq; imagi-
num consecrationem approbat, qua nihil potest ex-
cogitari execrabilius: Nam inter alias blasphemias,
quibus vtuntur Episcopi cōsecrantes, hæc vna est.
(audi Pontificalia verba & valdè rudia.) Qui-
cunq; hanc misericordiæ Reginam, gratiosissimam.
Dominam nostram, coram hac effigie, suppliciter.
honorare studuerint, & de instantibus periculis e-
ruantur, & in conspectu diuinæ Maiestatis tuæ, de-
commissis & de ommissis veniam impetrent, atq;
mereantur in præsentem gratiam, quam desiderant a-
dipisci, in futuroq; perpetuā saluationē cum electis.
tuis valeāt gratulari, Quid ais Athanasi: A T. Aio,
hanc esse cōpendiariam viā ad impetrandas gratias,
impetrandā remissionem peccatorum, impetrandā
deniq; vitam eternam, si quis aliquam Diuæ virgi-
nis effigiē vel accensa candelula, vel preculis suppli-
citer honorauerit, aut fortassis etiā tabella aliqua ap-
pen-
sa, vel corolla, vel cingulo, vel veste aut torque,
aut annullo: hoc enim Papistæ appellant honorare.
sed velim recites verba, quibus Osius Pontificale
laudat.

DIALOGVS TERTIVS.

• laudat. HIL A. Ea statim audies, sine prius recitem
 • quæ præcedunt. Quòd si liber extaret, quem Igna-
 • tium scripsisse de traditionib, Apostolorum narrat
 • Eusebius, inde certò certius, ita rem se habere cog-
 • noscere liceret. A T H. Subsiste obsecro. Qua de re
 agit, quæ certò certius constaret, si Ignatij liber non
 interisset? HIL A. De benedictione olei & aquæ
 Baptismatis. A T H. Desinant ergò eam vsurpare,
 dum liber Ignatij, ex quo certò certius de eo consta-
 ret, in lucem alicundè prodeat. Quamuis, si prodi-
 ret, fictitius quispiam prodiret Ignatius, ut fictitius
 est Clemens, Dionysius & alij quidam. Nemo enim
 nisi fuerit crassus papista, & Osq; Spiritum habuerit,
 persuadere sibi poterit, Apostolos Iesu Christi vel
 oleum Chrismatis, vel fontem baptismatis benedi-
 xisse. HIL. Deindè subiungit, Porro qua forma
 • consecrari solitus fuerit vel fons Baptismatis, vel o-
 • leum Chrismatis, non satis constat ex veterum scri-
 ptis. A T H. Mirum, perijsse eam formulam, si fuit
 ab Apostolis tradita: valde oscitantes fuerint oportet
 Apostoli contemporanei, & qui paulò post in re-
 gendis Ecclesijs successerunt, cum tanti momenti,
 tamq; necessariam rem (vt ipsi iactant) non custo-
 dierint, sed passi fuerint interire, ita, vt alia quædam,
 haud multis ante annis fuerint concinnanda. HIL.
 Quis non videat ex his, quæ adducit Osor, esse va-
 nissimum, quod papistæ de istis benedictionibus
 somniant, quòd scilicet fuerint ab Apostolis tradi-
 tæ.

tæ. Nā omnia, quæ ab isto adducuntur, ipsemet uide-
det, usq; adeo incerta esse atq; inania, ut demum co-
gatur dicere perisse nescio quem librum, ex quo co-
gnoscere liceret, rem ita se habere, ut ipsi nugantur,
quin addit (vt modò audisti) quòd ex veterum
scriptis nihil constet (ut reuera non constat) de for-
ma, qua consecrari solitus fuerit, uel fons baptisma-
tis, uel oleum chrismatis, idè subiungit: Audi, num
Pontificale disertè approbet, interea quæ nobis in
Pontificali Romano præscripta est, ea rectè vti-
timur. A T H A. Omnino approbat, pro pudor:
Quis enim ignorat, quàm putidæ ineptiæ, qualia
deliria, quales magicæ diabolicæq; incantationes,
quàm deniq; horrendæ idolomania atq; blasphem-
iæ congestæ sint in illa teterrima sentina? H I L.
Imo crediderim multos adhuc ignorare, ut in ani-
mo habeam dare nunc excudendum mōstrosū il-
lum librum: Nunquam enim fuit in Germania ex-
cusus, quod sciā. H I L. Effet profectò operæ precium,
atq; in fronte, maiusculis literis, collocare Osi iudi-
cium de eo, quòd scilicet tam impudenter, in tanta
luce diuinæ doctrinæ, scripserit. R E C T E vtimur
ista forma. H I L. Adhuc putidius aliquid habeo,
quo istum non puduit suos libros exornare, Scis
Papistas solere campanas baptizare. A T H. Iesu, an
hoc quoq; laudabit Osius? H I L. Mox audies, sed
sine prius tibi in memoriam adducam, quemadmo-
dum soleant baptizari, & regustabis delicias ex Pō-
S tificali

DIALOGVS TERTIVS.

rificali. Lauant Episcopimet, aqua salita atq; incantata, mox tergunt diligenter noua tella, deindè consignāt semel oleo sancto infirmorum, statimq; post consignationem, seu crucem factam, lintheo mundo abstergunt, deindè eodem oleo septem cruces exterius faciunt, pollice dexteræ manus, in dorso campanæ, & quatuor interius, oleo chris-matis, pari distantia. A TH. Confirmantur ergo, ut pueri in fronte? HIL. Postremò (intermitto hic multa, ut imprecationes & incantationes in primis, quæ illic sunt plurimæ, ne sim tibi tædio) turribulum supponitur, in quo adoletur thus, myrrha, & thimiamma, & necesse est, ut totus fumus recipiatur (sic dicit textus) à campana. A TH. Quæ nam erit magica impietas, si hæc non est? solent dicere, hoc genus cæremoniarum esse ex Apostolorum traditione. Sed cum Apostolorum temporibus, nullus fuerit campanarum usus, qui admodum recens est, quo pacto defendent istas incantationes? HI. Hic nullā faciunt Apostolorum mentionē, sed Mosi duntaxat. A T. Quid putant ne Mosē usum fuisse campanis? HIL. Non, sed tubis argenteis, Dauidem autem Cythara, tubis uerò & cytharæ successisse campanas, certè tubarum & cytharæ meminerunt in hac cæremonia. A TH. Dicunt fortassis Mosē tubam, Dauidem cytharam lauissē, vniussē & suffitu curassē, vt isti Campanas? HIL. Non hoc dicunt,

dicunt, sed alia. A TH. Quæ nam? non effugies, quin mihi hic dicas aliquid de verbis ipsis, quibus utantur Mitrati, cum suas campanas baptizant, oro te, dic, si in memoria habes. HIL A. Habeo, ad hunc modum precantur: vbicunq; sonuerint huius vasculi tinnitus, procul recedat uirtus insidiantium, umbra fantasmatum, incurio turbinum, percussio fulminum, læsio tonitruorum, calamitas tempestatum, omnisq; spiritus procellarum, & cum clangorem illius audierint filij Christianorum, crescat in eis deuotionis augmentum. A TH. Proh Deum, immortalẽ, ista quoq; in tanta Euangelij luce, laudat Osius: putatq; ex vi istius baptismatis, seu consecrationis, tinnitum campanæ tam multa posse, præsertim augere in Christianis deuotionem? Cur ergo in singulis ædium culminibus non appendunt tales campanas, non modo in vna atq; altera turri, ut magis magisque augeatur deuotio? HIL. Est & alia precatio, quæ sic habet. Quicunq; ad sonitum huius campanæ conuenerint, ab omnibus inimici tentationibus liberentur in corpore, & a prauis cogitationibus mudentur in mente. A TH. Prodest igitur sonitus Campanæ (dum sit consecrata) ad comprimendam vel extinguendam libidinem? HIL. Prodest (ut audis) Audi & tertiam precationem. Dum huius vasculi sonitus transierit per nubila, Ecclesiæ tuæ conuentum manus conseruet angelica, fruges credentium, & corpora saluet.

S. n. prote=

DI A L O G U S T E R T I V S.

protectione sempiterna. A T H. Peto iterum an
 Osius ista laudet? H I L. Quid ni laudaret? A T H.
 Et laudat omnia ista, quæ recitasti de lotionibus, de
 oleo infirmorum, de oleo Chrismatis, de thure, de
 myrrha, de thymiamate, omnes deniq; has adiu-
 rationes atq; incantationes? H I L A. Non recenset
 singula, sed ait campanas esse benedicendas, iuxta
 formam in Pontificali Romano præscriptam, Ec-
 quid non satis expressit? audi ipsius verba. Baptiza-
 ri campanas mihi inauditum est, benedicuntur qui-
 dem, iuxta formam in Pontificali Romano præscri-
 ptam, verum de Baptismo, ne verbo quidem ulla sit
 mentio. A T H. Reuerà satis expressit, cum ita scri-
 pserit, o stolidum Aposcopum. Sed quid hic de
 Baptismo dicat, non intelligo. H I L. Brentius in
 Prolegumenis exprobrat Asoto, quòd Papistici E-
 piscopi baptizandis campanis, non legendis Bib-
 lijs occupentur: Nam sic alij ante illum loquuti sunt
 & nunc loquuntur, nempe campanas baptizari.
 Ideò Osius respondens, ait, inauditum mihi est ba-
 ptizari campanas, benedicuntur quidem iuxta for-
 mam in Pontificali Romano præscriptam, sed illic
 nulla est mentio de Baptismo. A T H. Nunc intel-
 ligo, litigat de verbo, non de re ipsa benè est, cum
 quod maius sit negari non possit. H I L. Omnino
 de verbo litem mouit, Sic sæpè solet effugere & ter-
 giuersari, cum aliàs sentit se vrgeri à Brentio. Sed
 cum ferè omnia, certè præcipua, quæ in Baptismo
 hominis

hominis adhibentur, adhibeantur quoque in istis campanis seu baptizandis, seu consecrandis, seu sanctificandis, seu benedicendis, non litigemus de nomine, appositè Brentius dixit, eas baptizari: unguntur enim oleo chrismatis, perfunduntur aqua incantata & terguntur, ut nomina etiam illis aliquando imponantur, quæ inciduntur in illo aere, ut passim cernere est, & compadres etiam adhibeantur, si non ex præscripta Pontificalis Rom. forma, certè ex Episcoporum baptizantium traditione & consuetudine. Quare cum Osius conqueratur de Brentio (queritur enim valde) qui chrismatis oleo, nescio quibus verbis, iniuriam fecerit profectò mihi videtur, quòd Osius & reliqui Mitrati maiorem iniuriam faciant ipsi oleo, quàm Brentius & reliqui nostri. A TH. Qua iniuria illud afficiunt Papistæ? HIL. Quæ? Ut illo ungant campanas, quanquam ungant etiam saxa & parietes, in Ecclesiarum scilicet et altarium Iudaica illa, qua tam sedulo vtuntur, dedicatione sacrationeque. A TH. Quid respondet Osius Brentio, quem dixisti chrismatis oleum perstrinxisse? HIL. Virulenta quædam & fatua, more suo, Audi: Merito inuisum habent chrisma, quos Christianorum appellationis pudet: Nam Christiani nomen ducunt à Christo, Christus à chrismate, hoc est, ab vnctione vocatur. Ne quid igitur habere commune cum Christo videantur, nihil magis apud illos abominandum est, quàm ungi Chrismate, quo

DIALOGVS TERTIVS

, & Reges & Sacerdotes ungi solitos fuisse, in Lege,
manifestum est omnibus. **ATHA.** Egregie argu-
mentatur, Reges & Sacerdotes, in lege, vngaban-
tur Chrismate, ergo, tempore gratiæ quoq; debe-
mus vngi, etiam si Reges aut Sacerdotes ad eum mo-
dum, quo illi fuerunt, non simus, Cur non etiam re-
ctè circumcidi? Video deinde, quod virus spargat,
nos scilicet nihil velle habere commune cum Chri-
sto, O sceleratum Osium, imo, quia omnia nostra
studia huc tendunt, vt cum Christo, non cum ho-
minibus, præsertim Osianis sit nobis negotium, vt
Christum, non ut homines imitemur, volumus eo
oleo perfundi, quo Christus fuit, non confecto scili-
cet, sed diuino Spiritu, hoc sumus contenti, ranci-
dum, & putidum relinquemus Osio, quo altaria,
quo parietes, quo suas campanas, & non modo ma-
nus & caput, sed etiam pedes & ventrem (si volue-
rit) sui similitum, hoc est, carnalium hominum inun-
gant. **HIL.** Rectè, sed audi hoc quoq; de Osio, qui
omnia prorsus à Papatu inuecta vult mordicus tu-
eri, qualia cuncq; ea demum sint. Tu scis, quàm, con-
trà vsum Apostolorum & veteris purioris Eccle-
siæ, Papistæ soleant inuocare Christi matrem, quam
faciunt reginam Cœli, quæ possit filio quæcuncq;
voluerit imperare, vt nullus sit, apud eos, conciona-
tor, qui statim initio cōcionis non oret Angelicam
salutationem, veh illi, si secus faceret, ea est præcipua
nota, qua dignoscatur, catholicus ne sit, an Luthæ-
ranus.

ranus. Osius ergo non modò laudat, sed censet ad salutem necessarium, vt quis vnà cum oratione dominica oret Angelicam salutationem. A TH. Ad salutem necessarium: HIL. En tibi eius verba: Itaq; si sciat is, quis de vulgo est, Dominicam orationem, Angelicam salutationem, Symbolum, Decalogum, & nonnihil præterea de Sacramentis, baptisimi præsertim, poenitentiae, & Eucharistiae, alia eum nosse mysteria de necessitate salutis non est. A TH. Sic res est, in summa, vt sæpè diximus, istum esse longè omnium, qui pro Papatu scripserunt, superstitionissimum impudentissimumq;. HIL. At ne faciam illi iniuriam, si hoc reticuerò, audi, Tameñ in his contra Brentium & Vergerium libris, hoc, quod audisti, dixerit, neq; vnquam faciat mentionem orationis Dominicæ, quin faciat quoq; Angelicæ salutationis, ut crassissimi quicq; papistæ solent, nihilominus in eo, de quo diximus, dialogo Dilingæ impresso, facit Dominicæ orationis mentionem, & ibidem de salutatione Angelica prorsus tacet, ità, ut ipsemet in dialogo videatur condemnare, quod in maiore volumine probauit. Præterea, quod dicat esse de necessitate salutis, vt is, qui de vulgo est, præter orationem Dominicam, Angelicam salutationem, Symbolum, & Decalogum, sciat nonnihil de Sacramentis quoq;, Baptisimi præsertim, Poenitentiae & Eucharistiae, est valde obseruandum: Nam propria confessione se ipsum condemnat, iugulatq; Ofor,

DI A L O G U S T E R T I U S.

Ofor, imò reliquos quoq; omnes Episcopos, qui sunt in Papatu. A T H. Quid ita? H I L. Quia vix ex decē millibus vnum, qui de vulgo sit, reperias, qui de Sacramentis quicquā norit, vnde licet æstimare, quanta sit istorum Aposcoporum in curando grege fides & diligentia: Cū enim fateantur esse de necessitate salutis, ut popellus aliquid sciat, etiam de Baptismo, de Pœnitentia, atq; de Eucharistia, nihil prorsus de his intelligit popellus, & non est dubium, quin id fiat Episcoporum culpa. Postremo, in eo etiam hic errat Osius, quòd videatur sentire, hominem, qui possit orationem Dominicam, Angelicam salutationem, Symbolum, & Decalogum recitare, & non nihil præterea sciat de Baptismo, de Pœnitentia, & de Eucharistia, iam esse extra periculum, ne saluus fieri non possit. Quid si non fuerit iustificatus? an poterit æternam salutem adipisci, quia quædam memoriæ mandauerit, potueritq; aliquid de Sacramentis loqui? A T H. Non poterit, non in his salus sita est, tamen si deceat ea scire hominē Christianum. H I L A. Iam licet tibi de Concilijs petere quod volebas, at boni consule, quòd tam diu in istis leuiculis sim versatus; quid facerem? cū futilia & putida Osius ingesserit, non poteram alia afferre, si debuisssem tibi morem gerere, & quid ille in suis libris garrisset, recitare. In summa, cū Apostolum aliquando desipere coegerit Pseudoapostolorum improbitas, nunc me iste Pseudoepiscopus ad similem

lem cum Apostolo Christi necessitatem adegit.
 A TH. Admonemur esse tempus prandij, differamus Colloquium. HIL. Ego vero ac lubens: Nam cum stomacho atq; cum nausea verfor in his ineptijs atq; blasphemijs. A TH. Multa ne adhuc supersunt, quæ post prandium conferas? HIL A. Nimis multa, sed vtar delectu & grauiora conferens proijciam leuicula.

DIALOGVS

QVARTVS.

A TH. Cum cœpisses de Osiano libro nudius tertius differere, sanè credidi te, vna ad summum hora, potuisse me commune facere de aliquibus ineptijs, calumnijs, virulentijs, atq; blasphemijs, quas in eo obseruasses: Nec enim alias delitias expectabam, cum audissem papisticum Episcopum prodisse in certamen contra nos, noui genus, noui ingenia, quæ nos habent probardis, nec pili faciunt, quare effutiunt in nos quicquid in buccam uenit insolentissimè. HIL A. Dicam ingenuè, me quoq; fuisse deceptum: Nudius enim tertius pauca adhuc legeram, nonnulla annotaueram, quæ tibi aperui, nec ferè putassem, me posse plura inuenire. Sed cum hoc biduo, ulterius legendo progressus fuissem, tales sentinas inueni, quales, ex eo æstimare potes, quòd

T cum

DI A L O G U S   Q U A R T U S .

cum tam multa absurda & blasphemia attulerim, ta-
men illas nondum potui exhaustire & certè scio, me
neq; hodie exhaustituum, nihil certè minus, sed ve-
tar delectu (ut dixi) A T H. In nomine Domini, E-
lectis omnia cooperantur in bonum, etiam illa ipsa,
quæ videntur esse summè noxia atq; deterrima,
quare nihil dubito fore, vt ex his, quas tu vocas fen-
tinas, nostræ Ecclesiæ sint aliquod non mediocre
lucrum & commodum percepturæ. Hoc verò in
primis, quòd cum multi fuerint, qui recusabant se
nostris partibus adiungere, quia adhuc aliquã mo-
derationem & pacis studium sperarent à Papatu,
nunc fortassis non sperabunt amplius, satis dictum,
Antequàm pergas, velim dicas, quid Osius respon-
deat Brentio, qui Adriani Papæ, delectorum quo-
rundam Cardinalium & Legatorum, qui præside-
bant in Concilio Tridentino, quorum nos quoq;
mentionem fecimus, verba produxerat, quibus
qua doctrina & quibus moribus Papistici prælati
essent ornati, planum fecerunt orbi vniuerso: Ni-
hil nunc quæro quid ad verba Gregorij Nazian-
zeni, Basilij, & Bernardi, qui itidem aduersus
eosdem Prælatos stilum strinxerunt, sed dunta-
xat quid ad Neotericorum verba responderit, de-
indè de Concilijs petam quod voluero, H I L. Pri-
mum, eos de vita & moribus corruptis fuisse lo-
quitos, nequaquam de doctrina, A T H A. De-
mus.

mus nunc, vt de corruptione morum duntaxat:
 Nam reuera doctrinarum quoq; corruptionem
 videntur perstrinxisse, etiam inuiti, nimirum Spi-
 ritu sancto cogente & extorquente, sed demus,
 vt dixi, Fatetur ne ea esse vera, quæ suus Papa; sui
 Cardinales, sui Legati, aduersus corruptissimos
 prælatorum mores & vitia dominantia tam serio
 pronuntiarunt? HIL. Non negat, sed ait. Quorsum
 attinet sic nobis exprobrare peccata, quasi verò vos
 non sitis grauioribus flagitijs cooperti? A TH. At
 Brentius autoritate ipsius Papæ, ipsorummet ex om-
 ni Concistorio delectissimorum Cardinalium præ-
 stantissimorumq; Episcoporum, deinde etiã Lega-
 torum Cōcilij, ex quibus duo fuerunt Pape, vt dixi-
 mus, hoc est, testibus omni exceptione maioribus
 (vt illi sentiunt) probauit eos esse corruptissimæ
 vitæ, quo pacto docet Osius, nos esse grauioribus
 flagitijs coopertos? HIL. Iterat suam cantilenam,
 qua valde videtur delectari, de Luthero scilicet, qui
 dixerit, suos auditores decies esse Sodomitis peio-
 res. A TH A. Ad hoc respondimus, nihil est quod
 repetamus. Habet ne alia testimonia? HIL A R.
 Habet. A TH. Quæ? HIL. Ait se posse addu-
 cere testimonium Georgij Vicelij. A TH. Digni
 profecto, qui pro Sathana & Osio testimonium
 dicat. Cur non Staphyli quoq; qui vnà cum Vice-
 lio agnitam veritatem proiecit, testimonio vtatur?
 cur non Groperi? cur nō Canisij? cur non Sydonij?

T ij cur

DIALOGVS QVARTVS.

cur non Auij? cur non Afoti? cur non Dilingenſis
Purpurati, vt capitaliores noſtros hoſtes comme-
morem? Nihil iſtis impudentius, ſed ſine pergam.
Cum ergo ipſemet Papa, ipſimet Cardinales & Le-
gati affirmant, & Oſius non audeat negare totuſq;
terrarum orbis compertiſſimum habeat de magna
ſacrarum literarum imperitia, de turpiſſima vita, &
corruptiſſimis moribus eorum Prælatorum, quo-
rum opera Papa ait, ſe velle in Concilijs vti, quæro
an in lectione iſtius libri obſeruaueris, quid de hoc
Oſius, putat ne promiſſionem factam Apoſtoliſ,
qui erant (vt omnes norunt) regenerati & verè ha-
bebant Spiritum ſanctum, pertinere ad huiuſmodi
papiſticos Episcopos, ad huiuſmodi laruas, quæ nō
ſunt niſi caro & mundus? HIL A. Haud dubiè pu-
tat, miror te dubitaſſe. Audi eius verba, vbi verò
omnes conueniunt (loquitur de Mitratis) ibi præ-
ſens a deſt Chriſtus, ibi præſens a deſt Spiritus ſan-
ctus cum omni genere gratiarum. ATH. Admo-
dum clarè, perinde eſt, ac ſi dixiſſet, ſtatim è veſtigio
iuſtificantur, ſiunt membra corporis Chriſti & filij
Dei ſtatim euadunt in doctos & prudentes viros.
Quid ſi Episcopatum emiſſent, alijsue malis artibus
paraſſent, vt Romæ ſit? diceret ne Oſius, nihilomi-
nus affuturum Spiritum Sanctum, qui illos ex im-
prouiſo omnibus gratijs ornaret? HIL. Reſponde-
ret, nihil referre, qua ratione quis creatus fuerit Epi-
ſcopus, dum modo ſit Episcopus. ATH. Ergo Spi-
ritus

ritus sanctus hæret mitræ: Ergo numerata pecunia
 emitur, quod voluit Simon Magus: Quid etiam, si
 quis inanem duntaxat titulum alicuius Episcopa-
 tus, quisit ditionis Turcarum, sibi comparauerit: vt
 faciunt qui suffuranei dicuntur, vt est Gerardus
 Busdragus Episcopus Argolicensis, aliqz huius fa-
 rinæ: An hi quoqz, iudicio Osij, Spiritum sanctum,
 qui eos in Concilia comiteretur exornetqz repente,
 habituri sunt: H I L. Dixi iam tibi, siue quis de nulla
 tenensis (vt aiunt) siue emptum, siue permutatum,
 aut quocunqz scelere possit excogitari, paratum E-
 piscopatum habuerit, qui Episcopatum habuerit, v-
 na coniunctum Spiritum sanctum habiturus est,
 saltem, quando sumpta Mitra & pluuiali in cœtum
 aliorum Episcoporum ingreditur: hæc est Osiana
 regula, qua nihil potest stultius, absurdiusue exco-
 gitari. Verum audi, quemadmodum eam non nihil
 moderetur: Postquam enim dixit. Vbi simul cōue-
 niunt omnes, ibi præsens adest Christus, ibi præsens
 adest Spiritus sanctus, cum omni genere gratiarum,
 statim subiungit: Nam quod vni deest, pensatur in
 altero, ac sæpè quod non reuelatur ducentis, aut tre-
 centis viris excellenti prudentia doctrinaqz prædi-
 tis, vni alicui non doctissimo reuelatur, in cuius
 postea sententiam, sic impellente Spiritu sancto, pe-
 dibus eunt aliqz multò doctiores. Sic abscondit ple-
 raqz Spiritus sanctus à vobis sapientibus & pru-
 dentibus, et reuelat ea paruulis. A T H. Quid si nul-

DIALOGVS QVARTVS

ius huiusmodi illic interfuerit, Paruulus cui scilicet Dominus veritatem reuelarit & alios excitet: nec sine causa hoc dico: Nam si Papis licuerit, pro eorum libidine, Concilia dirigere, confestim vbi per suos exploratores Monachos olfecerint, aliquot esse inter Episcopos, qui verè spiritu Dei agantur sintq; ex Paruulorum genere, hos non modo ex Concilijs, verum e vita quoq; curabunt efficiendos tollendosq; tanquàm pessimos hereticos: Quos enim alios nisi regeneratos, qui non possunt acquiescere illicitis cultibus, habent pro hæreticis: Ecquid hoc non egerunt Papæ, ante paucos annos, ut ex cœtu Patrum Laruatorum ex Tridento aliquot proiecerint, quos suspicabantur nobiscum sentire: In summa, immane atq; horribile est, quod isti Osi de Concilijs audent iactare, ad ea scilicet Concilia pertinere promissiones de præsentia Christi & gubernatione Spiritus sancti, quæ ex carnalibus malisq; & sacrarum literarum rudibus viris constiterint, Proh pudor, quasi verò ea promissio fuerit facta carnalibus Phariseis atq; flagitiosis. H I L. Audi quid hic dicat Osius: Brentius ad hunc modum scripserat. Scimus quidem veritatem Sacramentorum Christi, non pendere à dignitate Ministrorum, sed non esse requirendam gratiam Dei, aut virtutem Spiritus sancti in his, qui de vera sententia sacræ scripturæ, seu verbi Dei iudicare debent, hoc demum est cœlestia oracula Spiritus sancti subijcere Epicureis &

& Sardinapolis. A T H. Rectissime Brentius atq;
 hoc in loco plane iugulauit Aforum. HIL. Osius
 verò responderet, etiam si sint Epicurei et Sardanapa-
 li, tamen dixisse Christum: Super cathedram Moſi
 ſederunt Scribæ & Pharifæi, Omnia quæ dixerint
 vobis, ſeruate & facite, ſecundum opera uerò eorum
 nolite facere: dicunt enim & non faciunt. A T H.
 Quæro ab Oſio, an Chriſtus hoc fuiſſet dicturus, ſi
 animaduertiſſet Scribas & Pharifæos, non modo
 fuiſſe animo Epicuræos, ſed etiam malè docuiſſe,
 atq; omninò contra id, quod docere debuiffent hi,
 qui ſederent in cathedra Moſis? HIL. Oſius non
 poſſet negare, quòd Chriſtus, ſi vidiffet Scribas &
 Pharifæos docere, contra Legem & contra cathe-
 dram Moſis, non fuiſſet dicturus, omnia, quæ dixe-
 rint vobis ſeruate & facite. A T H A. Non eſt dubi-
 um, Chriſtus in eo loco loquutus eſt de Scribis &
 Pharifæis, qui cùm fuiſſent vita diſſolutiore, tamen
 nō aliena docebant à Lege. Quare ſi neoterici Scri-
 bæ & Pharifæi, Epifcopi ſcilicet Papiſtici, volue-
 rint purum illud verbum Dei, puram illam doctri-
 nam docere, quam Prophetæ, quam Chriſtus, &
 quam Appſtoli reuera docuerunt, audiemus eos,
 non præcidemus nos ab illis: Feremus enim infir-
 mitatem, ſi non fuerint uſq; ad eò boni exempli, quo
 ad mores attinet. Sed cùm non modo ſint vita diſ-
 ſolutiſſima, verum cùm falſa & ex diametro pug-
 nantia cum doctrina filij Dei doceant, cur vellemus
 hoc

DIALOGVS QVARTVS

hoc ferre, si Christiani esse velimus? cur se ab illis nō separaremus, qui Christum conculcant? H I. Subiungit Osius, quòd Christus baptizat, etiamsi minister fuerit vita inhonesta & sacrarum literarum rudis & quod Sacramenta non pendent à dignitate ministrorum, A T H. Fateor, baptizat Christus per talem, Sacramenta non pendent à dignitate ministrorum, si modò seruetur Christi institutio, non autem baptizaret Christus, si minister, seposita ea, quæ verè fuit Christi, institutione, aliam contrariam è suo capite excogitaret. H I L. Tandem Osius ad hunc modum colligit, si Christus etiam per malum concionatorem docet, si per malum ministrum baptizat, ergò etiam, vbi de illo iudicium sit, hoc est, in Concilijs, quàmuis ex malis viris atq; sacrarum literarum rudibus cōstitèrint, nihil refert, quia adest nihilominus doctor & magister Christus, qui in illis loquitur, adducitq; hic Osius ea Christi verba, Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus patris vestri loquitur in vobis. A T H. Imò ista verba, ab Osio adducta, totum hoc negotium contra Osium pulchrè definiunt: Nam in his clarissimè expressit Christus, per quos demum homines spiritus Dei esset in Concilijs loquuturus, nempe per illos, qui Deum habituri essent in patrem, per illos, qui in patris genuina doctrina, per filium eius dominum nostrum Iesum Christum manifestata, verarentur & ab illa non paterentur se abduci, tales

exigit

exigit Christus, in talibus promittit loquuturum Spiritum. Patrem autem intelligit per regenerationem, non per creationem, quis hoc ignorat? HIL. Sed audi, cum Osius probè sciret, quales demum sint Episcopi, quorum opera Papa esset vsurus in suis Concilijs, accurrit ad sacram anchoram; Nul- lum enim habet postea perfugium, atq; inquit: Hic Spiritus potest loqui per Balaam, potest per Cai- pham, potest per Iudam proditorem, deniq; potest per Asinam, quasi dicat, Nostri Episcopi sunt reue- rà tales, sed nihil refert: per tales enim nihilominus potest loqui spiritus Dei. A T H. Adduxit tandem locum, in quo mihi cum eo pulcherrimè conueniet: Nam, si ipse cum sui similibus velit esse Balaam, Cai- phas, Iudas proditor, deniq; Asina, hoc illi haud grauatim concesserim, sit sanè huiusmodi, quando- quidem ità vult, volentibus non fit iniuria, Quòd autem dicat, posse Spiritum per illos in Concilijs loqui, blasphemus essem, si negarem Deum posse: Potest enim, si vult. Sed cum nobis iudicandum sit, ex scripturis, quid velit, aut nolit, nusquā legi pro- misisse Dominum, si Caiphæ, si Iudæ proditores, si Asini, si Mitrati, aut Cornuti, si Cucullati, si Galerati, aut Purpurati conuenerint, velle per iugula & per ora talium monstrorum docere, quomodo mysteria et oracula diuini Spiritus sint intelligenda, quomo- do sponsa filij sui gubernanda: verum legi, istam promissionem fuisse factam (vt supra diximus) A=

V postolis,

DIALOGVS QVARTVS

postolis & factam fuisse reliquis, qui de eodem spiritu habituri fuissent, eundemq; patrem in cœlis & mansuri in Christo, sicut palmes in vite atq; in verbo eius, his, inquam, promisit, quod Spiritus patris esset in illis loquuturus. Sed dic mihi (vt ad id, quod dudum in animo habeo tandem veniam) Exprimite Osius, qua forma, quauē ratione oporteat esse cōgregatum Concilium, ad quod, suo iudicio, ea promissio pertineat? HIL. Vult, vt sint Oecumenica, modo dicit plenaria & recte disposita, sic enim ait
 • alicubi, Regem monens, ne permittat disputare de
 • his, quæ in Concilijs Oecumenicis, recte dispositis, constituta sunt. A TH. Audio, sed quæ nam censer esse recte disposita? hoc velim scire. HIL A. Haud dubiè ea, quæ autoritate Papæ fuerint congrega-
 habuerintq; Episcopos indutos sacris vestibus, & Mitratos, hoc est Osio recte dispositum. A TH A. Non sine causa de his interrogo, sunt enim haud parui ponderis: Nam Papistæ, aut non omnes norunt, aut, si norunt, non audent palam & apertè literis mandare absurdissimam & planè tyrannicam quandam Concilij celebrandi rationem & formam, qua orbem Christianum & Christum, cum suo Euangelio ludificare atq; opprimere habent in animo, vt ipsi possint dominatum exercere, atq; in suis delicijs & luxibus vitam agere. Aperiam ergo quid id sit, aliqua interim fortè repetens, vt spiritus iust-

serit,

serit, tu postea dices mihi an Osius ea attigerit. Papistæ ita censent, Dum Papa indixerit vniuersale Concilium, dum Papa per se, vel per Legatum præfuerit, dum præmittatur Missa de Spiritu sancto, dum postea Patres sedeant mitrati & induti sacris vestibus (vt in eorum lege habetur, quæ est in Cæremoniali & de celebratione Concilij loquitur) antè omnia dum sint iurati & dum procul ab sint, tanquam prophani atq; indocti, qui non fuerint ex Prælatorum & Coniuratorum numero, censent, dico, Papistæ hoc demum esse vniuersale & plenarium Concilium, huic Spiritum sanctum præesse, huic, sine omni prorsus exceptione, esse credendum. Etiam si (audi diligenter) etiam si Papa, qui indixerit & præfederit, fuerit Epicuræus quispiam, aut plane Atheos (vt fere solent isti Papæ) etiam si vnus duntaxat nationis & paucissimi quidam & delecti ab ipsomet Papa Episcopi (vt in Tridentino accidit) interfuerint (Nam id in summa, volunt esse vniuersale & plenarium Concilium, quod Papa dixerit esse vniuersale & plenarium, nō quod reuera fuerit plenarium & vniuersale) etiam si patres fuerint, quantum ad studia attinet, præsertim sacrarum literarū, rudes asini, deinde carnalissimi & meri Sardanapali. Postremo, etiā si quid pronuntiēt cōtra clarum et apertū verbū Dei: fingunt. n. (vt breue faciam) quòd in tale, quale tibi pinxi theatrum

Vñ Spiritus

DIALOGVS QVARTVS.

Spiritus sanctus ilico descendat, velit nolit, vigore scilicet promissionis Christi, perque illas prophanas & sceleratas linguas doceat, quemadmodum sacrorum oraculorum verba intelligenda sint & castissima sponsa filij Dei Ecclesia gubernanda (vt tu dixisti) ita, vt non possint errare, ita, vt in Spiritum sanctum, hoc est, ad mortem peccet, qui contra huiusmodi eorum decreta atque oracula audeat hiscere. Utuntur autem istae ineptae Apostolorum Symiae hoc argumento, vt demonstrent Spiritum sanctum inter eas esse, cum celebrant Concilium: Nam, inquiunt, cum Petrus, cum Paulus & reliqui Apostoli celebrarent Antiochia Concilium, testati sunt Spiritum sanctum ibi affuisse, quia ad hunc modum pronuntiarunt, **VISVM EST SPIRITVI SANCTO** & nobis, Ergo nobis quoque, inquiunt, idem diuinus Spiritus adest, cum nostra Concilia celebramus, Attigit ne hoc Osius? **HIL.** Maxime. **ATH.** Et putat huiusmodi Concilia esse sacrosancta? **HIL.** Sacrosanctissima, additque quod in Spiritum sanctum blasphemet ac perinde sit, ac si velit esse similis altissimo, quod cupiebat Cherub ille, qui detractus est in profundum lacu, quicunque asseruerit probandos esse spiritus talium Conciliorum & non statim acquieuerit illorum decretis, adducens hanc, quam tu dixisti rationem, quod scilicet Apostoli dixerint sibi affuisse Spiritum sanctum, statimque congerit proluuium quoddam ineptiarum blasphemiarum.

blasphemiæque, atque in primis cōtorquens locum
 Ioannis, quem adduxerat Brentius de probatione
 Spirituum, contendit illum debere intelligi de Spi-
 ritibus singulorum extra Concilium. A T H. Sed
 quid tibi videretur respondendum ad id, quod ait,
 Apostoli testati sunt, Spiritum sanctum illis adesse,
 ergo adest omnibus Concilijs? A T H. Adest om-
 nibus Concilijs, in quibus interfuerint homines or-
 nati eodem Spiritu, quo Apostoli fuerunt, etiamsi
 non eandem mensuram, dummodo de eodem Spi-
 ritu habuerint. H I L A. Sed quid ad illud, quod ad-
 dit, responderes, locum Ioannis, de probatione
 Spirituum non esse intelligendum, nisi de Spiriti-
 bus singulorum, extra Concilium? A T H. Isti sunt
 mirabiles & ad obscurandam gloriam Dei valde so-
 liciti & ingeniosi, Spiritus sanctus per os Pauli di-
 xit: iustificati gratis, sine operibus legis, isti, ne illu-
 cescat misericordia & gloria Dei, statim affingunt
 suam carnalem interpretationem, hoc est, sine cære-
 monijs & operibus Forensibus. Idem Spiritus san-
 ctus per os Ioannis inquit. Nolite omni Spiritui
 credere, probate Spiritus an ex Deo sint, illico illi al-
 liam interpretationem addunt, singulorum scilicet
 Spiritus seorsim, non tamen Spiritus nostrorum
 Conciliorum, At falsa est utraq; interpretatio: Nā,
 vt mittam nunc de iustificatione loqui, quærerem
 ab Osio, an liceret mihi diligenter inuestigare de
 Concilijs, id saltem, num fuerit legitimè congrega-

DIALOGVS QVARTVS

ta: **HIL.** Responderet, licere hoc quærere, dum pos-
 stea acquiescas decretis, vbi videris fuisse legitime
 congregata. **ATHA.** Si licet mihi diligenter in-
 uestigare, an fuerint legitime congregata, licet eti-
 am diligenter inuestigare, an reuera assuerit Spiri-
 tus sanctus, Vbi ergo hoc inuestigauero & con-
 ferens scripturam, animaduertero, decretum Con-
 cilij pulchre cum scriptura, hoc est, cum voce ipsius
 Dei, conuenire, iubens ac reuerenter acquiescam.
 Quod si inuenero inter vocem Dei, & decretum
 Concilij repugnantiam, aut dissonantiam, tunc mi-
 rabor quid hoc sit, conferam cum fratribus doctio-
 ribus & quæram doceri, cur fuerit discessum à ver-
 bo Dei, concederet ne hoc mihi **Osius**? **HIL.** Nihil
 minus. **ATH.** Quid ergo facerem, cum viderem
 repugnantiam, aut dissonantiam? **HIL.** **Osius** re-
 sponderet, te debere, in obsequium sanctæ matris
 Ecclesiæ Romanæ, captiuare intellectum & credere
 non esse repugnantiam, eam quæ tibi & tuis fratri-
 bus, etiam doctioribus te, repugnantia videretur.
ATH. Quid, si luce meridiana clarius apertissime
 viderem repugnantiam esse? Quid item, si scirem à
 carnalibus malisq; hominibus decretum, stabiliende
 illorum tyrannidis gratia, cōflatum fuisse? exempli
 gratia, video Iesum Christum, sapientiam patris, di-
 xisse, **BIBITE** ex hoc **OMNES**, video vas ele-
 ctionis Paulum ad Corinthios scripsisse, ut probent
 se, & tum demum de pane illo edant & de **CALI-**
CE

CEbibant, video primitiuam Ecclesiam vſam fuiſſe calice, video veteres Patres in eo cōſentire et eorum ætate calicem fuiſſe Laicis conceſſum, Sed quid viciffim? video fuiſſe inueſtā maniſeſtiſſimam corruptelam & aliquibus, ne tamē omnibus in locis, deſitum fuiſſe, calicem dari Laicis, deniq; video à quibusdam perſonatis Patribus in Conſtantiensi, deinde Baſilienſi Concilio pronuntiatum fuiſſe (vt tu ſuperius dixiſti) licet Chriſtus ad eum modum inſtituerit, licet primitiua Eccleſia ad eundem vſa fuerit, nos eam, quam alij corruptelam nominant, affirmamus, eſſe laudabilem conſuetudinem, quid hic captiuem intellectum in re apertiſſima atq; clariſſima? Eat Oſius &, offuſa ſuis ſophiſmatis præſtigijſq; caligine, nitatur obſcurare & implicare negotium quantum voluerit, certē, ſi ſuos Carnales hypocriſasq; remorabitur, non detinebit nos, quin velimus cauſam diligenter cognoscere, atq; vbi cognouerimus, anteferre gloriam Dei & veritatē, falſis interpretationibus atq; impoſturis hominum. Quocirca (vt ad id quod interrogavi, veniā) quicquid Oſores veritatis & viperæ ſibilent, verba Ioannis tum ad ſingulorum ſeorſum, tum ad Cōciliorum ſpiritus probādos pertinet, utpotē ad ea, quæ poſſe errare maniſeſtum eſt, Ergo an errauerint licet nobis inueſtigare & ad Lydium lapidem, hoc eſt, ad Chriſti verba eorum decreta exigere, vt, ſiquidē inuenerimus, bona retineamus, ſi mala, reijciamus.

HIL.

DIALOGVS QVARTVS

HIL. Afotus atq; Ofius hærent in eo, quòd tamet-
 si singuli seorsum Episcopi possint errare in dicen-
 da sententia, nihilominus, si multi simul conueni-
 ant, errare minimè possint. **ATH.** Dicant mihi isti
 Afoti atq; Ofij, quem maiorem caperèt fructum ex
 decem, aut viginti Morionibus, qui de rebus gra-
 uibus, deliberandi gratia, in aliquem locum à suis
 dominis mitterentur, quàm si singuli eorum seor-
 sum consulerentur? Certè (si reuera fuerint Morio-
 nes) idem Consilium dabunt seorsim, in eorum do-
 mibus, quod daturi essent, si vnà in templo omnes
 sederent cum benè longis vestibus, nec vestium
 mutatio, aut locus quicquam prodesset, intelligis ne
 Hilari? **HIL.** Maximè, vis dicere, Episcopos, quos
 sibi Antichristus Tyberinus ad Concilia missurus
 deligit, eodem esse Spiritu, cum domi sedent, quo
 sunt, cum sumptis mitris sumptocq; pluuiali in Con-
 cilio sedent, quare cur non liceret pijs & bonis vi-
 ris probare & dijudicare tales Moriones & laruas,
 vbicuncq; demum essent, siuè domi, siuè in templo,
 loquor de his, quos Antichristus (vt dixi) seligit a-
 mariore in nostram doctrinam Zelo, quos ad Con-
 cilia mittat, non de omnibus, qui sunt sub papatu:
 scimus enim illic esse nullos pios, sed quicuncq; sunt
 huiusmodi non modo non mittuntur ad Concilia,
 sed si accesserint, profligantur, vides autè me nō po-
 tuisse hic suspirium continere, & quidem ex imo
 pectore. **ATH.** Imo volui abs te petere quid id es-
 set.

set. **HIL.** Quia quanto magis versor in hac causa, tanto difficiliorem eam esse video, quam quæ possit (humana quidem prudentia) in concordiam redigi: dissentimus enim in ipsis adeo principijs, sexcentis in locis, à nostris aduersarijs, qui nulla ratione patiunt se à malo proposito dimoueri. **ATH.** Quasi dolendum & ingemiscendum sit, quòd non possimus conciliare iusticiam cum iniquitate, lucem cum tenebris, Christum cum Beliale? Lætandum potius, præsertim cum, haud dubiè, vincamus indices. **HIL.** Nunc venit in mentem ex eo Osij libello, cui tibi ostendi esse titulum de expresso verbo Dei, locus, non indignus, quem tibi explicem: idem enim sentit quod nos, hanc causam esse suapte natura huiusmodi, quæ nullam moderationem, aut concordiam pati possit. **ATH.** Libenter audiam, ut gustem cuiusmodi hic quoque libellus sit. **HIL.** Cerè gustabis eadem esse amarulentia eademque futilitate, qua alij duo, de quibus dixi, omnes congruunt, vnum cognoris, omnes cognoris (vt ille ait). Entibi verba. Iam vero Petrus Paulus Vergerius, qui proximo superiore anno, non aliam ob causam in regnum tuum venerat, quam, vt in eo seditionem concitaret. **ATH.** Tanti ne facit Vergerium, priuatum homuncionem, inopem, peregrinum, vt eum putet potuisse amplissimum regnum commouere? non est cuiusuis hominis hoc agere, perge. **HIL.** Protulit in medium literas ad quosdā scriptas, quas

X   etiam

DIALOGVS QVARTVS.

etiam typis excudi fecit. An autem hoc fuit boni viri officium? Certè si quid frontis habuiffet, si qua mica probitatis in eo fuiffet, tale aliquid facere nunquã aggressus fuiffet. Sed videtur hic homo expers humanitatis, & vitæ communis ignarus esse, cum in medium proferre literas ab aliquo scriptas, nihil aliud sit, quàm quod ille dixit, tollere è vita vitæ societatem; tollere amicorum colloquia absentium. A T. Nihil intelligo, nisi quòd Vergerium valde atrociter infectatur. Quid designauit tandem? HIL. Hæc sunt Osiana artificia atq; flagitia, vt non plane exprimat quid repræhendat, vt qui legerit, horrendum aliquod facinus Vergerium in Polonia patrasse existimet. Quare possum totidem verbis cum Osio agere: Certè, si quid frontis habuiffes Osi, si qua mica probitatis in te fuiffet, tale aliquid dicere nunquàm aggressus fuiffes, sed videris expers humanitatis & vitæ communis ignarus esse, qui tam malitiosè et rabiosè innocentem proscindis. A TH. Dictandem quid id est? HIL. Dicam paucis: Aloysius Lippomanus (de quo diximus) Papæ internuntius. Serenissimum Poloniae regem clanculum sæpè viferat, vt aliquot ex præcipua nobilitate, qui videbantur velle à Papatu desciscere, capite plecteretur, atq; inter hos D. Io. Bonarum, præstantissima pietate, virtute, & autoritate senatorem, Eius Maiestas à sanguinario Consilio (vt est summa clementia) aures auertit abhorruitq;. Interea cum quid Lippoma-

Lippomanus moliretur patefactum fuisset, pessime in toto regno audiebat, odioque habebatur peius cane & angue. Lippomanus itaque, scriptis ad Papam, siue ad quempiam ex eius Secretarijs, aut Consiliarijs (vt fit) literis, deplorauit suum statum, summumque periculum multaque de legatione, quæ parum foeliciter illi succederet, conquestus, suppliciter petiit, ut liceret sibi primo quoque tempore Romam redire. Has literas, in quibus Papæ & ipsius Lippomani quædam non parui momenti consilia scribebantur, Romam misit, quæ ubi fuerunt à Papa lectæ, communicabantur postea (vt fit) nonnullis Cardinalibus atque Episcopis, ita, vt, nonnulla earum Exempla in Germaniam atque in Poloniam usque deuenissent (vt sæpè vidimus contigisse) fuerintque demum Cracouiæ Italica lingua, qua scilicet scriptæ fuerant, excusæ. Vittenbergæ autem Polonica, in quam ornatissimus pietate prudentiaque vir D. Iustus Ludouicus Decius eas conuerterat. ATHA. Habes ne exemplum? HIL. Habeo. ATH. Quid si legeremus? HIL. Cum venerim ad te eo animo, vt hunc Ossij locum ostenderem, putauim mecum asferendum. ATH. Rectè fecisti, profer, lege. HIL. Legam duo præcipua loca. Inscriptio sic habet. Magnifico & Clarissimo D. Petro contareno Patri Veneto, Sanctiss. D. N. familiari, Domino colendissimo. Audio hunc postea esse creatum Episcopum Paphiensensem in Creta: est enim Paulo

DIALOGVS QVARTVS.

IIII. valde charus & à consilijs intimus : Subscri-
 ptio sic habet, Aloysius Lippomanus Veronæ E-
 piscopus, indignus Nuncius. Datum huiusmodi
 est, Louitij die XX. Iulij, M. D. LVI. Audi præ-
 cipuum locum (omitto enim multas alias eius nu-
 gas) Cum anno M. D. XLVIII, vnà cum Re-
 uerendissimo Fanensi Episcopo nunc benemerito
 Cardinali, & cum Reuerendissimo D. Episcopo
 Ferentino essem nuncius Apostolicus in Germa-
 nia, vt, post Cæsaris victoriam, Principes & popu-
 los ad sedis Apostolicæ Romane obedientiam col-
 ligeremus (hic enim erat nostræ legationis titulus,
 licet parum fœliciter successerit & valde paucos
 collegerimus) erant, eo tempore, Cæsaris captiui
 Io. Fredericus, Elector Saxoniae, et Philippus Lant-
 grauius Hassiæ. Quare ego & mei collegæ tanquã
 filij obedientiæ (Nam id à sanctissimo D. N. in
 mandatis habebamus) Cæsari & simul Rom. Regi
 consilium dedimus, vt duos illos Principes, utpote
 capita & Protectores hæreticorum, iuberet capite
 palam mulctari: Hac enim ratione posse statim om-
 nes è Germania hereses extirpari. A T H. Proh ho-
 micidam, proh sanguinarium Antichristum, Proh
 homicidas & sanguinarios eius legatos, Proh om-
 nium mortalium imprudentissimum Osium, quem
 tam nephariæ tyrannidis & crudelitatis memoriam
 non puduit nunc refricare, perge. H I L. Non fuit
 visum Cæsari, neq; Rom. Regi acquiescere nostris
 Consilijs

Consilijs, atq; ideò res nostræ, in Germania, quoti-
 diè in peius ruerunt. Cum ergò sanctissimus D.
 N. mihi mandasset, vt idem Consilium Serenissi-
 mo Regi Poloniæ suggererem nempe, vt iuberet
 capite plecti octo, aut decem ex præcipuis Domi-
 nis Polonis, qui Lutheranismum exsuscitant: hanc
 enim esse compendariam atq; certissimam ad extir-
 pandas hæreses viâ, feci hoc quoq; diligenter, sug-
 gessi tale consilium, cumq; viderem nonnullos, qui
 nobis valde addicti & alicuius autoritatis in aula es-
 se videbantur, hos rogavi, vt vnâ mecum Serenissi-
 mum Regem instigarent. ATH. Crediderim, quòd
 istum Osiu in primis rogarit: Nam istius consue-
 tudine & cōsilijs Lippomanus in primis utebatur.
 Exclamo iterum, o Homicidas, o Sanguinarios Pa-
 pas, Lippomanos, Osios, An non excitabitur ali-
 quando totus Christianus orbis, vt eos pro crude-
 lissimis tyrannis & homicidis agnoscat: perge. H. I.
 Iam, Restanta, quam maiore silentio tectam oport-
 uit, quàm fuerit vlla vnquam alia, ne maiorem in-
 uiciam maiusq; odium in sanctissimos Christi Vi-
 carios excitaremus, vereor ne sit patefacta: Nam Il-
 lustriss. Palatinus Vln. eam mihi in suis literis obij-
 cere visus est, neq; est dubium, quin alijs quoq;
 sit communicaturus. Quare V. Magnificentiã co-
 gitet in quo statu nunc sim, et an iure cupiam ab hac
 legatione reuocari: Qui enim hæreses promouent,
 sunt multi & potentes. Cum ergò per me non stete-

DIALOGVS QVARTVS

rit, quominus ipsorum sanguis fuerit fusus, meritò debeo ab illis metuere. AT. Valdè humanè et Christianè se gesserunt D. Poloni, qui tam atroci iniurià prouocari, tamen nō putarint vlciscendum, sed passi sint Lippomanum è Polonia exire incolumem. HIL. Alium locum ex eisdem literis audi. Nunc sum conuocaturus Synodum Episcoporum, in qua dabo operam, vt bona pecuniæ summa è toto clero Poloniæ colligatur ac spero sanctiss. D. N. (vt ad me scripsit) contributurum quoq;: Nam carere pecunia non possumus, præsertim ad placandos importunos: hanc enim esse optimam rationem, qua multos nobiscum, hoc difficillimo tempore, retineamus, sæpè sumus experti. ATH. O Nebulones, Vide quibus artibus nituntur Papatum sustentare & doctrinam atq; gloriam Dei pessundare, hinc crudelitate & sanguine, inde largitionibus & corruptionibus. Et audet Osius Vergerium reprehendere, quòd tales literas, talia Antichristi suorumq; ministrorum consilia curauerit nostris fratribus communicanda: HIL. Tu vides anaudeat. ATH. Ergò nostris non licebit consilia hostium Christi patefacere: nō licebit fratres, quacuncq; etiam ratione, excitare & commouere, vt quales soleant esse isti Paparum Legati intelligant, qui altera manu videntur de cogendis concilijs agere, altera faciunt, quibus Principum animos, vt nostrum sanguinē fundant, accendant atq; inflament: HIL. Tantum

Tantum abest, ut Vergerium hoc nomine accusandum, ut etiam illi gratias summas agendas putem, Osum contra esse malum virum & pestilentem, qui hanc rem suis mendacijs inuoluat et quod summe fuit laudandum, tam calumniose reprehendat, Protulit in medium, inquit, literas ad quosdam scriptas. Ad quosnam? Cur non dicit id, quod est? nempe ad Papam, vel ad eius Consiliarium scriptas? Et cum postea dixerit, literas ab aliquo scriptas, curetiam non dicit id, quod est, nempe a Lipomano satellite Papæ, scriptas? Sed expende, ut rem peruertat atque exaggeret nebulo, Cum in medium proferre literas ab aliquo scriptas nihil aliud sit, quam quod ille dixit, tollere est vita vitæ societatem, tollere amicorum colloquia absentium. A TH. Reuera ita accusat, ac si Vergerius Serenissimi Regis, aut Priuatas alicuius literas interceptisset atque in medium protulisset. HIL. Facit suo more, falsissima, magna virulentia, impingens, sed Vergerius nullas, nec publicas, nec priuatas intercæpit, quicquid mentiatur impudentissimus Oso. A TH. Promisseras locum, ubi Osius non esse in hac causa, sperandam ullam concordiam scripsisset. HIL. Mane, non sum oblitus, verum ordine progredior, statim ubi de his literis, ad hunc modum pergit. Etiam Pauli Quarti Pontificis literas, & quidem binas typis excusas peruulgauit. Vide quam rem malignus Osius hic quoque vitio det, circumferebatur

DIALOGVS QVARTVS.

tur passim binarum literarum, quas Papa ad Senatores Laicos regni Poloniae & ad Illustrem D. Tarnouium scripserat, exempla, hæc Vergerius typis excudi fecit, vnà cum scholijs, At Osius ita exclamat, ac si Serenissimi Poloniae Regis, aut Consiliariorum arcana quædam peruulgasse fuisset deprehensus Vergerius, Non modo, inquit, literas ad quosdā, ab aliquo scriptas, in medium protulit, verumetiam Pontificis & quidem binas typis excusas peruulgauit, A T H. Cur non addidit, o indignum facinus? O cælum, o terra, o Maria Nepotini? Reuera desipit Osius, prærabie, quasi non liceat nobis Antichristi teterrimi hostis nostri literas & consilia, ad commodum Ecclesiarum, pro gloria Dei, peruulgare atq; insectari, perge. H I L. Quin & scorijs quibusdam suis obscurauit, ac mirabiliter deformauit, quæ piè sancteq; scripta fuerant, secus interpretando, A T H A. Quid potissimum scripserat in illis literis Papa? H I L. Se velle etiam si bella futura essent, vniuersale Concilium propediem celebrare, Vergerius verò in suis scholijs affirmauit eum mentiri. A T H. Rectè. H I L A. Ac nō modo, si bella futura essent, sed neq; in summa quidem pace concilium celebrare eum habere in animo, nec posse celebrare, si haberet in animo. An hæc fuerit falsa interpretatio res ipsa clamat: Nam nec celebrauit, nec celebraturus est. Pergit Osius, Vergerij verba recitando. Audi quid scribat, in suis

in

in priorem Epistolam scholijs. Dixerit, inquit, quis-
 piam : Si quidem possemus Papam eo adigere, ut
 velit assentiri, ut ministri Ecclesiarum haberent ux-
 ores, lingua vernacula in administratione Sacra-
 mentorum vterentur, atq; ut vtramq; speciem po-
 pulo exhiberent, in reliquis vero articulis et doctri-
 nis cum Romana Ecclesia consentiremus, (quem-
 admodum hactenus consensimus) an non consul-
 tum putares, ut tunc acquiesceremus? atq; ut hæc
 prius lucro apponeremus, deinde paulatim, labente
 tempore, ut etiam de reliquis articulis lucrifacien-
 dis cogitaremus? Respondeo. Minimè mihi con-
 sultum videri: Neq; enim in eo res sita est, ut mini-
 ster uxorem habeat, ut populari lingua in Ecclesia
 utatur, ut vtramq; speciem porrigat, sed, ut habeat
 viuam fidem, ut sit membrum Christi Ecclesiæ, atq;
 ut eam rectam doctrinam teneat, populoq; annun-
 ciet, quam filius Dei dominus noster Iesus Chri-
 stus attulit è sinu patris. Quæ esset hæc contamina-
 tio doctrinæ? quod monstrum? si consentiremus,
 ut esset pastor animarum nostrarum Missarius sa-
 crificulus, vinctus & inauguratus ab aliquo Apo-
 scopo & Antichristi membro &c. A T H. Quid ad
 hæc Osius? an non fuit istis stimulis agitatus? H I.
 Ait Vergerium mox petere iugulum causæ. A T H.
 Irridet fortassis? H I L. Serio ne dicat, an irrideat, ne-
 scio, magis puto irridere, omnes enim pili facit præ-
 se Thraso iste. A T H. Mihi (quicquid Osius videat-
 Y tur)

DIALOGVS QVARTVS.

tur) reuera iugulum causæ mox petere videtur, qui explodendam rejciendamq; censet istam nephariam pestem, Missarios scilicet sacrificulos, unctos atq; inauguratos ab aliquo Aposcopo & Antichristi membro, (quale est exempli gratia Osius) nec potest pati, vt tam feræ Belluæ sint pastores animarum. HIL. Pergit Osius: Verum audi quid paucis interiectis addat: Postquam enim hic homo nimis in aliena Republica curiosus. A TH. Subsiste, Aliud est politica Respublica, aliud Ecclesia Christi, in politica Republica merito reprehenditur, qui in ea voluerit esse curiosus. Verum si quis ad ea loca accesserit, vbi instituta sūt Christi Ecclesia, præsertim vocatus, is, si quid illic molitur pro gloria Dei, nihil minus potest appellari, quàm in aliena Republica curiosus, quare stultè hic quoq; Osius. Perge. HIL A. Et ad excitandas seditiones natus. A TH. Qui gloriam Dei, pro virili, promouere studet, is Phariseo Osio seditiosus est. An non veteres quoq; Pharisei & Christum & Apostolos seditiosos vocarunt, eodem scilicet Spiritu, quo Osius? Perge. HI. Horratus fuerat Polonos, vt si maximè cōcederentur illis hæc tria, constanter ea respuerent, Scias, inquit, Polonia, causam hanc, quæ de religione cōtrouertitur, minimè posse ullā moderationē aut cōcordiam pati. Vide quid dicā & memori mente reneto. Sunt enim qui dicant: An non posset aliqua ratio inueniri, qua cōcordia sanciretur? Respondeo. Nullam

Nullam prorsus posse inueniri. Si enim Papatus^c maneat incolumis, non potest doctrina Iesu Christi^c manere incolumis. Et rursus: si vicerit, quam nos^c profiteamur Iesu Christi doctrina, corruat totus Pa-^cpatus ab radicibus necesse est, ita, vt nulla alia sit sta-^cbiliendæ veræ Christi Ecclesiæ, & concordia in-^ceundæ ratio & spes, quàm si vniuersus Papatus,^c cum omni sua tyrannide & impia doctrina tollatur^c è medio. Haftenus Osius Vergeriana recitat. A T. Putat ne ista saltem iugulum causæ mox petere? HIL. Nihil de iugulo amplius. Sed ad hunc mo-^cdum respondet: Quod scribit Vergerius causam^c religionis moderationem, seu concordiam pati non^c posse, quin verissimè scribat inficias ire non possu-^cmus, atq; idem paulò post ter, aut quater repetit. A T H. Mirum, cum vsq; adeò Vergerium oderit, quòd sustinuerit scribere, Vergeriū in retanti mo-^cmenti verissimè sentire, nec viderit, quid ex hac confelsione colligi possit: Nam si nulla est de con-^ccordia spes, consequitur nullam prorsus reliquam esse Papis, de recuperanda pristina autoritate et po-^ctentia, spem. Non per Concilium, cum omnino im-^cpossibile sit, vt de iudicibus Concilij conuenire vn-^cquàm possimus. Per armam verò atq; per uim, ipsimet sciunt, quid iā possint proficere, per gratiā Dei, qui in eum statū res nostras, imo suas ipsius, adduxerit. Pergemus igitur vincēdo, haud dubiè, hoc fateatur

Y   ñ   Osius

DIALOGVS QVARTVS.

Osius (si rem benè expendas) necesse est, cum fateatur nullam esse concordiae spem. Sed obsecro te, relinquit ne inultum Vergerium, quem videt iam claris verbis dixisse, si vicerit quam nos profiteamur doctrina, corruat totus Papatus ab radicibus necesse est: & subiunxisse, nullam aliam esse stabiliendae verae Ecclesiae & concordiae ineundae rationem & spem, quam si vniuersus Papatus cum omni sua tyrannide & impia doctrina tollatur è medio: Nonne hic saltem mox petit iugulum causae Vergerius?

HIL. Non sinit inultum, nihil minus, inultum ne hoc sineret Osius, qui solet minima quoque sectari & magna contentione & rabie tueri: atque etiam maledictis proscindere eos, qui nihil huiusmodi scripserunt. Quid pluribus? non pepercit Francisco Lismanino.

ATH. Pio illi atque prudentissimo seni?

HIL. Illi ipsi non pepercit, quo nihil est modestius & placidius.

ATH. Sed quid tandem in Vergerium? Nam vehementissimum aliquid hic dixerit oportet.

HIL. Ait esse rudem & imperitum.

ATH. Quid ad rem? ergo in Papatu non est impia doctrina, neque Tyrannis? sic isti solent respondere. Sed sit sane rudis & imperitus, dum Christum & hunc crucifixum sciat, Vergerius floccifacit, si non habeat, qualē multi sibi arrogant, & plaris faciunt quam Christum ingenij, doctrinae, atque eloquentiae laudem.

HIL. A. Sed ait, quod si quis ab eo quaereret, quāenam sit Christi, quam profitetur doctrina, non habiturum

habiturum quod respondere queat. A T H. Vergerius lætatur & tanquam, pro incomparabili (vt reuera est) beneficio, gratias summas agit æterno Patri D. N. Iesu Christi, quod tantum ex eius doctrina norit, quantum ad consequendam cælestem hæreditatem satis sit, & id parum, quod ex ea nouit, ad Dei gloriam nititur conferre. Quod verò nouit Osius, totum id locauit Sathanæ & Antichristo Tyberino, sed audi quid statim, plenus odio & veneno, subiungat de Vergerio. Nam, quantum è scriptis illius colligere licet, modò cum Picardis, modò cum Lutheranis, modò cum Zuinglianis facere videtur. A T H. Exprimitt nè, recitat nè vlla Vergerij verba, in quibus aliquando cum Picardis, aliquando cum Lutheranis, aliquando cum Zuinglianis facere videatur. H I L. Non exprimit, non recitat. A T H A. Ergò certissime scias, Osiū nulla vidisse in scriptis Vergerij verba, qualia designat, quæ scilicet modò hoc, modò illud, modò tertium quiddam dicant: Nam si vidisset, haud dubiè, ea in medium protulisset magna lætitia atq; insolentia, sed mendax est, vt Diabolus pater eius. Vnde autem huius calumniæ occasionem sumpserit, videor mihi posse paucis aperire. Valdensium confessio oblata, anno M. D. XXXV. Serenissimo Ferdinando Cæsari, qualis sit nosti, H I L. Noui, eandem continet doctrinam, quam Augustana, nisi quòd non ità perspicuè & scèliciter quædam docet,

DIALOGVS QVARTVS.

vt Augustana, Sed hoc fœlicitati huius temporis, in quibus bonæ literæ magis florent, quàm ante centum & amplius annos, cum Valdensium Confessio dictaretur, tribuendum est, ATH. Sic res est, HIL. Quare Lutherus & Philippus, grauissimis differ-
tissimisq; verbis, eam commendarunt, passim ex-
tant vtriusq; testimonia, Deindè cum in articulo de Eucharistia, eadem Confessio habeat moderata que-
dam verba, vt, quasi de industria, visa fuerit uelle fu-
gere contentiones: dicit. n. quòd in cœna sumatur
verum corpus & verus sanguis Christi, nec dispu-
tat quomodo sumatur, Bucerus & Musculus eandẽ
confessionem, suo quoq; calculo, in eorum scriptis,
quæ passim extant, grauissimè approbarunt. Verge-
rius igitur, ut aliquam concordiaẽ (cuius est studio-
sissimus) viam in eo articulo, pro uirili, inciperet a-
perire, hanc Picardorum Confessionem, seu Val-
densium proximo superiore anno, Tubingæ dedit
recudendam, adiunxitq; Martini & Philippi, dein-
dè Buceri & Musculi testimonia. Postremò ipse
Vergerius quoq; præfatus ait, Valdenses, seu Picar-
dos habere in suis Ecclesijs seueram disciplinã, cum
pura doctrina, coniunctã & esse bonos uiros, Hinc
ergo A T. Nihil dicas amplius, Rem totã intelligo,
Osius vidit Confessionẽ sub nomine eorũ, qui no-
minant Picardi à Vergerio editã, testimonia verò
sub nominib. duorũ, qui Lutherani, et aliorum duo-
rum, qui Zuingliani censentur, et hanc ob causam,
affirmare nõ est ueritus, Vergeriũ modo Picardum
esse

esse, modo Lutheranum, modo Zuinglianum, quæ
est Osiana calumnia, flagris digna. An nō pudet istū
hypocritā? H I. Pudeat verò? imo gloriat̃ eo nomi-
ne: Nā his artib. putat se uicisse, usq̃ adeo habet nos
pro bardis et caudicibus, qui debuissēmus ignorare
quomodo essent explicandæ eius tricæ patifaciēdęq̃
imposturæ. A T. Certē qui eius uerba legisset, neq̃
hoc uicissim, quod de Vergerio recitasti, sciuiſſet,
potuiſſet sibi persuadere, Vergeriū scripſiſſe librum,
in quo aliqua Picardorum, Lutheranorū, et Zuing-
lianorum diuersa pugnātiāq̃ inter se dogmata ap-
probasset, sed rē audiui, Osiū scilicet esse impoſto-
rem H I. Illud adde, quod Osius in hac re perindē lo-
quitur, ac si Picardi in eorum Ecclesijs diuersam, aut
contrariam ab ea, quæ est in Confessio. August. do-
ctrinā docerent, et tamen nō est diuersa, aut contra-
ria, Cur. n. eam approbasset Luthe. & Philip? Nam
quod ad ministrorum Ecclesiæ coniugium attinet,
iam nobiscum sentiunt, Ministri Ecclesiarum apud
eos fiunt mariti, nec dubium est. Sed legamus Oſo-
ris uerba, quib. Vergerio responderet ad id, quod di-
xerat Papatum esse ab radicib. extirpandum. A T. H. I.
Huc te expectabam H I. Huc spectant istorum con-
silia, ut ordinem omnē ē medio tollāt, ut principum
autoritatē in odium et contemptū adducāt, ut Anar-
chiā quandam inducant. A T. Quām delectat̃ mēti-
one istius Anarchiæ et rebellionis. H I. Quia turbu-
lētum est illi ingeniū, alio aut̃ in loco dixerat, nos ce-
pisse cōsilia de Cæsareatu (sic. n. loquit̃) quoq̃ tollēdo
&

DIALOGVS QVARTVS

, et non minus apud nos probrum esse Cæsariſtam,
 , quàm Papiſtam appellari. A T H. O elegantem A=
 poſcopum, qui inter caput & membra, inter Cæſa=
 rem & Principes Germaniæ, quantum in eo eſt,
 ſpargit ſemina odiorum & litium, An hoc eſt boni
 viri officiũ? Fortaſſe verum eſt, quod, cum aliam
 Cæſar, aliam Principes Proteſtantes, doctrinam
 profiteantur, ſolemus nominare Cæſarianos, aut
 Cæſariſtas eos, qui ſunt doctrinæ, quam Cæſar de=
 fendit, addiſti, ad differentiam ſcilicet Proteſtanti=
 um, aut Euangelicorum, Sed quod in odium &
 contumeliã noſtri Cæſaris, ea voce vtamur, men=
 titur bellua Varmiẽſis, furens rabie & veneno:
 Nam Cæſarem, vt legitimũ ſummũq; à Deo
 conſtitutum, Magiſtratum noſtri Principes & ſta=
 tus ſumme reuerentur præſtantq; illi omnia liben=
 ter, quæ debent, officia. H I L A. Tandem contrà
 Vergerium, qui dixerit, Papatum eſſe ab radicibus
 extirpandum, ad hunc modum argumentatur. Lu=
 • therus ſcribit in quadam epiſtola, in Papatu eſſe ve=
 • ram ſcripturam ſacram, verum Baptiſmum, verum
 • Sacramentum altaris, veras clauẽs ad remiſſionem
 • peccatorum, verum prædicandi officiũ, verum
 • Catechiſmum, veram Chriſtianitatem, imo verum
 • nucleum Chriſtianitatis, Vergerius cupit è medio
 • ſublatum Papatum, ergo cupit ſublatam verã ſcrip=
 turam ſacram, verum Baptiſmum, verum prædi=
 candi officiũ, & reliqua omnia ſanctiſſima modo
 enumerata.

enumerata. Quale tibi hoc videtur argumentum
 Athanasii? A T H. Asoticum, Osiannum, Varmien-
 se, Embricense, hoc est, non modo sophisticum, sed
 putidum, falsum, fatuum. H I L. Respondeas cathe-
 goricè. A T H. Indignum est, cui respondeatur, sed
 sibilis explodendum & proscindendum est. H I L.
 Audialiquid simile, adhuc in Vergerium. Omnes
 Lutherani Germani (Germanos Lutheranos vo-
 cat Illyricum & Merlinum cum suis) execrantur
 Osiandri doctrinam, Vergerius sectatur Osiandri
 doctrinam, ergò Germani Lutherani execrantur
 Vergerium, statimq; hæc verba subiungit: Et erit
 quisquam, qui sibi persuaderi pariat, Iesu Christi
 doctrinam esse, quam profitetur Vergerius, quam
 non Christiani modo detestantur, verum etiam
 Germani Lutherani execrantur? A T H. Quomo-
 do Minorem probat, quòd scilicet Vergerius Osi-
 andri dogma sectetur? H I L A. Adhunc modum.
 Brentius sentit cum Osiandro, Vergerius est admi-
 rator Brentij, Ergò Vergerius vnà cum Brentio &
 cum Osiandro sentit. A T H. Cur non adhunc mo-
 dum quoq; argumentatur? Brentius Patrocinator
 Arrianis (nam ostendi tibi, hoc dixisse mendacissi-
 mum Osum) Vergerius est admirator Brentij, er-
 gò Vergerius est Arrianus? vis vno verbo dicam
 Hilari? Audiui Osum esse magna senectute, quare
 crediderim repuerascere. H I L. Repuerascit quidem,
 sed interim agitur spiritu Sathanico, cum tam hor-
 ribilia

DIALOGVS QVARTVS

Argumentum
Osi.

ribilia conuitia atq; mendacia spargat, & quidem in Iesum Christum ipsum, in eius membra, inq; eius doctrinam, sed, sepositis alijs fatuis argumentis. Quomodo ad illud responderes? Lutherus dicit, in Papatu esse veram scripturam Sacram, verum Baptismum, verum Sacramentum altaris, verum prædicandi officium &c. quare cum Vergerius cupiat sublatum Papatum, cupit sublatam veram sacram Scripturam, verum Baptismum verum Sacramentum altaris, verum prædicandi Officium &c? Quid, inquam, saltem, pro infirmioribus sustentandis, ne ab Osio deciperentur, hic respondendum putares, si loco Vergerij esses? A THA. Negarem Lutherum audiendum, nisi quæ dixerit, aut scripturis, aut rationibus comprobet. Quid hic posset replicare Osius? HIL. Te tuiq; similes adorare verba Lutheri: Hoc enim de Vergerio quoq; sigillatim dixit, A TH. Sicophantica calumnia. Quamquam alio etiam modo possem respondere, nempe, Lutherum non eo sensu scripsisse, quo cauillatur Osius: Osius enim Serenissimo Regi persuadere nititur, quod Lutherus Papatum habeat pro re sacrosancta, in quo sit vera scripturæ interpretatio, verus Sacramentorum vsus, veræ clauis, ad peccatorum remissionē, pura verbi Dei prædicatio &c. sed quis iam nescit, Lutherum toto (vt aiunt) coelo ab hoc dissentire? Quorsum hic attinet loca ex eius libris adducere? Cum ergo Osius, super falsissimo verborum

verborum Lutheri intellectu, voluerit ædificare, tota corruit fabrica, totum argumentum. H I. Corruit reuera, Lutherum autē ad eum modum loquutum fuisse manifestum est, vt cōpesceret atq; frenaret duos Plebanos: Nā ad eos scribit, quos videbat respue- rebaptismum in Papatu susceptum, vt fuit semper acerrimus Anabaptistarum hostis, Deinde non negamus, ex ea Ecclesia, quam postea Papatus tam horribili tamq; sacrilega tyrannide occupauit contaminauitq;, dimanasse, in multas Christiani orbis partes, verum Baptismum, vera Sacramenta, verum prædicandi officium, & verus nucleus (vt Lutherus ait) Christianitatis, Sed hæc tã magnabona non promanarunt ex Papatu, sed ex vera Ecclesia Christi à Papatu (vt dixi) oppressa. A T H. Assentior, Sed non possum satis mirari tum peruersitatem ingenij, tum impudentiam Osi singularē, qui post XL. annos, quibus tota hæc causa, summa diligentia, agitata est, vt iam sit in omnibus terrarum orbis angulis notissima, ausus fuerit prodire & hoc quoq; iactare, atq; in Serenissimi Poloniæ Regis auribus instillare, nos veram sacram Scripturam, verum Baptismum, verum Eucharistiæ Sacramentum, veras clauēs ad remissionem peccatorum verum prædicandi officium, verum Catechismum, veram Christianitatē, verum deniq; nucleum Christianitatis cupere sublatum, An nō prodibit alicundē quispiam, qui eius Regiam Maiest. coram moneat istarū imposturarum Varmiensium & Diabolicarum?

DI A L O G V S Q V A R T V S.

HIL. Hac autem cantilena, quòd scilicet Lutherus dixerit, in Papatu esse verā sacram Scripturam &c. vsq; adeò delectari videtur Osius, vt eam non modo in hoc paruo, sed etiam in maiore, de quo sumus loquuti libro, occinere voluerit, magna cum lætitia atq; insolentia, nec pudet tam inania & tam falsa repetere & Sophisticari. **A T H.** Sunt ne huiusmodi reliqua argumenta, quibus in hoc libello vtitur? **HI.** Dixi tibi, me tantum inspexisse: Non enim fuit ocium, quo licuerit perlegere, sed in paucis illis paginis, quas legi, olfeci putidissima esse pleraq; omnia. Vnum nunc audi. Tu scis quàm futes rationes & causæ à Papistis recenseantur, quamobrem nolint, vt laici è calice bibant. **A T H.** Scio, commemorantur à Gersone Cancellario Parisiensi, qui cum in præclaro illo Constantiensi Concilio interfuerit, audiuit ab ipsis patribus, cur licitè & rationabiliter, (sic enim ipse loquitur) Christi mandatum de danda vtracq; specie intermitti potuisse existimarint. **HIL.** Scio in hoc tuo Musæo esse Gersonis libros, oro legamus locum: neq; enim cōmodius possum Osianā impudentiam leuitatemq; patefacere. **A T.** Legamus, statim inueniam est in prima parte. Adest, accipe. **HIL.** Tu lege. **A T H.** Vnde dicunt eorum plurimi, qui super hoc fuerunt simul congregati, quòd consuetudo de non communicando Laicos sub vtracq; specie, licitè & rationabiliter, fuit introducta, præsertim post multiplicationem fidelium.

lium. **HIL.** Quasi Christus cum cœnam institueret diceretq; bibite ex hoc **OMNES**, ignorauerit fore, vt fidelium numerus cresceret, **O** stultos atq; impios homines, in quorum numero ostendam tibi mox **Osium** esse, qui istas Patrum Constantiensium rationes à Gerson recitatas, vtpotè iustissimas grauiissimasq; commendat. perge. **A TH.** Et hoc propter euitationem multiplicis periculi, irreuerentiæ & scandali circa susceptionem huius benedicti Sacramenti, primum periculum est effusionis. **HIL.** Pudet profectò audire, nedum de his verba facere, quare ne expectes, vt singulas rationes confutem, Perge. **A TH.** Secundum in deportatione de loco ad locum, Tertium in Vasorum sordidatione, quæ deberent esse sacrata, nec passim tractata, vel tacta à Laicis, & multò minus deberet vinum consecratum vendi Apothecis, sicut fit, apud tales, vt dicitur. Quartum in barbis longis Laicorum. **HIL.** Non possum me continere, quin hic aliquid dicam. Non ne **Osium** hoc saltem in loco grauissimè sentit, vt Laici barbati arceantur à calice, ne qua vini, aut sanguinis guttula fortè hæreret in pilis. **O** ineptissimum Scriptorem, Sed cur arcentur qui non longas barbas, aut qui nullam habent, in primis cur feminae? perge. **A TH.** Quintum in conseruatione pro infirmis, quoniam posset in vase Acetum generari, & ità desineret ibi esse sanguis Christi, nec suscipiendum esset, nec nouiter consecrandum, sinè

DIALOGVS QVARTVS.

, Missa & fieri posset, quòd daretur acetum purum,
 , pro sanguine Christi. HIL. Iesu, Iesu quidaudio.
 Potest ne quicquam magis putidum, magisque pa-
 pisticum excogitari? & tamen hoc quoq; laudat O-
 sius, præsertim quòd è calice diffugiat atq; euane-
 scat Christi sanguis, si vinum cõperit accessere? per-
 , ge. A TH. Addito, quòd in æstate Bibiones, aut
 , muscæ generarentur, quantumcunq; esset vas clau-
 , sum, quandoq; etiam putrescerent, aut fieret veluti
 , abominabile ad bibendum, & hæc ratio est efficax
 , valdè & ex alia ratione, quando multi præbissent.
 HIL. Prohpudor, En, in quas foueas, in quæ deliria
 præcipites ruunt, qui deferunt purum verbum
 , Dei. Perge. A TH. Et quæritur in quo vase fieret
 , consecratio tanti vini, quantum requireretur in Pa-
 , scate pro decem, aut viginti millibus personarum,
 , sextum damnum esset in sumptu vini, saltem apud
 , multas partes, in quibus vix inuenitur vinum ad
 , celebrandum, & alibi charè comparatur. Esset præ-
 , terea, periculum in congelatione, hætenus Ger-
 son, Ecchius verò ad istas addit duas rationes, au-
 , di vtrancq; Rem miraculis testatam refert Alexan-
 , der de Ales, quòd cum religiosi instarent, pro sum-
 , ptione sub vtraq; specie, dum Sacerdos esset in acti-
 , one Sacramenti, apparuit patina plena sanguine,
 , quod videntes religiosi obstupuerunt, quo signo,
 , petitio eorum cessauit. Porro credendum est, a pri-
 , mitiua Ecclesia, incepisse Laicos communicare sub
 alicra

altera specie, & quod sit vnum, quod ueniat ex Traditione Apostolorum: quia initium huius monstrare nemo potest, Nihil est in summa his rationibus stultius, aut stolidius, nihil falsius, quorsum attinet confutare? HIL. Itanè censes? A TH. Quasi tu aliter sentias, HIL. Non sentio aliter & nihilominus Reuerendum Patrem D. Osium, mox Cardinalem futurum, in tanta, quam vndiq; videmus inclarescere (sine, vt hic quoq; repetam) luce diuinæ doctrinæ, in hoc seculo tam emuncto atq; erudito, pronunciare non puduit, istas fuisse iustissimas grauissimasq; rationes, quamobrem à mandato Christi discederetur A TH. Boni consule, vix tibi credo, fuisse tam insanum & tam leuem, vt hoc scripserit. HIL A. Credas ergò verbis eius, quæ tibi adducam. Cæterum si iusta ratione factum esse putas, quod ab omni sacramentali participatione Christi corporis & sanguinis arcet infantes Ecclesia, cur non itidem de illa tibi persuades, quod Calicem quoq; dare Laicis intermisit, non eam fecisse, nisi iustissimis grauissimisque rationibus adductam? A TH A. Non recenset rationes sigillatim. HIL A. Quid attinebat? quas enim alias adducit Ecclesia Papistica, quàm eas, quas ex Gersone & Ecchio recitauit? A TH. Consentio, Osius reuera non potuit de alijs rationibus intelligere, has ipsas appellat iustissimas, grauissimasq; (si Deo placeat)

Sed

DIALOGVS QVARTVS

Sed illud quoque ineptum esse animaduerto, quod
 hic dicit, si iusta ratione Ecclesia arcet infantes ab
 Eucharistia, iusta quoque ratione calicem negat Laicis
 HIL. Est reuera ineptum atque absurdum: Nam quod
 infantes sumoueantur à cœna & à participatione
 corporis & sanguinis Christi, videtur fieri auctori-
 tate verbi Dei: Apostolus enim exigit, ut seipsos pro-
 bent, qui de pane illo manducaturi, & de calice bi-
 bituri sunt, Sed non potest corpus domini dñi iudica-
 re, qui rationis est expers, Quod vero Calix dene-
 getur Laicis, est omnino contra Dei Verbum,
 ATH. Non est dubium, Quare iusta ratione Eu-
 charistia infantibus, iniuste autem Calix Laicis ne-
 gatur. HIL. Cum multa simus de his loquuti, ut sit
 iam desinendum, Audi aliam grauissimam Osi sen-
 tentiam, à qua intelliges quanti ipse hos duos arti-
 culos faciat de Calice scilicet Laicis, & de vxore Sa-
 cerdoti permittenda. Ait, quod his duobus articu-
 lis concessis, euerteretur Papatus vniuersus, hoc
 est, vniuersus Christianismus aboleretur. ATH. Ie-
 su, quale iudicium, iocatur fortasse? HIL. Minimè
 gentium, maximo serio loquitur, audi ipsam besti-
 am loquentem ATH. Nimium urges, qui bestiam
 cum appellas. HI. Vocauì etiam superius, non ne
 obseruasti? cum ipse sanctæ memoriæ M. Luth-
 erum, eo nomine salutare veritus non fuerit. Audi
 igitur ipsam bestiam loquentem. Toto cœlo (quod
 aiunt) errant qui dicunt: Si Calix Laicis, vxores
 Sacerdo-

Sacerdotibus permittatur, inter Christianos & Lutheranos facile concordiam esse coituram. Egregia vero concordia, per quam non vitia Papatus, quod ferri tamen possit, verum ipse ipse Papatus vniuersus evertitur, hoc est, Christianismus omnis aboletur. A T H. Dispercam si non videor mihi somnare & quodammodo dubitare, num quæ audio, audiam reuera, usq; adeo, præter id, quod putaram, video esse futilia & putida, sed missum facientes istum minorem ineptiarum gurgitem, reuertamur ad maiorem & pergamus de Concilio, vnde discessimus, conferre. H I L. Vt lubet, Veneramus ad eum locum, vbi Osius cum suo Asoto vult, vt promissio de præsentia Christi & gubernatione Spiritus sancti pertineat æquè ad omnes, qui ad Concilia conveniunt Episcopos, siuè sint boni viri, siuè mali, siuè docti siuè indocti, Demus nunc (posito & non concessio) quòd ad papisticos & Carnales Prælatos ea promissio trahi posset, quo nihil puto posse absurdius dici aut excogitari, sed demus, inquam, quæro ab Osió, si Concilium autoritate Papæ, Tridenti, vel alibi iterum conveniret, eius verò Episcopi omnino prohiberentur propriam eorum sententiam dicere, eorumq; conscientiae satisfacere, verum id tantum cogerentur, clausis oculis, in sessionibus proferre, quod Papa, per suos Legatos, indies mandasset, putaret ne Osius Spiritum sanctum descendere in tales Episcopos, qui he-

a rerent

DIALOGVS QVARTVS

rerent illic, vt mancipia, ac potius, vt muta per se organa, quæ aliunde spiritum expectarent, tam aq̃ tyrannidi turpissimè seruirent? **HIL.** Osius negaret posse id contingere. **A TH.** Contigit tamen in Tridentino, quis iam nescit? Sed fingat posse contingere, an adhuc censeret tam turpi imposture, quæ fieret Ecclesiæ Christi, affuisse Spiritum sanctum? **HIL.** Crediderim tandem responsurum, affuisse, quocunq̃ demum modo res fuisset gesta, dum modo conuenissent, nihil enim referre siuè de suo, siuè de alieno pronuntiaissent, etiamsi id minime intellexissent, aut si contra conscientiam pronuntiaissent. **A T.** Ego quoq̃ sic responsurum crediderim, vsq̃ adeò video hominem dementatam fascino Papali. Sed aliud quoq̃ ab eo quæserim, Toties iactat, quod Episcopi sint legitimi Apostolorum successores, quòd semper ad Episcopos pertinuerit, de doctrina religionis, cognoscere, quòd Episcopis, in Concilio congregatis, non possit non adesse Spiritus sanctus. Cur ergo patiuntur eam legem sibi impositam, qua Cardinalibus, qua Abbatibus, qua Præfectis, aut Generalibus (vt appellât) Monachorum & sectarum datur potestas, vt in Concilio tanquàm iudices sedeant? Nunquid hi quoq̃ sunt Apostolorum successores? nunquid hoc genus sedit vnquàm in veteribus Concilijs? cum neq̃ Cardinales, neq̃ Generales tunc ulli fuerint? Quid putas Hilari ad hæc responsurum Osium? Extat enim lex (ut scis),
quòd.

quòd Cardinales, Abbates, et Generales debeant esse vna cum Episcopis in Concilijs iudices. H I. Crediderim hoc Osiò summè displicere, vtpotè quod Episcoporum ordini summum præiudiciū afferat, eorumq; autoritatem extenuet, nec possit vlla ratione defendi, est enim inuectum ex mera tyrannide Paparum, Osiò tamen non ausurum mutire, vt est eorum adorator, adulatorq; maximus. ATH. Quid si, vt hanc quoq; absurditatem tyrannidemq; defenderet (vt tam multas alias solitus est) id adduceret, quòd Cardinales, non vt Cardinales, sed vt Episcopi sedeant in Concilijs iudices: habent enim Episcopatus quoq; H I. Responderem, fortassis esse aliquot Cardinales, qui nullum Episcopatum habēt, cur ergò hi de doctrina religionis cognoscerent dñi iudicarentq; sed quærerem ab eo aliud, à quo nunquam crediderim eum se posse extricare, cum multi sint Cardinales, qui tres, quatuor, et plures Episcopatus habeant, cur hi saltem, vt Episcopi, ad iudicandum in Concilijs à Papis non admittuntur, quamuis lex disertissimis verbis, vt admittantur, iubeat? H I L. Nesciebam hoc, non admittuntur reuerà? A T H. Non admittuntur. H I. Et tamen lex, vt admitantur, iubet? A T H. Iubet. H I L. Admittuntur tamen Generales atq; Abbates? A T. Maxime. H I L. Quid hoc sibi vult? A T H. Dicam, Romæ rarissimè videas Cardinales conuenire, atq; vna versari, præterquam publicè in Concistorijs, ad quæ à Papa vocantur, adestq; ipsemet Antichristus.

DI A L O G V S Q V A R T V S.

HIL. An non agitant inter se cōuiuia multi simul?

A T H. Rarissimè, aut fermè nunquam, vix vnus, aut alter solet inuitari & hoc quoq; per rarò. HIL.

Quid ita? A T H. Quia vident, id Papæ summè displicere. HIL. Fortassis quia nollit, vt magni sum-

ptus & luxus in conuiujs fiant? A T H. Id curat scilicet, vt sumptus & luxus cohibeantur. Sed di-

splicent Papæ Cardinalium conuentus, siuè in Cō-

uiujs, siuè alibi fiant, quia nouit ingenia suarum creaturarum, nouit eas ardere incredibili cupiditate &

rabie Pontificatus adipiscendi, & propterea solere multa machinari, quò per phas perq; nephas Pa-

pam è solio deturbent, quam ob causam prohibentur ad Concilia (vbi non intersit Papa quoq;) acce-

dere. Bis, aut ter vidimus Concilium, à Paulo III. & à Iulio III. indictum, & Episcopos multos con-

uenisse. Nunquid autem ullos audiuius Cardina-

les affuisse, præter eos, qui pro Papa legatione fun-

gerentur, modo tres, modo vnum duntaxat? HIL.

Bone Deus, quales tricas, quales artes, aut practicas audio? istis Papis omnia sunt suspecta, viuunt dies

noctesq; in maxima sollicitudine, hinc venena, hinc con-

spirationem etiam à suis met creaturis, metuen-

tes, omninò vt Tyranni solent. A T H. Sed redeamus ad librum, si modo habes amplius, quod ex eo

referas. HIL. Habeo adhuc vnum atq; alterum. O-

fusus insultat nobis, summa petulantia, centies repe-

tendo, quòd præciderimus nos ab Ecclesia, iactat

autem

autem se, quòd in gremio Ecclesiæ, cum alijs Scribis
& Phariseis, conditus sit. A T H. Ea est vetus Papi-
starum cantilena, sed qui voluerit Oſio, quod ad i-
stud speciosum nomen Ecclesiæ, quo illi in primis
se tuentur & mire exornant, exactè respondere, la-
tissimum campum, in quo excurrat, habiturus est,
& valde bonam causam. Certe nulla est tanta apud
eos turpitudine, nulla tanta fæditas, quam non co-
nentur sub isto vmbaculo, prætextuq; Ecclesiæ oc-
cultare & pro re sanctissima venditare, putantq;
omnium, qui reprehendere aliquid in ea voluerint,
ora claudere statim posse, vbi dixerint, Ecclesiam fe-
cisse, Ecclesiam tolerasse. Quid autem Ecclesiam no-
minent, omnes sciunt, armentum scilicet illud Ra-
forum & Vnctorum, qui pascuntur in septem col-
libus, propè ripas Tyberinas: Nam in illum angu-
lum redegerunt totam Ecclesiam vniuersalem, Illud
autem in primis erit exagitandum ab his, qui Oſia-
no libro, vbi inciderit locus de ista Ecclesia, volue-
rint respondere, quòd sæpissimè sacrificulus, vel
monachulus quispiam, aut etiam ex fece vulgi ali-
quis, crassissimam fabulam atq; Idolomaniam, è suo
cerebello somniabit confingetq;, Armentum illud,
de quo dixi, non impediet, non reprehendet, Qua-
re si Idolomania postea in immensum excreuerit, fu-
eritq; inuentus aliquis bonus vir, qui spiritu Dei
accensus reclamare voluerit, is confestim audit, non
esse reclamandum, si Ecclesia non reclamat. Possent

DIALOGVS QVARTVS.

hic plurima exempla adduci, sed vnicum duntaxat, quo res fiat planior, adducam. HIL. Est locus non parui momenti, perge, attentè audio. ATH. Vix vlla est in toto Papatu crassior fabula & turpior impostura, quàm quæ à Papistis de Idolo Lauren-
tano conficta est, aiunt enim Angelos, anno Do-
mini 1390. aut circiter, abscidisse ex fundamentis &, ex Iudea, primum in Illyriam, deinde in Picœnum, trans mare Adriaticum, in quandam syluam, dein-
de in quēdam montem, postremò propè oppidum Recanatum portasse illud ipsum cubiculum (sine vllis fundamentis dico) in quo virgo Christi ma-
ter fuerat nata, in quo æducata, in quo lætum nun-
tium ab Angelo accepit, in quo filium æducauit, Domini Papæ, cum eorum Tyberina Ecclesia, aut armēto, hoc, post natos homines, fœdissimum hor-
ribilissimumq; mēdacium nunquam reprimere vo-
luerunt, imo indies conati fuerunt, pro summa eo-
rum avaritia, atq; impietate, conciliare illi fidem & autoritatem, vt tota non modo Italia, sed Respub.
tota baptizatorum fuerit, per illam crassissimam de-
testandissimamq; idolomaniam, veluti dementa-
ta, neq; ullus unquàm fuerit, inuentus, qui ausus fu-
erit mutire, vt etiam num nemo audet ex his, qui sub Papatu degunt: statim. n. ad ignem, tanquam here-
sarcha quispiam, Christi incarnationem negans, ra-
peretur, qui auderet quempiam monere, vt ab illa impostura atq; idolomania caueret, nullo enim mo-
do pati possunt, vt quis, quod Rom. Ecclesia tolerat
(quic=

(quicquid illud tandem sit) vel vno verbulo redarguat, Potest ne excogitari vlla oppressio, & tyrannis, quæ cum ista conferri possit? Dic Hilari quomodo hanc posset excusare tuus Osor, qui tam multa alia excusat tyrannidis & impietatis portentis? HIL. Si factus Cardinalis in Italia constiterit, crediderim eum, hunc quoque laborem subiturum, vt fabulam Lauretanā, vna cum Stigmatibus Francisci pro re verissima, defendat, quare tunc visurus es, qua ratione sit excusaturus, in primis nō est dubium, quin dicturus sit, quod in his tribus libris suis frequentissime iactat vrgetque, Ecclesiam habere spiritum Dei, quare non posse non verum esse, quod ab illa probatur, aut toleratur, tamen si id nobis falsum atque enorme videatur. A T H. Scio hanc esse Osi doctrinam et normam perpetuam, sed quæro, num reuera possit dici Ecclesia Dei ea, quæ palam falsa, palam absurda, palam enormia & blasphemata tacite vel expresse approbat: quemadmodum ea sunt, quæ in Lauretana fabula narrantur, imo si nihil aliud haberemus, quo possemus euincere Rom. Ecclesiam nihil minus habere, quam spiritum veritatis nihilque minus curare, quam gloriam Dei, vnum hoc satis esset, sine vlla dubitatione, quod tam fabulosum idolum, tam enorme, tam blasphemum in pulcherrimo omnium totius orbis theatro, hoc est, in media Italia fouere atque colere non erubescit, ferro interim atque igne prohibens, ne quis eam esse fabulam & imposturam dicat, A T H. A.

Sed

DIALOGVS QVARTVS.

Sed quid tu nunc destigmatibus Francisci, an hæc quoq; inter fabulas recensenda putas? HIL. Quasi non noris. Proh Deum omnipotentem, quanta fuit hominum cæcitas, quanta impudentia & tyrannis Paparum, qui illud quoq; idolum, horribilissimis quibusdam blasphemis, circumseptum orbi obtruserunt. vt non puduerit literis mandare, Franciscum fuisse alterum Christum, quinq; vulneribus insignitum, quibus etiam homines saluari possent. Potest ne quicquam excogitari horribilius blasphemiusq;? Nihilominus hoc quoq; prorsus Diabolicum commentum, sub magno illo Ecclesiæ vmbra-culo atq; prætextu, contegunt atq; defendunt. Quocirca (vt ad punctum veniam, neq; enim oblitus sum) cum Osor id sæpissime vrgeat, quod separeauerimus, quod præciderimus nos à corpore Ecclesiæ, ad hunc modum illi respondendum putarem. ATH. Perquam libenter hoc audio: Nam nihil aliud crepant aduersarij. HIL. Vt or exemplo Reipublicæ Venetæ, quam omnes norunt bonis legibus, bonoq; ordine institutam, si vlla vnquam fuit, vt vnum duntaxat illi deesse videatur, hoc est, vt suis Ecclesijs ad normam Euangelij repurgatis, subduceret se à Paparum idolomanijs & tyrannide, quod si faceret (vt facturam aliquando non despero) omnium Republicarum, Regnorum, & Imperiorum fœlicitatem superaret. Si fortè contingeret (quod absit) vt nonnulli ex Senatoribus, occupata illic

illic perpetua dictatura conculcatisq; legibus, summam rerum ad se traherent, & pro libidine regnantes cogerent reliquos turpiter seruire, postquam autem eam tyrannidem per aliquot annos exercuissent, Deus misisset occasionem, qua Respublica, eiectionis tyrannis, pristinam libertatem inciperet recuperare atq; gloriam: quæro ab Osio, quàm explodendi & exhibilandi essent tyranni, qui de ciuibus enitentibus Reipublicæ libertatem instaurare, ad hunc modum conquererentur: cur præciditis vos à nostro dominatu? cur à Reipublicæ gremio disceditis? HIL. Video quò spectes, vis dicere nos non discedere ab Ecclesia Christi, imò cupere eam in libertatem vindicatam instauratamq; , cum ab istis Rasis & Vnctis fuerit diu miserè oppressa & penè deleta, sed ab istis, qui eam oppresserant nos discedere, hic est tuus sensus, ni fallor. A T H A. Non falleris; isti Osij minimè possunt nos vocare desertores & rebelles veræ Ecclesiæ, aut si vocant, iniquissimè faciunt, verum nos, hoc nomine eos accusare merito & grauissimè possumus: Nam, summa rerum per tyrannidem ad se delata, Euangelium filij Dei fædissimè obscurarant conculcarantq;. Gratias autem agimus æterno Patri, Domini nostri Iesu Christi, qui nobis tantam fœlicitatem elargitus est, vt potuerimus tandem videre hæc tempora, quibus Sacrilega & turpissima istorum tyrannis, solè verbi sui, vsq; adeò patefacta & debilitata sit, vt

DI A L O G V S Q V A R T V S.

tam multæ Ecclesiæ potuerint contra tantam vim
atq; potentiam instaurari, & multò plures propedi-
em instauratum iri non dubitemus. HIL A. Audi
quid hic Papistæ, præsertim Osius dicat, si quid for-
te fuisset in religione corrigendum, non decuisse
nos de facto agere, sed expectare Paparum iudicia.
ATH. Scilicet, Respublica oppressa expectabit iu-
dicium tyranni, quicam à seruitute eripiat. HIL.
Audi aliud in hoc genere videbiscq; ut pergat infa-
nre Osius. Si Princeps tuus Brenti, hoc sibi sumere
volebat (ut scilicet Ecclesias suæ ditionis reforma-
ret) prius eum conuocare Christianum orbẽ opor-
tuit. ATH. Proh Deum atq; hominum fidem, per-
ge perge. HIL. tum te accusantem, orbem Christia-
num pro se dicentem audire, atq; ita demum vel tu-
am, vel catholicam doctrinam condemnare. ATH.
Ostultitiam singularem. HIL. Fortè posset hic ex-
cusari, quod per quandam exaggerationem & hy-
perbolicè, ut aliquando fit, ad hunc modum cum
Brentio egerit. ATH. Excusa tu quantum volue-
ris, mihi desipere videtur, qui ad hunc modum lo-
quitur. HIL. Audialium locum consimilem, Ver-
gerius Serenissimum Poloniæ Regem reuerenter
monuerat, ut, de reformandis suis Ecclesijs delibe-
rationem susciperet, cum præsertim ipsemet Papa,
ipsimet delecti Cardinales, Episcopi, & qui in Con-
cilio Tridentino præsidebant Legati, clarissimis
verbis pronuntiasent, Ecclesiam omninò habere
opus

opus emendatione, & tamen non modo nõ emendarent ipsi, sed pro hæreticis haberent, & crudelissime ferro flammisq; absumerent quotquot possent deprehendere, qui vel doctrinam religionis, vel mores cleri corruptissimos auderet taxare. A T H. Hoc verissimum esse omnes iam sciunt, Papas, Cardinales, & Episcopos disertè fateri, Ecclesiam maxima reformatione indigere, nolle eos vel per Concilium, vel aliam rationem, reformationem vllam afferre, & tamen interea non desistere ferro atq; igne persequi eos, qui corruptiones atq; errores vel reprehendant, vel deplorant, quæ est profectò summa, & post natos homines, incomparabilis tyrannis. Quare Vergerius Serenissimum Regem rectè monuerat, vt sua Maiestas Ecclesias, quæ sunt sub eius imperio, tandem reformaret ipsa. H I L A. Rectè ne tibi videtur monuisse? A T H A. Rectissimè. H I L. Et mihi quoq; & haud dubie omnibus bonis viris ita videbitur. Sed audi quid Osius videatur, sic enim inquit. Vide autè Serenissime Rex, quàm ineptum, quàmq; sit absurdum & ab omni ratione prorsus alienum, quod admirator Brenetij postulat Vergerius. Fides de qua controuertitur, non est huius, aut illius nationis, multò minus huius, aut illius hominis, verum dicitur & est Catholica, est omnium, Omnium, inquam, gentium, Regnorum, Nationum, est orbis vniuersi Christiani, Et de eo, quod omnium est, quod est

B ij orbis

DI A L O G V S Q V A R T V S

, orbis totius Christiani, vult Vergerius, vt vnusa-
 , liquis Princeps, aut Rex, qui quoram illius partem
 , obtinet sibi, iudicium vsurpet. Nunquid hunc ho-
 , minem tu vel micam sanæ mentis habere putas? E-
 , tiam communi sensu destitutus esse videtur. Quid
 tibi videtur Athanasius A T H. Videtur mihi Osium
 esse non modo garrulum, sed verè constare ex felle,
 Deum immortalem, quàm prauum iudicium, &
 quantam amarulentiam hic video. Si Vergerius,
 quia ità sentit, non habet micam sanæ mentis, vt etiã
 communi sensu destitutus videatur, sunt mente de-
 stituti aliquot clarissimi Reges, plurimi amplissimi
 Principes, multi honestissimi status & ordines,
 quos illud ipsum, quod Vergerius a Serenissimo
 Poloniæ rege postulauit, vidimus in omnibus eo-
 rum ditionibus fecisse, hoc est, suas Ecclesias emen-
 dasse, inuitis & frementibus Papis. Quare Verge-
 rius nō feret moleste, se à furioso, fanaticoq; Papista
 proscindi, quia id sentiat, quod sentit tam magna &
 tam illustris Europæ pars verbo Dei innixa. H I L.
 Verum ad id quod Osius adducit, fidem, de qua
 controuertitur esse Catholicam, hoc est, omnium
 gentium, regnorum, nationum, quare non posse v-
 num aliquem Principem aut Regem, qui paruum
 aliquam eius partem obtinet, sibi iudicium de ea fide
 vsurpare, quomodo putas Vergerium responsu-
 rum? A T H. Ad hunc modum: Quid ergo facien-
 dum esset vnialicui Principi, aut Regi, qui videret
 aliquid

aliquid esse in suæ ditionis Ecclesijs emendandum? si dixeris, expectandum, vt reliqui quoq; Reges & Principes cōsentiant, velintq; Ecclesias emendatas? Quàm diu esset expectandum? Et tandem, si post diuturnam expectationem, reliqui ab emendatione abhorrerent, quid faceret ille vnus aliquis Princeps aut Rex, cui gloria Dei esset cordi? deberet ne æternam suam & suorum populorum salutem negligere? HIL. Recte raciocinaretur Vergerius, Sed non est dubium, quin Osius responderet, illum vnum Principem, aut Regem non debere contingere causam religionis, neq; in sua quidem ditione, quā tuncunq; illi videretur eā correctione indigere, sed debere ferre, quia reliqui Principes ferunt. A TH. Vergerius ad hæc diceret, quid si reliqui Reges aut Principes essent ex eo genere, qui nihil minus curarent quàm religionem suamq; & subditorum æternam salutem? HIL. Osius responderet, quacunq; demum ex causa, reliqui recusarent in emendationem consentire, nō licere vni alicui Regi, aut Principi vllam correctionem adornare, & curare num animæ sint perituræ. A TH. Credo Osium isthæc et longe absurdiora fuisse dicturum in gratiam eius, qui prope Tyberim sedet in colle Vaticano, Nam isti tyranno ingenium & calamum (vt diximus) turpissimè locauit. Sed vnum verbum nobis dicendum est de eo, quod iste ait, Fidem scilicet, de qua controuertitur esse omnium gentium, regnorum

b in &

DIALOGVS QVARTVS.

& nationum, quale hoc tibi videtur? **HIL.** Osius sophisticatur: Hic. n. perinde loquitur ac si loqueretur de aliqua iurisdictione, quæ ad multos dominos pertineret: Nam de hac nullus ex dominis potest quicquam statuere, nisi reliqui consentiant: ponamus non posse, At in fide Catholica, hoc est, per totum orbem diffusa, longè aliud esse quis non videt? Papistæ enim vsurparunt sibi (vt iam diximus) hoc nomen, vt velint esse, catholica Ecclesia, verum eam nostram esse constanter asserimus, vt nihil aliud velimus, quàm quod vetus illa Christi & Apostolorum Catholica, seu vniuersalis, seu per totum orbem diffusa Ecclesia nobis præscripsit, (quicquid vllulent isti Osi.) Quare cum Vergerius Serenissimum Poloniæ Regem monuerit, vt de reformatis Ecclesijs deliberationem susciperet, nihil minus monuit, quàm, vt Catholicam fidem proſequeretur, vt falsissimè interpretatur deprauator Osius, verum monuit, vt de abolendis abusibus, deprauationibus, & erroribus cogitaret, quos Papistæ inuexerunt, & pro Catholica Ecclesia venditant. **AT.** Hic obstreperet Osius, iterum negans (nostri ingenium) inuectas fuisse vllas deprauationes, aut vllos errores. **HIL.** Ego uerò rursus obſicerem illi, non modo delectorum Cardinalium & Legatorum Concilij (de quibus sumus loquuti) sed Papæ Adriani VI. auctoritatem, Audi Athanasi, cum Brentius huius Adriani, qui ingenuè statum Rom. Ecclesiæ, deplora-

uit,

uit, verba obieciſſet Afoto, Oſius verò videret ſibi
phas non eſſe, quod ſuus Deus dixiſſet negare, vi-
ciſſim adduxit contra nos verba quædam M. Lu-
theri (vt ſuprà diximus) quaſi verò nos tanti facia-
mus Lutherum, quanti ipſi ſuum Papam faciunt:
ſed quod plus eſt, Lutherus nihil reuera cōtra nos,
at Adrianus Papa grauiffima veriſſimaq; contra il-
los. A T H. Vidi aliquando, ſed non memini præ-
ciſe. H I L. Nihil facio libentius, quàm, vt illa reci-
tem, audi Adrianum, Scimus in hac ſancta ſede, ali-
quot iam annis, multa abominanda fuiſſe, abusus in
ſpiritualibus, exceſſus in mandatis & omnia deniq; in
peruerſum mutata. Omnia, inquit, omnia in per-
uerſum mutata, tam in temporalibus, quàm in ſpi-
ritualibus, ſincera doctrina ſcilicet & verus Dei
cultus, omnia deniq; omnia (qui omnia dicit ni-
hil excludit) in peruerſum mutata. A T H A. Con-
feramus verba Oſij cum verbis Papæ, Oſius ait, vt
initio oſtendimus, antè non multos annos omnes
Chriſtum vnanimiter profeſſos fuiſſe, in hoc ſolo
gloriatos & nullum aliud Euangelium ſciuiſſe, niſi
quod a Chriſti Spiritu proſectum de Chriſto, per
Chriſti diſcipulos ſcriptum eſſet, & talem in ſumma
fuiſſe Eccleſiam, qualis fuerit Primitiua, Papa vero
ait. Scimus in hac ſancta ſede, aliquot iam annis,
multa abominanda fuiſſe, abusus in ſpiritualibus,
exceſſus in mandatis, & omnia deniq; in peruer-
ſum mutata. A T H A. Perge, H I L A R I V S.

Nec

DIALOGVS QVARTVS.

, Nec mirum, si ægritudo à capite in membra, à sum-
 , mis pontificibus in alios inferiores Prælatos de-
 , scenderit. Omnes nos (id est Prælati Ecclesiastici)
 , declinauimus, vnusquisq; in vias suas, nec fuit iam
 , diu, qui faceret bonum, non fuit vsq; ad vnum. H I.
 Tales Prælatos, quos Papa affirmat esse corruptis
 moribus, quos fateatur declinasse à quærenda glo-
 ria Dei, & quærere quæ sua sunt, tales, inquam, vel-
 lent nunc nostri aduersarij nobis obtrudere pro iu-
 dicibus cælestis doctrinæ, hoc est, se ipsos obtrude-
 , re, Audi quæ sequuntur: Polliceberis nos omnem
 , operam adhibituros, vt primum curia hæc, vnde
 , fortè omne hoc malum processit, reformetur, vt si-
 , cut inde corruptio in omnes inferiores emanauit,
 , ita etiam ab eadem sanitas & reformatio omnium
 , emanet. Ad quod procurandum nos tantò arctius
 , obligatos reputamus, quantò vniuersum mun-
 , dum huiusmodi reformationem auidius desiderare
 videmus. A T H. Ingenuè agit Flandrus iste Adri-
 anus, cùm fateatur omne malum processisse à curia
 , Romana. H I L. Maiora audies, Subijcimus colla-
 , summæ dignitati, non ob dominandi libidinem,
 , neq; ad ditandos propinquos nostros, sed ad diuinę
 , voluntati parendum, ad deformatam eius sponsam
 Ecclesiam Catholicam reformandam. Heus Osi, tu-
 us Papa, tuus Deus affirmat Ecclesiam Catholicam
 esse deformatam, rectissimè ergo facit, neq; est di-
 cendus carere (vt tu de Vergerio dixisti) commu-
ni

ni sensu, qui vrget, vt reformatur. A TH. Victus est Osius. Sunt ne plura ex Adriano: H. I. Sunt & quidem grauissima: Quanquam nemo mirari debet, si non statim omnia ERRATA & abusus omnes per nos emendatos viderit. Inueteratus nimium morbus est, nec simplex, sed varius & multiplex, pedetentim in eius cura procedendum est. A TH. Dicit ne ERRATA: H. I. Dicit. A T. Papistæ fatentur esse abusus in Ecclesia, errores negant, at Papa errores quoque affirmat esse & inueteratos morbos, varios atque multiplices: hic quoque conferamus verba Osi cum verbis Papæ, Osius dicit, ante multos annos, fuisse in Papatu Ecclesiam si- milem primitiuæ Ecclesiæ, quæ nullum aliud Euangelium sciuerit, nisi quod a Christi spiritu profectum, de Christo, per Christi discipulos scriptum fuisset. At Papa contra, nempe in suis Ecclesijs esse errores, & morbos inueteratos, morbos varios, morbos multiplices, quos tamen ait oportere non statim, sed pedetentim curare. H. I. Vsq; adeo autem PEDETENTIM in his curandis proceditur, vt cum ista ante XXX. & amplius annos cæperint dici, nihil adhuc profectum fuerit, vt prudenter & false Lutherus, Quod Papa dixerit pedetentim oportere procedi, sic accipiendum esse, vt singuli pedes atque passus interuallum habeant aliquot sæculorum: Conuertit enim hoc Adriani scriptum Lutherus sermone populari, addiditque in margine

DIALOGVS QVARTVS.

annotatiunculas. **HI.** Libenter sæpè obijcio istam
Adriani Papæ ingenuitatem nostris aduersarijs, &
 sæpè repeto, eos tyrannice facere, qui confiteantur
 esse morbos varios atq; multiplices, esse abusus, esse
 errores penes se, nec tamen quicquam unquam cor-
 rexerint, aut corrigant etiamnum, & interea non
 desistant, (hoc, hoc grauissimum est) fundere san-
 guinem eorum, qui emendationem efflagitant, li-
 benter, inquam, ista inculco, quod videam aduersa-
 rios non habere quod respondeant & plurimos
 commoueri, cùm audiunt tam horribilem eorum
 pertinaciam atq; tyrannidem. **ATH.** Cum reuera
 non habeant quid respondeant, scis quid fecerint?
 stomachaberis, si dixerò. **HIL.** Est ne aliquid noui?
ATH. Maximè. **HIL.** Quid id est? **ATH.** Di-
 cam, Hoc ipso anno **M. D. LIX.** ediderunt Ro-
 mæ Catalogum, in quo connumerantur libri, quos
 ipsi profligatos atq; ex manibus & memoria homi-
 num prorsus sublatos velint. **HIL.** Audiui nonni-
 hil de postremo hoc Catalogo, aiunt esse arrogantis-
 simum & valde tyrannicum. **ATH.** Est sanè vt di-
 cis, sed, quod ridiculum est, suos quoq; met libros
 inferuerunt. **HIL.** Inter hæreticos ne? **ATH.** Inter
 eos, quos velint ex manibus atq; ex memoria ho-
 minum excutere, vt dixi, & sperarunt fore, ne illo-
 rum confessionsibus vteremur amplius, aut frustra
 vteremur, cùm illis fidem nunc ademerint, vt ipsi
 stultè putant. **HIL.** Dic, an nominatim prohibue-
 rint & condemnarint, ne legatur instructio **Adria-**

ni Pape VI. de qua sumus loquuti? A TH. Nominatum. HI. Negant ne fuisse Adriani? A TH. Non possunt negare, sed cum videant, se ab illa vrgeri ac iugulari, prohibent, ne possit amplius legi. HIL. Et putant fore, ut propter eorum prohibitionē, nemo legat amplius, nemo ea vtatur contra illos? A TH. Quid ni putent, cum id sibi vsurpent, vt sint orbis terrarum Domini? HIL. Venerunt ad extremam insaniam, Vbi nā editus est huiusmodi catalogus? A TH. An non audisti? dixi iam tibi, Romæ. HI. Hoc ipso anno? A TH. Hoc ipso anno. HIL. Proh deum atq; hominum fidem, sciebam illos furere, sed non vsq; adeo. A TH. Quid si maiorem adhuc furorem istorum tibi indicauero? HIL. Dic cito obsecro, sed vix maiorem indicabis. A TH. Scis libellum, cui titulus Consilium delectorum Cardinalium de emendanda Ecclesia? HIL. Illum ne, de quo sumus loquuti & cuius verba recitauimus? A TH. Illum ipsum, illum inter libros vetitos, Lutheranos, & Hereticos proiecerunt. HI. At ipsemet, qui nunc viuit Papa, fuit vnus ex autoribus & dictauit ipse. A T. Sic res est. HI. Vnā cum aliquot delectis Cardinalibus? A T. Ita est. HI. Et hunc quoq; condemnant? A TH. Hunc quoq; condemnant. HI. Non quod negent à se scriptum? A TH. Res est notior, quam possit negari. HIL. Quis scit num Osius hoc Consilium suggesserit? A T. Fortasse, Nā is in primis multa (vt vidimus, cōtra Instructionem Papæ et cōtra consilium delectorum Cardinaliū effutit.

DIALOGVS QVARTVS

HIL. Gratulor profecto: Quanquam enim eorum furor atq; tyrannis satis dudum innotuerit, nunc tali Catalogo edito magis magisque innotescet. **AT.** Dicam amplius, cum Romæ, incredibili quadam rigiditate atq; tyrannide, condemnarint omnes auctores atq; libros, ex quibus nostra causa iuuari, aliquo modo possit, vicissim extollunt usque ad sidera, magnæq; sollicitudine promouent Illustrissimam (sic enim appellant) quandam Academiam Venetijs, in hunc finem institutam, ut se nobis obijciat.

HIL. Audiui aliquid de ea quoq; Sathan enim indignatus, quod videat suum regnum corrui, ad istiusmodi extrema remedia accurrit. Sed frustra ad hæc quoq; & vincet Christus. **ATH.** Ad Osili-
brum reuertamur. Quanto magis considero, eo magis cōsultum puto, ut isti ordine respondeatur. Sed video Brentium & Vergerium valde laboriosum & duram prouintiam præ manibus habituros, si exacte respondere voluerint, cum liber sit valde nugax, scateatq; tot ineptijs, tot mendatijs, totq; blasphemijs, quas omnes velle stilo persequi, & confutare propemodum infiniti operis fuerit.

HIL. Hoc ipsum quæritur Vergerius, ait sibi videri propositas paludes non Pontinas, sed Venetas siccandas, quas neq; ipsi quidem potentissimi Veneti videntur posse vincere & siccare, sed tamen non deterri, nec desperare, quin aliquid gratia Dei, sit profecturus (modo alijs negotijs, præsertim peregrinationibus,

tionibus, nō auocetur ab opere) Brentium vix cre-
diderim responsum, vt quem viderimus satis in
hoc genere laborasse, habere autem alia & mundio-
ra, quæ agat, quàm, vt volutetur amplius cum istis
Asotis atq; Osoribus. ATH. Satis fuerit, si alter eo-
rum responderit, neq; immoratus fuerit in leuicu-
lis, sed vrsferit in putidioribus & grauioribus erro-
ribus istius hypocritæ commonstrandis, proderit
talis labor haud dubiè, saltē infirmioribus, qui sunt
in inclyto Poloniæ regno, quos iste veterator sedu-
cere in animo habuit. Tantum miror, quid illi in
mentem venerit ex spæleis Massouia vsq; vbi Epi-
scopatum habet in finibus Prussiae, ablegare suum
librum, qui Colonia excuderetur, cum in Polonia
non desint Typographi. HIL. Cracouia non ha-
buisset, Gropperos, Auos, atq; alios huiusmodi e-
legantes artifices, qui adderent de suis coloribus
deq; suo veneno. HIL. Putas ne, eum, ob eandem
causam, duos alios, de quibus diximus, libellos Epi-
scopo Dilingensi transmisisse, vt apud se mandaret
excudi? ATH. Quid posset addere Dilingensis,
cui tam curta est supellex? existimo tamen valde li-
benter eum mandasse, vt apud se excuderentur, &
fortassis suo sumptu. HIL. Quid ita? ATHA.
Quia, vt nobis, pro suo amarissimo in nostram re-
ligionem Zelo, insultet omnia istiusmodi venena,
solet colligere trahereq; ad se, vt Cæcias nubes. An
non vidisti cuiusmodi librum, etiam suo ipsius no-

DI A L O G V S Q V A R T V S.

mine, hoc ipso anno ediderit: A T H A. Non vidi.
H I L. Titulus est de celebratione Missæ, A T. For-
tassis eam defendit contra impugnationem nostro-
rum: H I L. Nihil minus, non putat esse opus, cum
videat eam maximo in pretio esse vbiq; scilicet, sed
putidissima quædam ex sentinis Monachorum &
Scholasticorum hausta congestit: exempli gratia, si
quando corpus Christi in manibus Missificantis
• miraculose apparet in specie pueri, vel carnis cruen-
• tatae (sunt verba ex eo libro) disputat, an debeat su-
• mi & manducari puer vel caro. A T H. In tanta lu-
ce Evangelij tam crassa, tam putida, & tam blasphe-
ma: H I L. Aliud disputat absurdius, quod dicerem
tibi, nisi puderet. A T H. Dic, te obsecro, neq; te pu-
deat referre inter nos, cum non puduerit Cardina-
lem in publicum proferre. H I L. Dicam, tua venia,
sed boni consule: quærit quid agendum sit, si Mis-
• sarius post sumptionem (sunt ex eodem libro ver-
• ba) ex infirmitate, statim emittat per secessum quod
sumpsit. A T H. Proh pudor, sed quid tandem defi-
• nit: H I L. Audi: Reuerenter recolligantur species
• panis, si discerni possunt: & reponantur in Sacratio,
• vel sumantur ab aliquo, si adsit aliquis adsumendum
• dispositus, absq; nausea. A T H. Merito debuit te
pudere tam male olentia recitare, O iudicium, o gra-
uitatem hominis, qui in tanta renascentis Evangelij
luce (valde delector hoc intercalari) non veretur
contrectare istas feces, vt eas rursus nobis obtrudat,
fed

sed habeat eas sibi. Interea tibi gratias, Hilari magnas
 habeo atq; ago, quòd mihi gustum dederis libri O-
 siani, dabo ego alijs quoq; nec deero officio meo in
 commonendis infirmis atq; incautis, quòd caueant,
 ne contaminentur, aut inficiantur, si Osili-
 brum, ac veluti lacunam, aut gurgitem
 tetris fecibus & venenis re-
 fertum contige-
 rint.

FINIS.

ERRATA.

Prior Numerus paginam, posterior uersum denotat.

Pagina 17. uersu 17. b. pro conterione lege contentione.
 ¶ 17. 18 b. crederent ¶ 41. 27. b. proprium. ¶ 46. 5. a
 loquuntur. ¶ 56. 9. b. certe ¶ 64. 18. a. fuisset. ¶ 65. 28. a
 Pontificale. ¶ 68. 21. b. Apostolorum ¶ 77. 15. b. congregata
 ¶ 79. 28. a. fuerint ¶ 91. 9. b. putresceret ¶ 102. 23. b. queritur.

sed habet eos non laetare ob gratias illas magis
 habeo an ego, quod mihi gratias debentibus
 tunc dabo gratias: nec deo ob gratias
 commone nec deo magis debentibus, deo laetantur,
 ne committitur, aut infirmum, in Obitu
 deum ac voluntatem, aut gratiam
 tenuis facit de venientia
 tunc congeat
 tunc

FINIS

